Poštarina plaćena u gotovom.

Sveta Cecilija

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM . GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

GOD. XXVI. NOVEMBAR, DECEMBAR 1932. SV. 6.

Sadržaj:

ČLANCI:

Strana

Dr. Antun Goglia: Ivan pl. Zajc 185
Stanislav Preprek: Solesmeska koralna izdanja 193
Janko Barle: † Oskar Dev 197
Robert Alexander: Izlet u Železno (Eisenstadt) 200
Lujo Šafranek-Kavić: Operna i koncertna sezona u Zagrebu 202
Vl. D.: Sitne bilješke iz engleskoga muzikalnog života 204
Milan Pavelić: Sveti himni 205

IZ HRVATSKE GLAZBENE PROŠLOSTI:

Julije Kempf: 50. godišnjica Hrvatskoga pjevačkoga društva „Vijenca" u Požegi 1882.–1932. 205

NAŠI DOPISI . . . . 209—211

GLAZBENA LITERATURA . . . . 211—212

PREGLED ŠTAMPE O GLAZBI . . . . 212—213

RAZNE VIJESTI: . . . . 213—215

VIJESTI CECILIJINA DRUŠTVA . . . . 215—216

NEK JE SVAŠTA . . . . na omotu

GLAZBENI PRILOG:

Franjo Dugan: In Nativitate Domini 21

Table des matières.

Dr. Antun Goglia: Ivan pl. Zajc, p. 185. — *Stanislav Preprek:* Les éditions grégoriennes de Solesmes, p. 193. — *Janko Barlè:* † Oskar Dev, p. 197. — *Robert Alexander:* Excursion à Zelezno (Eisenstadt), p. 200. — *Lujo Šafranek-Kavić:* La saison d' opéras et de concerts à Zagreb, p. 202. — *Vl. D.:* Miscellanées de la musique en Angleterre, p. 204. — *Milan Pavelić:* Hymnes, p. 205. — *Julije Kempf:* Cinquantenaire de l' Association croate de chant "Vijenac" à Požega, p. 205. — Correspondances p. 209.—211. – Littérature musicale, p. 211.—212. — Presse musicale, p. 212—213. — Nouvelles diverses, p. 213.—215. — Nouvelles de la „Société de Sainte Cécile", p. 215.–216. — Faits divers (voir la couverture). — Supplément musical de *Franjo Dugan.*

SV. CECILIJA

LIST ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM

GLASILO »CECILIJINA DRUŠTVA« U ZAGREBU

GODINA 1932.

DVADESET I ŠESTO GODIŠTE

UREDNIK LISTA: JANKO BARLÈ

UREDNIK GLAZBENOGA PRILOGA: FRANJO DUGAN

U ZAGREBU

TISAK NADBISKUPSKE TISKARE

SADRŽAJ.

(Broj označuje stranicu.)

ČLANCI:

Alexander Robert: Izlet u Železno (Eisenstadt) 200
Adamčik Bruno fra: Pismo iz Mostara 164
Barlè Janko: † Oskar Dev 162, 197
Bersenjev A. P.: Dimitar H. Georgijev 87
Bubalo Božo fra: Moje uspomene na pok. dra Petra Wagnera 92
Canjuga Anselmo o.: Popravak orgulja u crkvi otaca kapucina u Splitu 161
Djaković Stjepan: Dvadeset i pet godina poslije 54
Drinkwelder Erhard dr.: Pratnja korala nekada i danas 130
Dugan Franjo st.: Nekoliko napomena kod nabave zvona 89
D. Vl.: Sitne bilješke iz engleskoga muzikalnog života 17, 61, 99, 138, 166, 204
F. A.: Novi kantual na vidiku 50
Glibotić Ivan fra dr.: Oko kupole sv. Petra 90
Goglia Antun dr.: Ivan pl. Zajc 1, 41, 81, 121, 153, 185
Ivšić Matija: Papinski zavod za crkvenu glazbu 52
Kašner Božidar: Novi »kantual« na vidiku 89
Krawc-Schneider Bjarnat: Nešto o himnološkoj literaturi Lužičkih Srba 7, 46, 85, 127
Lovrić Stjepan: Glazbeno pismo iz Slav. Broda 95
Mantuani Josip dr.: Emil Hochreiterjeve skladbe 19, 58
Mantuani Josip dr.: Glasbena razstava v Ljubljani 132
Marić Branko fra: Jadranska lirica u pratnji dubrovačkog kola 13
Plut Dragutin: Novi kantual 135
Preprek Stanislav: Liturgijsko pjevanje 10
Preprek Stanislav: Dvije praktične koralne knjige 135
Preprek Stanislav: Solesmeska koralna izdanja 193
Sugár Viktor (preveo Dugan Fr.): Rimske hidrauličke orgulje, pronadjene u Budapešti Aquincum 158
Šafranek-Kavić Lujo: Operna i koncertna sezona u Zagrebu 18, 59, 97, 202
Tumbas Bela: Muzička škola u Subotici 56

SVETI HIMNI:

Pavelić Milan: Božansko Dijete rodi se 21
Pavelić Milan: Marijanske antifone 100
Pavelić Milan: Nebesko svijetlo 205

NAŠI MUŽIČKI RADNICI:

Bralo Božidar: Stjepan pl. Hadrović 22
Brlić Zvonimir: † Dr. Andro Torkvat Brlić 24
G A.: † Franjo Lederer 23
Gjurić Dragutin ml.: † Dr. Andro Brlić 25

IZ HRV. GLAZBENE PROŠLOSTI:

Adamić Karlo: Graditelj orgulja franjevac fra Josip Jesenko 139
Barlè Janko: Prvi javni nastup glazb. društva »Skladnoglasja«, — današnjeg »Vijenca« u zagreb. sjemeništu 101
Birt Branko: Zajčevi originali i originalne kopije u arhivu glazb. pjev. društva »Vijenac« u zagreb. sjemeništu 63
Birt Branko: Skladbe ilirskih skladatelja sačuvane u arhivu glazb. društva »Vijenac« u zagreb. sjemeništu 141, 166
Brdarić Franjo: Nešto o podrijetlu Adama Žuvića 140
Kempf Julije: 50. godišnjica Hrvatskog pjev. društva »Vijenca« u Požegi 1882.—1932. . 205
Laszowski Emilije: Graditelji orgulja u starom Zagrebu 140
Zaninović Antonin o.: Zakon protiv plesanja, igranja kola i pjevanja svjetovnih popjevaka u stolnoj crkvi u Dubrovniku iz god. 1425. 62

HRVATSKE PUČKE POPIJEVKE:

Kristić Augustin fra: Pučki crkveni napjevi u Kreševu 103
Kristić Augustin fra: Crkveno-narodni napjevi u Fojnici 168
Mihoković Ivan: Ivanjske popijevke iz Miholjanca 171
Taclik Rudolf: Jurjevska popijevka iz sela Gorniki 106
Zaninović Antonin O.: Nekoliko kolenda iz Dalmacije 25, 64, 173
Židovec Franjo: Hrvatske pučke popijevke iz Gjurgjevca 143

NAŠI DOPISI:

Bjelovar (Juraj Paša) 108. — Cerević (Mirko Igšun) 108. — Dublin (dr. K. D.) 209. — Hrašćina (K.) 175. — Konjic (fra T. M.) 28, 108. — Kotor (Tajnik) 145. — Krapina 145. — Kuna (o. Kosta Selak) 67, 144, 146. — Makarska (Bogoslov) 66. — Mostar (fra Bruno Adamčik) 28, 109. — Mostar (K.) 67. — Sarajevo (Božidar Bralo) 29. — Sidney (Eddy Farran) 27. — Sinj (O. B.) 211. — Sisak (M. Z.) 176. — Šestine 144. — Virovitica (o. Kamilo Kolb) 107. — Zagreb (o. B. Sokol) 108. — Zagreb (Ladislav Pleteš) 146. — Zagreb 175. — Zagreb 211.

GLAZBENA LITERATURA:

Adamič Emil: Ena in dvajset cerkvenih pesmi 68
Amatucci Paolo: Missa »Virgo potens« 177
Antonelli Armando: Stabat Mater 110
Baranović Krešimir: Opera »Striženo košeno« 178
Bottigliero Eduard: Deset laganih litanija bl. Djev. Marije 178
Cerkveni Glasbenik 33, 69, 111, 147, 179
Gjorgjević Vladimir R.: Srpske narodne melodije 31
Gjorgjević Vladimir R.: Ogled bibliografije srpske narodne muzike 69
Gradišćanske popjevke. Harmonizacija 211
Grinsky Ladislav: Quatre Pieces 211
Jugoslavenski autor 33
Junošeski drugar 70, 179
Kantual novi madžarski 212
Casimiri Raffaele: Sacri concentus 30
Katholikus Kántor 211
Kimovec Frančišek dr.: Zdrava Marija 110
La Schola Cantorum 71, 113
Lecocq Leone: O salutaris hostia 178
Logar Mihovil: Sonatina. Musique â mon bébé 69
L' organista liturgico 70, 113, 178
Miranov Ladislav - Špoljar Zlatko: Narodne melodije za 2 violine 178
Muhvić Ivo: Album crkvenih pjesama 109
Musica Divina 71
Musmeci Z.: Don Lor. Perosi e le sue opere 147
Muzičar 32, 69, 112, 179
Muzička revija 112
Muzički glasnik 70, 111, 148
Pevec 33
Plum I. M. P.: Piecè funèbre 68
Plum I. M. P.: Messe de Pâques 68
Plum I. M. P.: Ego sum 68
Plum I. M. P.: Quatuor moteta 69
Plum I. M. P.: Vexilla Regis 69
Premrl Stanko: Dve božični 30
Revue du chant grégorien 34, 113, 179
Revue grégorienne 34, 113, 179
Revue liturgique et musicale 34, 113, 179
Rheinberger Josef: Stabat Mater 177
Sancin Kazimir: Casanova 110
Sattner Hugolin P.: V kripti sv. Cecilije 29
Sattner Hugolin P.: Božičnice 30
Sattner Hugolin P.: Golgota 68
Sjene Durmitora 211
Sklad 147
Spiewak 112
Šček Breda: XX Tantum ergo 30
Šček Breda: Zvezda Marija 110
Širola Božidar dr.: Kako se grade dangubice i druge tambure 213
Špoljar Zlatko: Krijes 178
Špoljar Zlatko: Svatovske 178

Špoljar Zl. - Miranov L.: Narodne melodije za 2 violine 178
The Caecilia 71
Tomc Matija: Stopil bom k oltarju 177
Vodopivec Vinko: Gospodov dan 68
Vodopivec Vinko: Svete pesmice 109
Zbori 33, 111, 179

PREGLED ŠTAMPE O GLAZBI:

34, 72, 113, 148, na omotu, 212.

RAZNE VIJESTI:

35, 73, 114, 150, 179 213.

VIJESTI CECILIJINA DRUŠTVA:

Darovi za naš arkiv 40, 184. — Darovi za naše glasilo 40, 80, 152, 184, 216. — Darovi za našu knjižnicu 39, 40, 80, 152. — † Dolenec Lovro 215. — † Mons Járosy Desider 184. — † Madjerek Franjo 78. — Osijek: Cecilijino društvo, 120, 151. — Srijemska Mitrovica: Cecilijino društvo 79, 216. — Vinkovci: Cecilijino društvo 39, 120, 216. — † Zjalić Milan: Nadgrobni spomenik 120.

UMRLI:

d'Albert Eugen (na omotu). — Beryng Heinrich (na omotu). — Brlić Andro dr. 24, 25. — Čelanský L. Vitězslav (na omotu). — Dolenc Lovro 215. — Dorn Otto (na omotu). — Dötsch Karlo st. (na omotu). — Dworzaczek Alojzy (na omotu). — Georgijev H. Dimitar 87. — Hladnik Ignacij 118. — Chojecki Leon (na omotu). — Mons Járosy Desider 184. — d' Indy Vincent (na omotu). — Cliffe Frederic 62. — Courtauld Elizabeta 61. — Leban Janko 118. — Lederer Franjo 23. — Madjerek Franjo 78. — Makovec (Kaiser) Ludmila 213. — Müller Hermann dr. (na omotu). — Mons Müller Vaclav (na omotu). — Podlaha Antonin (na omotu). — Polakova Irma 35. — Stahuljak Pavica (na omotu). — Vogrić Hrabroslav 38. — Vurnik Stanko dr. 118.

GLAZBENI PRILOG:

† Brlić Andro dr.: Ave Maria! Sopran solo uz orgulje 1
Canjuga Anselmo o.: Ofertorij: Veritas mea. Mješ. zbor 13
Canjuga Anselmo o.: Prinos: Istina moja. Mješ zbor 14
Dugan Franjo st.: Ave Maria! Mezzosopran solo i orgulje 9
Dugan Franjo st.: I. božićne vespere. Koral 17
Dugan Franjo st.: Introit i komunija. Koral 21
Dugan Franjo st.: II. božićne vespere. Koral 22
Fosić M. Tarzicija s.: Sv. Josipu. Troglasn ženski zbor i orgulje 5
Ivšić Matija: Exurge Domine! Dvostruki mješ. zbor 6
Taclik Rudolf: Za Spasiteljem 16
Taclik Rudolf: Zdravo, zvijezdo mora 16

Sv. Cecilija

SMOTRA ZA CRKVENU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM. GLASILO CECILIJINA DRUŠTVA U ZAGREBU

SV. 6. NOVEMBAR, DECEMBAR 1932. GOD. XXVI.

Ivan pl. Zajc.

Dr. Antun Goglia — Zagreb.

(Svršetak.)

7. Scenska muzika, šaljive piece te pjesme za djecu.

A. Scenska muzika.

Zajc je u svojoj mnogostručnosti skladao takodjer mnogo scenske muzike, jer je to iziskivala tadanja kazališna potreba, a osim toga napisao glazbu za više narodnih gluma.

Osim spomenute ouverture Freudenreichovim „Graničarima" (vidi dio 5. A.), piše Zajc god. 1871. glazbu Kollárovoj veseloj igri „Mravci", koja je davana na zagreb. kazalištu dne 22. III. 1871., a g. 1872. glumi „Stari kapral" od Juina i Reicharda Ta je gluma prikazana dne 28. I. 1872.

Dne 11. IV. 1878. prikazivana je tragedija „Sappho" od Grillparzera; junakinju je igrala Georgina Sobjeska, a melodramsku muziku složio je Zajc.

Za izvornu tragediju „Marula" u 5 čina od Ivana pl. Kukuljevića, izvedenu dne 1. III. 1879., složio je Zajc poputnicu za mješoviti zbor i orkestar (op. 459.).

Dne 6. V. 1880. bila je premijera izvorne glume I. E. Tomića „Barun Franjo Trenk" u 4 čina. Za tu glumu svog pobratima i libretiste komponirao je Zajc glazbu.

Glumac Nikola Milan napisao je izvornu glumu u tri čina sa predigrom „Tvrdoglavac", za koju je Zajc takodjer napisao glazbu i to: Uvod, slavonsko kolo, napjev i zbor (op. 505). Gluma je davana prviput dne 4. XII. 1881.

Gluma „Matijaš Grabancijaš djak" u 4 čina od T. Brezovačkoga prikazivana je god. 1857. Kad ju je I. E. Tomić preradio, složio je Zajc za nju napjeve i zborove s orkestrom (op. 504.), te je u tom novom ruhu davana 12. II. 1882.

Iste godine dne 10. V. bila je premijera tragedije Shakespeare-ve „Kralj Lear", za koju je Zajc napisao glazbu (op. 513.). Valja istaknuti ouverturu, i oluju u II. činu. Kao simfonička glazbena slika izvedena je ta muzika na koncertu Hrv. Glazb. Zavoda od 25. IV. 1884., a sama ouvertura kod kazališne proslave 60. godišnjice umjetničkog rada glumice Marije Ružičke-Strozzi dne 2. II. 1928.

Za pučku glumu „Seoska lola" od E. Tota, davanu dne 9. V. 1883. složio je Zajc glazbu (op. 538.). Godine 1885. složi on glazbu za dramu „Denise" od A. Dumasa ml. (op. 600.) i to: Allegro giusto marciale F-dur i moderato lugubre F mol.

Na Svesvete davala se svake godine u hrv. zem. kazalištu Raupach-ova gluma „Mlinar i njegovo dijete". Za tu glumu napisao je Zajc g. 1889. „Seljački adagio" za flautu (op. 605).

O Zajčevoj muzici u Preradovićevoj drami „Kraljević Marko" i Gundulićevoj „Dubravci" bilo je govora već u 5. D. dijelu.

Dne 3. X. 1885. izvodili su Grillparzerovu dramu „Valovje mora i ljubavi“ (Hero i Leander), uz Zajčevu muziku za I. i II. čin i to za alt i orkestar (op. 614.).

Za glumu „Posljednja ljubav“ od L. Docsi-a komponirao je Zajc god. 1891. muziku, no u tadanjim dnevnicima nema o tom spomena.

U drami „Ekvinocijo“ u 4 prikaza od Ive Vojnovića, davanoj prviput dne 30. X. 1895. dolazi izmedju II. i III. prikaza po piscu opredijeljeni simfonički intermezzo. Pisac kaže o tom intermezzu: „Prepuštam geniju skladatelja, da prenese u pozorište svu tajnu ekvinocijalne oluje. Iz nje izvire ova drama, a opet u njoj nalazi ona svoj simbolički smisao. Tko će bolje nego muzika oživljeti divlju, veličajnu poeziju borbe izmedju života i smrti, bilo u naravi bilo u izmućenoj duši. A znate li što je ekvinocijo? Čujte orkestar što Vam priča“.

Taj intermezzo uglazbio je Zajc u stavcima „Allegro moderato i allegro furioso G-dur (op. 893.).

God. 1904. skladao je Zajc za dramu „Veronika Desinićka“ od Franje pl. Žigrovića-Pretočkoga dva djevojačka kora (op. 977. i 978.).

Glazba za historičnu tragediju „Damjan Juda“ od Janka Koharića i Ante Benešića, davanu prviput dne I X. 1905., sastoji se iz Zajčevih mješovitih zborova br. 1. Es dur br. 2. i 3. u B duru i br. 4. u F duru.

Nacijonalnoj drami Ive Vojnovića „Majka Jugovića (premijera dne 10. II. 1907.) napisao je Zajc muziku više melodramskog karaktera. (op. 1010.) „Obzor“ (1907. br. 47.) piše o tom: „Izazvan je bio više puta i maestro Zajc, koji je skladao lijepu glazbu, naročito u ouverturi II. čina te pratnju „Kosovskoj djevojci“. „Hrvatsko pravo“ (10. II. 1907.) pako navodi: „Lijepu glazbu skladao je naš maestro te tako na pojedinim mjestima popunio efekat“.

Zadnje Zajčevo djelo te vrsti je muzika za Ogrizovićevu pjesan „Slava njima i Stanku Vrazu“, što se izvodila povodom 50. godišnjice hrvatskog kazališta dne 27. XI. 1910. Glazba ima 8 točaka, koje sadržavaju naše najpopularnije davorije (op. 1093.).

B. Šaljive skladbe.

I ako je Zajc imao mnogo briga i borba u svojem zvanju, — ipak ga nikad nije ostavljala šaljiva žica, pa je napisao više skladbi humorističkog karaktera. Te su skladbe bile većinom namijenjene zabavama pjevačkih društava i raznim veselicama. Tako je već na početku svog djelovanja u Zagrebu god. 1870. potaknut svojim prijateljem Josipom Freudenreichom, poznatim šaljivdjijom u društvu napisao glazbenu sliku „Serenada ili subotna večera“ za 2 tenora, 2 basa, muški zbor i klavir. Riječi potiču od Freudenreicha (op. 252.).

God. 1876. napisao je August Šenoa riječi za šaljivu skladbu „Rugalica zaljubljenom starcu“ za tenor solo, muški zbor i orkestar (op. 383.). Ovu skladbu izvodilo je hrv. pjev. društvo „Kolo“ na svojim šaljivim zabavama dne 21. II. 18 6 i 10. VII. 1881. Na ljetnoj pako zabavi tog društva izvedena je Zajčeva glazbena slika „Slijepac i Turčin“, za tropjev, muški zbor i orkestar po riječima Janka Jurkovića (op. 402).

Spisatelj Josip Eugen Tomić razvijao je u svojim novelama i pripovijetkama mnogo humora, pa je tako i za Zajca napisao šaljivu piecu „Usidjelica“, koju je ovoj komponirao za tenor, muški zbor i orkestar (op. 409). Ova skladba izvedena je na šaljivoj zabavi „Kola“ dne 17. II. 1882.

Nadalje spominjem: šaljivu pjevoigru u 1 činu: „Matek i Janica ili ženidba na proštenju“; za pjevanje i orkestar po riječima Ljudevita Varjačića (op. 653.). Ovu šalu izvelo je „Kolo“ na silvestrovoj zabavi god. 1907. i „Sloga“ na jednoj ljetnoj zabavi u Streljani.[88]

„Pratnja babe u pokladnu radost“, šaljiva glazbena pokladna slika za tenor ili bariton, muški zbor i orkestar (op. 702.).

„Klopotec“, šaljiva pjesma (kuplet) za bas i klavir (op. 734. D dur). Riječi napisao je Julius Šenoa, brat Augusta, koji je poznat kao humoristični pisac.

---

[88] Zanimljivo je, da je hrv. skladatelj Ante Stöhr (1847.—1923.) pod istim naslovom skladao šaljivu operetu u jednom činu, koju je izvelo hrv. pjev. društvo „Danica“ u Sisku dne 31. XII. 1921. i hrv. pjev. društvo „Rusan“ u Virju dne 7. V. 1922. (Vidi „Sv. Cecilija“ 1923. str. 134).

„Mudrovanje", šaljiva glazbena slika za bas, muški zbor i orkestar po riječima Grge Kalopera (op. 779.).

„Bakusu na dan Sv. Martina" za muški šaljivi zbor u pučkom hrvatskom stilu na riječi P. Dumičića (op. 859.).

Kvakačka popijevka za muški zbor ili za muško grlo i klavir (op. 945.). Ova je šala komponirana za zagrebačko udruženje „Kvak" te se i sada pjeva.

„Postolar i vrag" po poznatoj pjesmi Augusta Šenoe, skladana god. 1905. kao mala koncertna opera odnosno lakrdija u dva dijela za tenor, bariton, bas, muški zbor i orkestar (op. 946.).

Napokon za lakrdiju Nikole Milana: „Punica kao roda" napisao je Zajc pjevanje (op. 982). Ta je lakrdija izvedena dne 11. XI. 1905. u hrv. zem. kazalištu no nije uspjela. „Narodne Novine" (1905. br. 260.) pišu o njoj:

„Ova lakrdija nije ni za publiku srednje ruke, možda bi bila za najšire mase, koje ne traže ni duhovitosti ni umjetnog zapletaja, nego tek da se smije, a ta masa ne pohadja kazalište tako da Milan nije nikomu udovoljio. Glazba Zajčeva osobito se hvali".

Kako se razabire te stvari su skladane u razno doba ali ja sam ih prikazao u jednom skupu, da se dobije potpuna slika o Zajčevom radu u toj vrsti muzike. Kod nas imade vrlo malo takovih skladbi, koje su namijenjene za društvene zabave, a naročito pokladne. Mnoge takove skladbe napisao je hrv. skladatelj Gjuro Eisenhuth.[89] Možda bi kod zgode moglo koje naše pjevačko društvo izvesti, koju od spomenutih glazbenih slika, jer su svakako vrednije, da ulaze u program koje šaljive zabave, nego svakakovi tudji neslani šaljivi komadi.

C. Pjesme za djecu.

Zajc je takodjer mnogo skladao za djecu. Jednostavnošću tih skladbi dokazao je on, kako je dobro poznavao dječju dušu. God. 1876. izdao je nakladom knjižare L. Hartmanna pjesmaricu: „Milozvuk". Ta zbirka sadržaje 49 pjesama za školsku mladež za jedno i više grla (op. 334.). Ta zbirka doživila je i drugo izdanje.

U istoj nakladi izdao je Zajc god. 1893. novu zbirku od 50 hrvatskih popjevaka u pučkom stilu za djecu. Neke su pjesme pisane za sopran, a neke za sopran i alt pod naslovom „Novi Milozvuk" (op. 818.).

Dalje je Zajc priredio god. 1909. „Školsku pjevanku za djecu", zbirku pjesama za djecu pučkih škola. Zbirka sastoji se od tri dijela: I. dio I. godište: 20 popjevaka za djecu od 6 do 8 godina za sopran (op. 1040.); II. dio II. godište: 20 popjevaka za djecu od 7 do 9 godina za sopran (op. 1041.) i III. dio III. godište za djecu od 9 do 10 godina za sopran, a neke za dvopjev (sopran i alt). Ova pjevanka još je u rukopisu.

Nadalje spominjem još ove zborove za djecu (sopran i alt).: „Dobri Bože" (op. 321); „Mladi seljaci" (op. 336); „Oj i joj" (op. 337); „Mladi rodoljub i mlado djače (op. 368.); Pjevajuća preslica (op. 369.); Majci (op. 370.); „20 popjevaka za djecu" (op. 436).; „Himna", zbor za djecu za sopran, alt i klavir (op. 462.); „Mala prelja" na riječi L. Varjačića, djačka kantata za dva soprana, alt i klavir (op. 778.); „Himna Leonu XIII. za 4 dječačka glasa (op. 627.) i „Djački pučki crkveni zbor" za pjevanje i orgulje odnosno harmonij (op. 634).

8. Zajčeve skladbe za jedno grlo odnosno za instrumenat uz pratnju klavira ili orkestra.

A. Skladbe za jedno grlo.

U vrijeme kad je Zajc došao u Zagreb bilo je malo skladbi za pjevanje uz pratnju klavira. Neki nakladnici izdali su pojedine pjesme, ali to je bilo vrlo sporadično a i te skladbe nisu uvijek bile podesne za koncertni podij. God. 1862. izdao je Hrv. Glazbeni Zavod „Sbirku različitih hrvatskih napjeva", — ali i to nije dostajalo pa se uvijek posizalo za tudjim skladbama. A i u privatnim domovima ćutila se takodjer u tom pogledu praznina.

Da se toj potrebi doskoči, počeo je Zajc već počevši od 1874. skladati takove popijevke. Nastojao je da u njima pogodi narodni karakter. Zajc je tečajem svog života napisao mnogo takovih popijevki. Mnoge od tih pjesama koje su se pjevale, a i danas pjevaju na

[89] Ispod redka: Vidi dr. A. Goglia: Gjuro Eisenhuth (Sv. Cecilija god. 1926. str. 43).

koncertima, izdane su posebno po raznim nakladnicima, a god. 1883. odlučila se „Matica Hrvatska“ da u vlastitoj nakladi izda u oktav formatu prvu zbirku tih pjesama pod naslovom „Hrvatske skladbe; Zajc zbirka pjesama za jedan glas uz pratnju klavira I. svezak“.

U toj zbirci nalazimo ove pjesme: Domovini, riječi A. Njemčića (op. 412.); Utjeha domoljuba, riječi dra Zahara (op. 237.); Gdje si dome moj, riječi F. Ciraki-a (op. 242.); Pjesme slast, riječi H. Badalića (op. 318); Domovini i ljubi, riječi Ilije Okrugića (op. 338.); Vir, riječi A. Šenoe (op. 374.); Lastavicam, riječi dra Zahara (op. 375.); Ruža i djevojka, riječi L. Vukelića (op. 377.); Uznesi se, riječi dra Zahara (op. 379.); Dobro jutro, riječi L. Vukelića (op. 386.); Hajd u kolo, riječi I. E. Tomića (op. 410.); Ostavljena, riječi N. N. (op. 207.); Večernja pjesma, riječi I. E. Tomića (op. 443.); Ljubica, riječi P. Preradovića (op. 461.); Tužna ljubav, riječi P. Preradovića (op. 465.); Djevojka i ruža, riječi I. Hadžića (op. 482.); Moja ladja, riječi P. Preradovića (op. 491); Utjeha, riječi P. Preradovića (op. 492.); Ruža i ljubica, riječi P. Preradovića (op. 493.); Sjećaj se mene, riječi V. Nikolića (op. 508.); Ustaj, riječi M. Pavlinovića (op. 509.); Noć je tiha riječi Tomića (op. 509); Zipka, narodna (op. 510.) i Tri čaše, riječi H. Badalića (op. 522.). — O toj zbirci napisao je F. Ks. Kuhač opširnu raspravu pod naslovom „Zajčeve popjevke“ (Vienac 1883. br. 31.).

God. 1899. izdala je Matica Hrvatska u nakladi knjižare L. Hartmanna II. svezak Zajčevih popjevaka pod naslovom „Nova zbirka pjesama“, koja sadržaje ove skladbe: Mletačke elegije, riječi R. Jorgovanića: 1. Gondolieri (op. 719.); 2. Na gondoli (op. 720.); 3. Ponoć na piazzi sv. Marka (op. 721.); 4. Fioraggi (op. 828.); 5. Riva degli Schiavoni (op. 829.) i 6. Sala del maggior consiglio (op. 830.); Tiho noći, riječi Zmaja J. Jovanovića (op. 531.); Snij dušo, riječi Jorgovanića (op. 717.); Utjeha, riječi dra A. Benešića (op. 718.); Moja dika, riječi dra A. Benešića (op. 722.); Angjeoska suza riječi Jorgovanića (op. 723.); Ti si moja, riječi St. Vraza (op. 737.); Romanca, riječi Tomića (op. 757); Tiho tiho moje želje, riječi Milke Pogačić (op. 769.); Uzdah, riječi Jagode Brlić (op. 788.); Jeli riječi, Jorgovanića (op. 794.); Djevojke i bilje, (narodna op. 795); Sve veselo a ja tužan (narodna op. 736.); Oproštaj riječi S. N. (op. 808.); Uspavanka, riječi Lj. Karavelova (op. 852.); Rastanak, riječi L. Vukotinovića (op. 819.); Zora, riječi I. F. Gundulića (op. 566.); Cvati cvati ružice, riječi Harambašića (op. 826.); Ljubavna pjesma Turčina, riječi L. Botića (op. 822.); Pet čaša, riječi Preradovića (op. 869.).

Zajc je za Maticu Hrvatsku uredio i III. zbirku svojih popjevaka, ali ta zbirka nije ugledala svijetlo — već još uvijek u rukopisu. Osim spomenutih Zajc je složio još mnogo popjevaka, a najvažnije ovdje spominjem: L' invito (poziv) riječi P. Carminatia (op. 387.), posvećeno, domaćoj opernoj pjevačici Irmi Terputec-Terée; Gazella, riječi St. Vraza i to: a) Zulinko zlatna (op. 527.); b) Da te miluje (op. 528.) i c) Bez milosti (op. (op. 529.); Pjesma s Ozlja grada (op. 543.); Na bijegu, riječi Gj. Arnolda (op. 581.) posvećena opernoj pjevačici L. Brückl; Napjev, riječi B. Radičevića (op. 607.); Bijeg, (la fuga) riječi Carminatia (op. 813.), posvećena opernom tenoru de Negri-u, Prvi cjelov, riječi H. Badalića (op. 820.); Oj ti dušo, riječi A. Šenoe (op. 823.); Ružmarinka, riječi A. Harambašića, Noćnome nebu, riječi Gj. Arnolda (op. 991.); Proljeće, riječi Preradovića (op. 1025.); Ljeto (op. 1026.); Ishod sunca riječi T. Rückerta (op. 308.) za dva basa.

B. Skladbe za solo instrumente.

Ma da je Zajc volio da sklada veće stvari ipak je kao virtuoz na violini i klaviru rado napisao i po koju skladbu za solo instrumente. Već sam spomenuo, da je kao jedanaestgodišnji dječak skladao koncert za violinu i klavir A-mol i još neke skladbe. Za svog boravka na Rijeci skladao je više komada za violinu i za klavir solo; isto i g. 1875. Da bude prikaz potpun, spominjem osim već spomenutih još neke takove skladbe. To su skladbe, koje su prikladne za koncertni raspored, pa su mnoge od njih kod raznih prilika i izvedene. Tako: „Le morbin“, capriccio za klavir (op. 211.); „Hrvatska elegijska fantazija“ za violinu i klavir (op. 273.); „Souvenir de ma patrie“, andante cantabile za flautu i orkestar (op. 347.); „Proljetna sonata“ za violinu i klavir (op. 457.); „Tri preludija“, za orgulje (op. 516.); „Fantasia polacca“ za klavir i orkestar (op. 617.); „Koncertno kolo“ za klavir (op. 635.); „Hrvatska rapsodija“ za klavir (op. 644.); Cadenza

za violinskog virtuoza Franju Krežmu (op. 667.); „Rapsodija“ za violinu i klavir (op. 669.); „Slavenska fantazija“ za klavir (op. 671.); „Andante religioso“ za 6 violina (op. 707.) izveden na koncertu Hrv. Glazb. Zavoda od 16. IV. 1883. i na koncertu „Kola“ od 25. I. 1889. (sa 18 violina); „Slavjanska uspomena“ za violinu i klavir (op. 746.); „Capriccio“ za 2 violine i violu (op. 748.); „Canti slavi“ za violinu i klavir (op. 756.); „Fantazija“ za violoncello i klavir (op. 781.); „Bon ton“ polka francaise za klavir (op. 880.); „Na plitvičkim jezerima“ valcer za klavir (op. 853.); „Impressione di primavera“ za flautu i orkestar i „Preludij“ za orgulje (op. 901.). Zajc se mnogo bavio plesnom muzikom. U njegovom arhivu ima mnogo plesnih komada za klavir odnosno orkestar. Radi pomanjkanja prostora ne nabrajam ove skladbe napose.

Zajc okružen nastavnicima glazbene učione Hrv. Glazb. Zavoda god. 1891.

9. Zajc kao pedagog.

Uz veliki skladateljski rad, djelovanje kao operni ravnatelj i ravnatelj Hrv. Glazb. Zavoda bavio se Zajc takodjer podučavanjem u glazbi, a naročito u opernom pjevanju. Već sam spomenuo u 3. dijelu njegovo pedagoško djelovanje na Rijeci, kao učitelja instrumenata na žicu u gradskom filharmoničnom institutu te kao privatnog učitelja klavira, violine i pjevanja. Isto tako sam u 4 dijelu naveo kako je Zajc podučavao pjevanje u društvu „Polyhymnia“ u Beču. Zajc je dakle došao u Zagreb kao prokušani i praktični pedagog. U ono vrijeme

započeo je on s pripremama za osnutak hrvatske opere, pa je trebao okretnih pjevača. Za to je on osnovao god. 1870. u glazbenoj školi Hrv. Glazb. Zavoda uz dosadašnja dva tečaja (niži i viši) škole za pjevanje još i treći (usavršni) tečaj za operu i sam u tom tečaju podučavao.[90]

Medju prvim učenicima bili su Talijani Fernando Tercuzzi i Karlo Raverta, kasniji bas i tenor naše opere. Godine 1872. bile su njegove učenice, kasnije pjevačice Levina Miles i Hermina Culifaj te baritonista Alfred Šiffer. Taj je često javno nastupao, kasnije se posvetio sudačkom zvanju. Od kasnijih Zajčevih učenika spominjem: Mariju Přikril (koloraturna pjevačica naše opere); Sofiju Kramberger; (dramatska pjevačica), Ladislava Kornicer, 1878. Mariju Freudenreich i Mariju Vormastini (operne pjevačice) 1879. Isabelu Šarer (naša koloraturna pjevačica), 1880. Mariju Fröbe i Jelku Anić (pjevačice episodnih uloga), 1881. Paulu Varžičku (kasnije operetna pjevačica) i t. d. God. 1883. odrekao se Zajc učiteljske službe, radi premalenog broja učenica za operno pjevanje i pošto muškarci se u opće nisu upisivali u tu školu.

Iza reorganizacije Hrv. Glazb. Zavoda god. 1890. zamolilo je ravnateljstvo Zajca, da opet preuzme školu solo pjevanja i za operni ensemble. Zajc se tomu najpripravnije odazvao te iza kako se više pitomaca upisalo u tu školu, počeo je marljivo raditi, a plod toga bile su izvedbe više opera, koje je Hrv. Glazb. Zavod upriličio počevši od god. 1894. (vidi dio 5. D.).

God. 1892. i slijedećih podučavao je Zajc u Hrv. Glazb. Zavodu i klavir. No Zajc je i privatno podučavao klavir, pjevanje i teoretske predmete. Gotovo svim opernim solistima bio je on privatnim učiteljem. I naš skladatelj profesor dr. B. Širola učio je kod njega tri godine kontrapunkt, forme i instrumentaciju dočim je profesor i hrv. skladatelj Josip Čanić kod njega učio instrumentaciju. Medju njegove učenike valja ubrojiti i kompozitora te profesora drž. muzičke akademije u Zagrebu Blagoju Bersu, koji je učio kod Zajca klavir i kompoziciju.

Novine izvjesćujući o zaključnim učeničkim produkcijama glazbene škole Hrv. Glazb. Zavoda često su Zajca hvalile kao izvrsnog učitelja, a „Vienac" (1892. br. 49.) hvali njegovu izvanrednu vještu školu. (Vidi dio 5. B. kod god. 1879.). Kad mu je tečajem godina podučavanje u Hrv. Glazb. Zavodu postalo prenapornim. prešao je dne 12. XII. 1908. u stanje mira. (Vidi dio 5. D. kod g. 1889.).

Moram ovdje još istaknuti, da je Zajc bio uvjek vrlo susretljiv prema svojim učenicima, pa ih je na solo produkcijama najpripravnije pratio na klaviru.

Zajc nije kao pedagog samo praktički radio, već se bavio i teorijom te tečajem godina napisao je više udžbenika. Držim će biti interesantno, ako ih ovdje nabrojim:

1. Studii per piano (op. 83.); 2. Solfegi za bas s pratnjom klavira (op. 216.); 3. Solfegi za sopran s pratnjom klavira (op. 270.); 4. Esercizii per agilitare la voce (op. 282.); 5. Praktische Gesangs-Schüle (op. 283.); 6. Scuola per tenore (op. 284.); 7. Kurze Teorie, praktische Beischule in Gesang (op. 293.); 8. Violin-Schule (op. 294.); 9. Praktična škola za pjevanje u 5 razdjela (op. 496. i op. 625.); 10. Koncertna eduta za klavir (op. 789.); 11. Vježbe za klavir (2. sveska op. 878. i 879.); 12. Exercices pour la voie de sopran uz klavir (op. 999.); 13. Predvježbe za sopran, merzo sopran i alt uz klavir (op. 1074.). Sve te radnje nalaze se u Zajčevom obiteljskom arhivu — dočim se u arhivu Hrv. Glazb. Zavoda nalaze dva rukopisa: 1. Koncertna Etuda za klavir br. 2. za usavršavanje (trajno gibanje) i 2. Praktične vježbe za pjevanje za sva grla.

10. Zajc kao čovjek.

Zajc kao čovjek imao je najbolja svojstva: bio je revan, marljiv, čedan, vrlo susretljiv prema svakomu. Bio je vrlo nježan suprug i brižan otac obitelji požrtvovan i uzoran, koji je svoje lijepo odgojio i opskrbio. Vrlo je uživao u svojim unucima. Svojim prijateljima bio je Zajc iskren i odan. Već od mladih dana vezalo ga prijateljstvo sa drom Ivanom Dežmanom, dr. Franjom Markovićem, Augustom Šeno-om, dr. Ivanom Zaharom, Ivanom Kostrenčićem i sa kumom I. E. Tomićem. Osobito je cijenio vladiku Strossmayera. Zajc je prijateljevao i

[90] Vidi: 1. Izvješća Hrv. Glazb. Zavoda; 2. V. Klaić: „Učitelji pjevanja u hrvatskom konservatoriju" (Jugoslavenska Njiva 1919 br. 33.).

sa profesorima Hrv. Glazb. Zavoda Ivanom Oertlom, Antunom Švarcom i Gjurom Eisenhuthom, pa bi često s ovima se sastao poslije društvenih koncerata, da se malo porazgovore. Često bi se sastajao poslije opernih predstava u kazališnoj restauraciji „Renner" kasnije „Obenaus", kamo su dolazili braća Eisenhuth, Josip Freudenreich i drugi članovi kazališta. Kako su ga svi oni štovali, pokazalo se kod raznih njemu u čast, priredjenih proslava.

Zajc je bio sa svima vrlo prijazan i susretljiv, a prema djacima učione Hrv. Glazb. Zavoda i članovima kazališne opere uvijek prijateljski raspoložen. On nije nikada nikomu oduzeo pouzdanja već je bodrio i pobudjivao na rad tako, da se uz njega mnogi pridignuo, koji bi se u drugim prilikama bio izgubio. Kao učitelj i dirigent bio je uvijek miran i strpljiv te nikad se nije pokazao goropadan ili prost. Svaku stvar bila opera ili najmanji kor savjesno i točno je proučio i uvježbao, a na pokuse je uvijek točno dolazio. Ako je morao što pokuditi, činio je to na mirno i prijateljski za to su ga svi podčinjeni štovali. Njegovo dirigiranje bilo je mirno i dostojno bez kakovih velikih teatralnih kretnja. Mnogo je pazio na svoju vanjštinu te je uvijek bio dotjeran. Zajc je bio vrlo plodan skladatelj i bio je neumoran u radu. Geslo mu je bilo „S v e z a n a r o d s v o j".

Uza sav veliki rad, u kazalištu i u Hrv. Glazb. Zavodu ipak je uvijek našao vremena da sklada. Nema vrsti muzike, s kojom se nije bavio. Skladao je vrlo lako. Njegov sin Karmelo o tom priča:[91] On bi već u 4 sata u jutro sjedio kod svog pisaćeg stola, na kojem je tiho fićukajući pisao, a kod toga nikada nije rabio klavir. Na večer nije odmah lijegao već je do 1 sat u jutro komponirao. Kad ga je supruga potsjetila neka se štedi, znao bi reći: „Ja se ne borim sa snom naprotiv – ja sada u tihoj noći kasno i rano u jutro, kad još sve miruje i spava, najbolje uživam u radu, ćutim se krepkim i svježim u fantaziji, koja me u radu sve više oduševljava". Uz taj rad ipak je Zajc volio, da čita beletrističke stvari i novine.

Zajc je svoje stvari u redu držao, pa je od svake skladbe, koju bi izdao, sačinio prijepis i uvrstio ga u arkiv, tako da u tom arkivu imademo sakupljen sav njegov kompozitorski rad. To mi je veoma olakotilo izradbu ovog prikaza.

Zajc je vrlo volio cvijeće; svako jutro izašao je u bašću i bavio se sa svojim ružama. Njegovi su ga vrlo obradovali, kad su mu pribavili koju novu ružu, gojio ih je on s velikim veseljem i sam zalijevao. Bez posla nije bio nikada. Dakako da je cijeli taj njegov rad zastao kad je polovicom god. 1912. obolio na očima. Od tada on je skladao samo u duši. Sasma nije oslijepio. Zadnje vrijeme slabo je vidio, ali je ipak raspoznavao sve osobe, koje su ga posjećivale.

Zajc je bio od svih poštovan i kod svake zgode odlikovan. Gradsko zastupstvo izabralo ga je začasnim gradjaninom grada Zagreba i poslije smrti prozvalo je jednu ulicu njegovim imenom. Kad se radilo o tome, držali smo, da će biti „Visoka ulica" u gornjem gradu prozvana Zajčevom ulicom. Ondje je naime Zajc u vlastitoj kući boravio više od 40 godina, tamo je napisao svoja najbolja djela. Ta je ulica bila svjedokom mnogih ovacija i počasti, koje su u to vrijeme iskazane Zajcu. Osim toga leži ta ulica u gornjem gradu, gdje se nekada najviše gojila glazba i gdje je bilo staro kazalište u kojem su se pjevale prve Zajčeve opere. U susjedstvu je ulica Lisinskoga. Tako bi bile te dvije susjedne ulice prozvane po dvima prvima skladateljima hrvatske opere. Ne znamo s kojih razloga nisu uvažene sve te činjenice, već je Florijanski put u Laščini, koji dio grada nije ni u kakovoj svezi s muzikom, nazvan Zajčevom ulicom.

11. Stota godišnjica Zajčeva narodjenja.

Posve je bilo opravdano, da se spomen, stote godišnjice Zajčeva narodjenja (16. VIII. 1931.) dostojno proslavi i time pokaže naša zahvalnost zaslužnom umjetniku. I naše se glasilo po svojim silama odužilo velikom kompozitoru, kad je počelo sa 1. brojem god. 1931. prikaz Zajčeva života i rada. I Hrv. Glazb. Zavod se je pobrinuo, da bude na društvenom koncertu dne 17. VI. 1931. na prvom mjestu prva izvedba Zajčeva **g u d a č k o g k v a r t e t a** (op. 143.). Tu je kompoziciju vrlo lijepo izveo zagrebački kvartet. Kritika je tu kompoziciju vrlo lijepo primila.[92]

---

[91] „I v a n p l. Z a j c u o č i m a s v o g s i n a" Jutarnji list 1931. od 10. VIII.

[92] Gl. Dr. A. G o g l i a: „Komorna muzika u Zagrebu" str. 57.; dr. M. M a j e r u „Morgenblattu", god. 1931. br. 164; dr. B. Š. u „Hrv. Straži" od 25. VI. 1931., L. Š a f r a n e k - K a v i ć u „Obzoru" od 3. VIII. 1931. i St. S t r a ž n i c k i u „Novostima" od 1931. br. 167.

Dne 3. VIII. 1931. sakupio se na Mirogaju, gdje leže Zajčevi smrtni ostaci, lijep broj odličnog općinstva, a uz ostale i zastupnik narodnog kazališta i hrv. pjev. društva „Lisinski" ravnatelj opere Krešimir Baranović direktor drame Gjuro Bach, zastupnici Hrv. Glazb. Zavoda dr. A. Schneider i dr. B. Širola, hrv. pjev. društvo „Kolo" s predsjednikom dr. J. Korenićem i obitelj Zajčeva. Iza kako je grob pokojnika urešen mnogobrojnim vijencima, održao je u ime Jugoslavenske akademije i Hrv. Glazb. Zavoda svečano slovo dr. B. Širola. Predsjednik „Kola" dr. Korenić spomenuo je zasluge Zajca za „Kolo" i napose naglasio njegovu važnost za razvitak hrv. pjevačkih društava. Iza toga je „Kolo" izvelo Zajčevu nadgrobnicu „Nad grobom" Dojdućeg dana priredila je pako zagrebačka radio-stanica pod naslovom „Nepoznati Zajc" spomen koncert. Na rasporedu bile su same nepoznate ili manje poznate Zajčeve skladbe. Uz to je skladateljev sin Karmelo održao kratko predavanje u kojem je iznio intimne uspomene i sjećanja na svog oca. I braća hrvatskog Zmaja sjetila se u svojim prostorijama na Kamenim vratima svog počasnog člana te dne 7. X. 1931. priredila Zajčevu večer. Pisac ovih redaka održao je tom zgodom konferencu o Zajcu, a zmajski pjevački zbor izvelo je više Zajčevih muških zborova.

Na spomen Zajcu bio je i svečani koncert, što ga je priredio Hrv. Glazb. Zavod zajedno sa hrv. pjev. društvom „Kolo" dne 3. XI. 1931. Na tom koncertu izvodile se isključivo Zajčeve skladbe, a zgodan preludij koncertu bila je „Uvodna riječ o Zajcu", što ju je održao dr. B. Širola. Iza toga izveo je društveni orkestar Hrv. Glazb. Zavoda simfonijsku skladbu: „Jugoslavensku simfonijsku sliku" (op. 338.). Muški zbor „Kola" otpjevao je zborove „Ljubica" i „Slijepac Marko" (bariton solo operni pjevač Rudolf Bukšeg). Ženski zbor „Kola" uz pratnju orkestra izveo je zbor „Ruža i djevojka" (op. 602.). Napokon izvedene su još i dvije Zajčeve kantate: „Uskrsnuće Isusovo" (op. 939.) za sopran (Maja Strozzi-Pečić), mješ. zbor, harfu, orgulje i orkestar te „Oče naš" (op. 905.). Izvodili su tu pobožnu kantatu u formi malog oratorija: gdje Maja Strozzi-Pečić (sopran), Lucija Ožegović (alt), dr. V. Benković (tenor) i Rudolf Bukšeg (bas), mješ. zbor, harfa, orgulje i veliki orkestar. Ovaj je koncert vrlo uspio, a opetovan je dne 18. XI. 1931. u korist Crvenog Križa za nastradale žitelje Savske banovine.

I Narodno kazalište odužilo se svom dugogodišnjem odličnom saradniku i pokretaču hrvatske opere te je priredilo dne 21. XI. 1931. svečanu predstavu i izvelo njegovu operu „Ban Leget". Repriza te opere bila je 26. XI.

Za drugim prosvjetnim društvima nije zaostao niti Hrvatski Katolički Kazino. Dne 22. XI. priredio je u spomen 100. godišnjice Zajčeva narodjenja društveno sijelo. Iza predavanja pisca ovih redaka o I. Zajcu izvelo je željezničarsko pjev. društvo „Sava" više Zajčevih muških zborova (Večer na Savi, Crnogorac Crnogorki, Zrinsko-Frankopanka i U boj). Gospodja Maca Korlajet izvela je dva Zajčeva samospjeva: Tiho, tiho moje želje i Sjećaš se mene. Josip Levak otpjevao je Zajčev: Ave Maria, a zajedno sa baritonom Vilkom Maretić duet iz opere Zrinski. Napokon su još gdje Milka Geršić i Stela Kazić izvele duo „Pastorale".

I Ljubljana se sjetila Zajčeva jubileja dne 8. XII. 1931. svečanom izvedbom Zajčeve opere Nikola Šubić Zrinski. Prije same predstave održao je spomenslovo kompozitor Slavko Osterc. Kao gost pjevao je Sulejmana Josip Križaj, Zrinskoga pjevao je Primožić, Evu Vilma Thierry Kavčnikova, Jelenu Zlata Gjungjenac, Alapića Magolić, Juranića Gostić, a Sokolovića Marčec. I ljubljansko pjevačko društvo „Ljubljanski Zvon" sprema u spomen Zajcu crkveni koncert, na kojem će izvesti Zajčevo „Uskrsnuće" i njegov „Oče naš".

Drž. muzička akademija u Zagrebu, koja nastavlja rad Hrv. Glazb. Zavoda, kojemu je Zajc posvetio sve svoje sile i na kojem je kroz mnogo godina razvijao svestrano djelovanje, priredila je na spomen Zajcu dne 15. XII. 1931. koncert, kod kojega je sudjelovao zbor i orkestar akademije pod ravnanjem prof. Andre Mitrovića. Uvodnu riječ o Zajcu govorio je prof. Stanislav Stražnički, a zatim se izvodile ove Zajčeve skladbe: 1. velika romantična ouvertura A-dur (op. 149.); 2. simfonija C-mol (Allegro, Andante Scherzo i Finale, op. 394.)[93] i 3. Davidov psalam 31. (op. 766.) za sole, zbor i orkestar.

I zagrebačka radio stanica sjetila se ponovo Zajčeva jubileja te je Akademski gudački kvartet dne 19. XII. 1931. na komorno muzičkoj priredbi izvodio Zajčev: „Fugirani gudački kvartet" (op. 202.).

---

[93] Gl. dio 1.

Predaleko bi me dovelo, da spominjem sve priredbe u provinciji. Neka su društva prenijela proslavu još i u god. 1932. (tako na pr. I. hrv. pjev. društvo „Zora" u Karlovcu). Mnogo se takodjer pisalo i predavalo o Zajcu. Pisalo se je i o tom, da bi se kao što je to učinjeno u stranom svijetu sa djelima nekih kompozitora (Strauss, Millöcker, Verdi), pristupilo k preradbi nekih Zajčevih opera i opereta, koje se radi slabog i neukusnog libreta nisu mogle održati na repertoiru. Prvi je o tom pisao prof. Rikard Schwarz u članku „Renaissance der Zajc'schen Opern",[94] a kasnije i Boris Papandopulo u članku: „Zajčeva renesansa".[95] Pitanje o kojem bi se dalo pisati i raspravljati."[96]

Možemo iz svih tih proslava zaključiti, da Zajc i danas nije zaboravljen. Jedno je stalno, što mora Zajcu priznati i najveći njegov protivnik, da je bio on na skroz glazbena natura, glazbenik svestrano i temeljito glazbeno naobražen, koji je učinio mnogo i koji je zavrijedio, da mu se sačuva častan spomen.

Solesmeska koralna izdanja.

Stanislav Preprek — Petrovaradin.

Oficijelna vatikanska koralna izdanja dadu se u glavnom svesti na dvije knjige: Graduale i Antiphonale. Uz njih se prislanjaju manje knjige kao: Officium Majoris hebdomadae, Officium Nativitatis, Officium Defunctorum, Officium B. M. V. i t. d. Reformom i uvadanjem tradicijonalnog korala, došlo je u život pjevanje, kako su ga kroz vjekove sačuvali i odnjegovali benediktinci.

Njima na čelu stoji solesmeski samostan sa svojim mnogobrojnim praktičnim koralnim izdanjima. S koralnom reformom i s tim samostanom spojena su za uvijek imena slavnih istraživača korala Dom Pothiera i Dom Mocquereau-a. Izdali su oni mnogo serija vrlo važnih koralnih spisa i dokumenata kao »Le nombre musical grégorien«, »Paléographie musicale«, »Monographies grégoriennes« i danas izdavaju časopis: »Revue grégorienne«.

Ovdje želim da se osvrnem na ona solesmeska praktična koralna izdanja, koje se ne nalaze u Vaticani, a mogu da nam u raznim prilikama posluže.

Tu je u prvom redu »Responsoriale«.[1] Omašna knjiga, iza Graduala i Antiphonala treća po važnosti, jer sadržaje u sebi prvi dio oficija, Matutinum (jutrenja).

Poredaj materijala je za one, koji poznaju sastav Graduala, Antifonala i Misala malo neobičan. Ponajprije su Toni Communes. Glavni dio sačinjavaju Toni Psalmi Invitatorii (Venite exsultemus Domino) u 8 raznih načina (Tonus 2., 3., 4.g, 4. E, 4. d, 5., 6. i 7.) Zatim slijedi Proprium de Tempore, ali samo za blagdane 1. reda (Božić, Bogojavljenje, Uskrs, Spasovo, Duhovi i Tijelovo). Sada dolazi Commune sanctorum, blagdani bl. Dj. Marije, a onda Proprium Sanctorum, u kojemu je polagana važnost ponajviše na one blagdane, koje slave razni redovi (specijalno benediktinski red) Knjiga završava s odjelikom Responsoria de Tempore. Tu se nalaze nedjelje, važnije ferije (obični dani), nešto po crkvenoj godini a nešto po mjesecima.

Najpotpuniji su blagdani 1. reda. Tu ćemo naći sve što se na Matutinu pjeva: invitatorij, himan i 3 nokturna sa po jednom do šest antifona i po 4 responzorija. Pošto je taj Responzorijale izraden prema manastirskom brevijaru to svaki blagdan bez razlike ima 3 nokturna sa 12 responzorija, dakle nema nigdje skraćeni oficij, kao što to ima rimski brevijar.

U cijelosti slabo će nam ta knjiga biti od koristi. Cijeli jedan oficij nemoguće je kod nas javno izvesti. Lijepo bi to bilo: početi sa prvim vesperama, pa nastaviti matutin i laudes zatim misu, a završiti opet vesperama i kompletorijem.[2] To bi bilo pravo bogoslužje prema intencijama Crkve, jedino dostojno velikog blagdana.

U tako provedenom Oficiju jasno bi svaki vjernik vidio, čuo i osjetio, kako Crkva u jednoj sjajnoj sintezi, u divnoj cjelini prikazuje blagdane Gospodnje. Ljepše drame ne možemo si zamisliti. Ona počinje prvim vesperama, koje navještaju sâm blagdan, pa u neprekidnoj gradaciji preko matutina i lauda, molitava i pjesama u zoru, dostiže svoju prvu kulminaciju: dok se sunce rada odjekuje zanosni himan »Te Deum laudamus«. No to je bio samo uvod. Drugu i najvišu kulminaciju dostiže oficij u Misi, a zatim u postepenom smirivanju, u vesperama i kompletoriju, završava tihom večernjom molitvom.

---

[94] Agramer Morgenblatt 1930. br. 192.

[95] Novosti 1931. br. 304.

[96] Svojevremeno je B. Širola preradio operu: „Ban Leget". Prigodom proslave Zajčeve u kazalištu izvodili su tu operu opet u Zajčevom originalu.

[1] Liber Responsorialis juxta ritum monasticum 1895. g., 486 str. (sa dodatkom novijih blagdana).

[2] Primu, tercu, sekstu i nonu sâm bi svećenik za sebe tiho izmolio.

Ali ponavljam, naše prilike ne dopuštaju takvu provedbu. Ako bi se negdje htjelo cio oficij izvesti, to su najzgodniji blagdani Božić i Uskrs.

No neke praktične koristi bismo ipak mogli imati, ako i ne od cijelog Responzorijala, a ono od responzorija. Responzoriji su fundamenat cijele knjige. Oni se dadu upotrijebiti i izvan matutina: na misi, na večernji (blagoslovu) i pri raznim drugim pobožnostima. Na misi bi se mogli pjevati iza službenog ofertorija (uzimajući koji responzorij iz matutina dotičnog blagdana) i na pričest (iz matutina in Festo Corporis Christi i Dom. infra oct. Corp. Chr.). U drugim pobožnostima našlo bi se još više mjesta i prilike za njihovu upotrebu.

Vrlo su lijepi responzoriji upravo iz tjelovskog matutina i nedjelje u tjelovskoj osmini kao n. p. Homo quidam (vrlo značajna melodija u 6. tonu: odiše nekom blagom i smirenom sjetom [ovom prilikom sjećam se krasne melodije »ad libitum« za molitvu Jeremije proroka; to je 3. lekcija 1. nokturna velike subote ili jednostavnije rečeno, to je 3. lekcija 3. lamentacije): Immolabit haedum (u jezgrovitom 1. tonu, ali sa mnogo blagosti); Coenantibus illis (sa zanosnim kliktanjem u frazi »ovo je tijelo moje«; taj motiv je skoro identičan sa Benedicamus Domino [svečani ton za 2. vespere]). Zatim marijanski resp. Solem justitiae (s orginalnom melodijom kod riječi »Stella Maria maris«).

Te važnije responzorije možemo naći u drugim manjim priručnicima. Jedan takav sa preko 100 raznih napjeva je »Cantus selecti«. Na prvom mjestu ima nekoliko »Tantum ergo«. Manje poznata su ona dva, označena sa »Cantus modernus« i »Ex libris Hispaniae«, zatim razne euharistijske pjesme (antifone, responzoriji i t. d.) Između mnogih spomenut ću jednostavnije i za praksu vrlo zgodne svetotajstvene: Ave verum, Adoro te, Venite populi, pa marijanske: Sub tuum, Ave Maria, Memorare, Inviolata, Concordi laetitia, Mittit ad Virginem i t. d. Zatim već naprijed spomenuti responzoriji i slične teže i duže pjesme, pa sve do zanosnih pjesama: Rosa vernans i Salve Virga florens. Kao primjer ove bujne melodike evo u cijelosti prve od ovih dviju:

4. ton. Rosa vernans

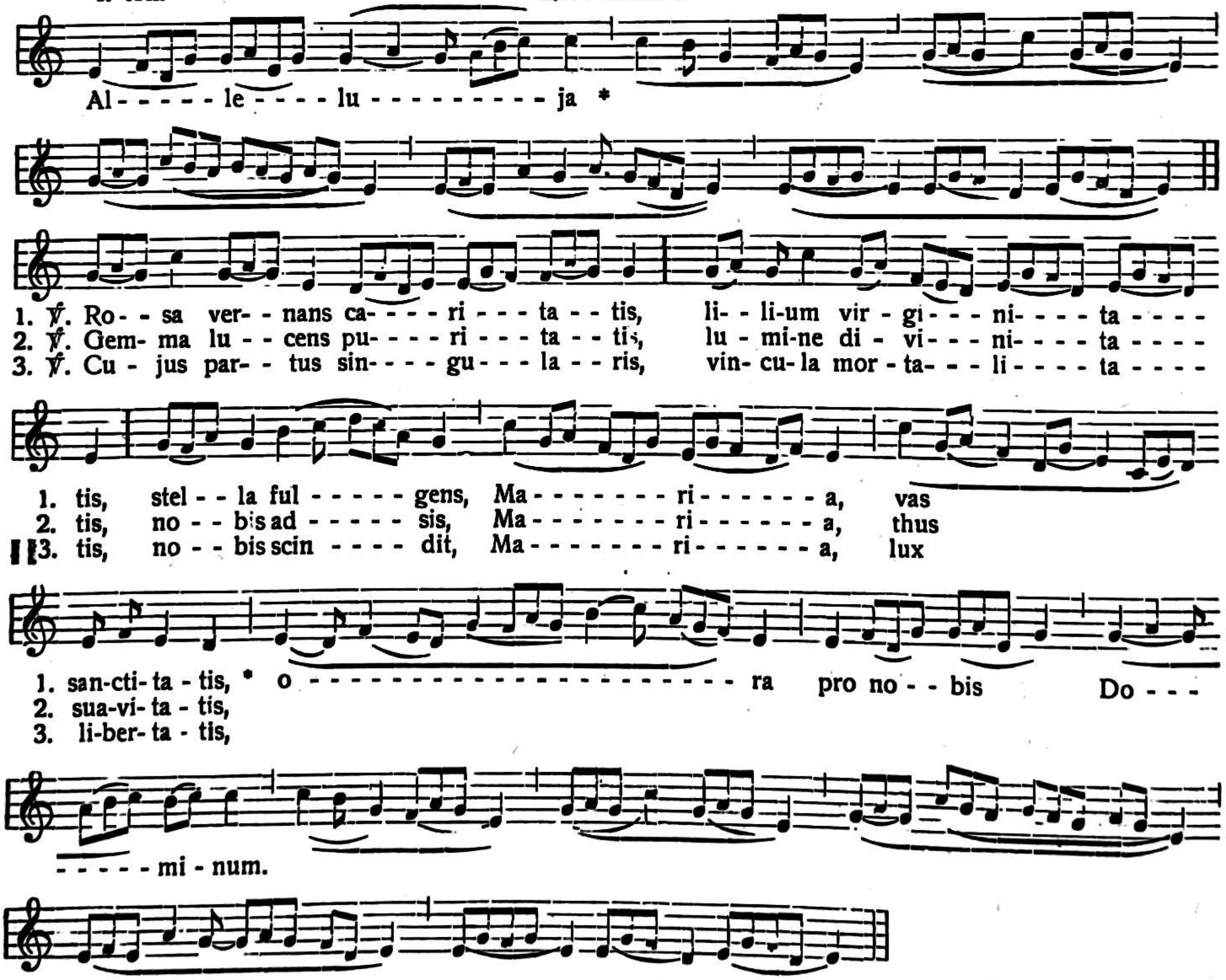

Zatim slijede pjesme za razno vrijeme prema crkvenoj godini. Da ih nekoliko spomenem. Vrlo je lijepa antifona Rorate coeli. U korizmenom vremenu naći ćemo vrlo lijepu antifonu Attende Domine (potsjeća na svečani Ite missa est). U uskrsnom vremenu ima lijepa sekvenca Exsultemus et laetemur hodie. Za duhovsko vrijeme ima zgodno izrađeni 46. psalam: »Omnes gentes plaudite manibus«. Za razne svetačke dane ima na izbor mnogo jednostavnih se-

kvenca i antifona. N. pr. sekvenca za Petrovo: »Roma Petro glorietur« ima silan zamah i velik ambitus. Responzoriji nigdje ne manjkaju.

Kod većine pjesama, koje sam označio kao antifone, to je obično koji psalam, pred čijim se svakim retkom antifona ponavlja. To je starinski način pjevanja, kako je nekada bio u običaju i kod misnih proprija.

Na takav način komponovao je Goller svoje proprije za puk (Klosterneuburg). Često možemo naći dvije antifone, koje se izmjenjuju sa psalmovim recima, a često psalam ima dvije melodije, koje se naizmjenično ponavljaju.

Malo prije sam spomenuo Ps. 46. Omnes gentes. Za antifonu ima trokratni Alleluja. Prvi stih počinje sa melodijom c de e e. Nakon ponovljenog trokratnog alleluja, počinje drugi stih (označen sa V̸) sa melodijom d a b a a (Quoniam) i t. d. Ovo je jedan primjer zanimljive antifonalne obradbe. Varijanata u ovoj opisanoj formi ima mnogo; one čine knjigu još zanimljivijom. Takav način koralnog pjevanja mogli bismo usporediti s običnim pjesmama, koje imaju jedan ili dva refrena.

Druga priručna knjižica »Varii cantus« zgodnoga je formata (16°; prva knjiga »Cantus selecti« ima obični format 8°, a neznatno se razlikuje od prve (nešto je manja po broju pjesama).

Knjižica »Chants usuels« je kratak izvadak iz prve knjige, ograničen na nekoliko svetotajstvenih i marijanskih pjesama.

Knjižica »Aux Saluts du S. Sacrement« je dodatak koralnoj knjizi »Paroissien romain«, a sadržaje uz neke naprijed navedene antifone i responzorije, još neke posebne dodatke.

Ovom prilikom spomenut ću i »Cantus ad libitum novissime approbati«. To je jedan Gloria more Ambrosiano i 3 Creda. Gloria je silno jednostavan. Melodije zapravo i nema; sve se recitira na glasu »a«, završeci su na »g«, tek katkad je upotrebljen i »h«. Dakle svega 3 glasa! Na nekim završecima (a takvih ima 6) ima posljednji slog mali melizam. Evo primjera:

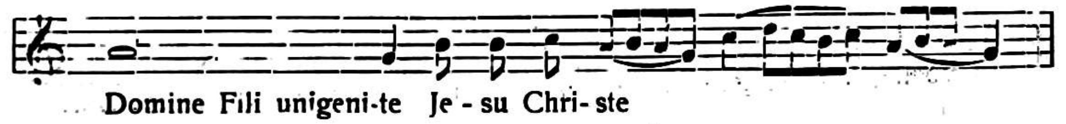

Zatim Credo V. Ima posebnu intonaciju, a može se uzeti i ona od Credo I., II. i IV. Vrlo je sličan Credu I. u svim melodijskim kretnjama. Razlikuju se u ova dva slučaja:

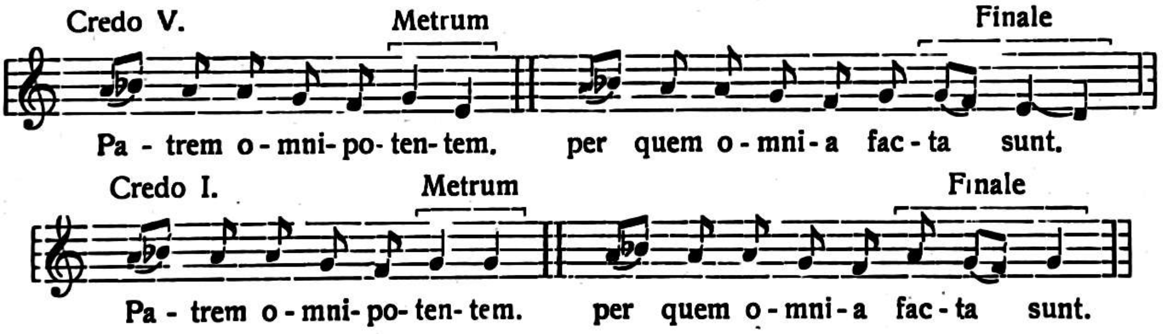

Međutim i ta dva završetka u metrumu i finalu Creda V. naći ćemo i u Credu I., ali drugačije upotrebljena.

Credo VI. je mnogo više melizmatski razvijen, sa življim melodijskim kretnjama. U tom je blizak Credu IV. Štaviše, iako je u 4. tonu, ima na svršetku intonacije jednu od oznaka 1. tona: d a b a; pred svaki završetak ima melodijsku kretnju a c d, dakle obratno od sličnog slučaja u Credu IV. (d a); na prvi ton sjećaju još svi završeci na glasu »d«.

Intonacija se samo malo razlikuje od one Creda V.:

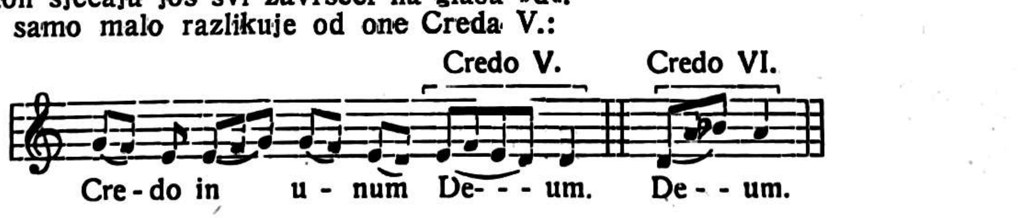

Prvi odsjek sadržava uglavnom sve melodijske kretnje cijeloga Creda:

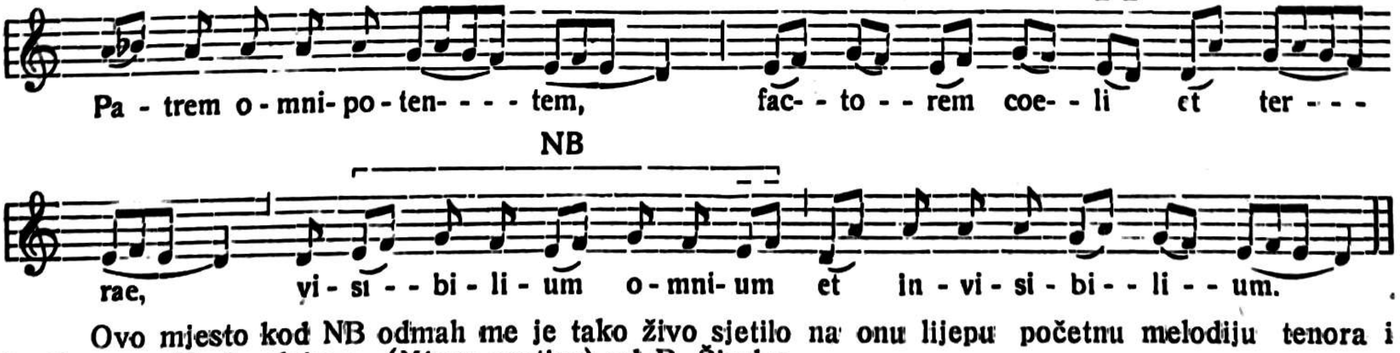

Ovo mjesto kod NB odmah me je tako živo sjetilo na onu lijepu početnu melodiju tenora i baritona u »Kyrie eleison« (Missa poetica) od B. Širole:

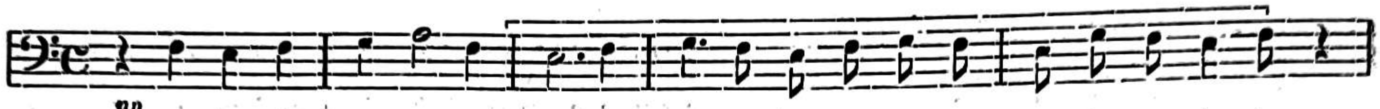

Credo VII. je u 8. tonu. Dosta je jednostavan. Ima svoju posebnu intonaciju, a prvi odsjek opet sadržava u sebi sve motive:

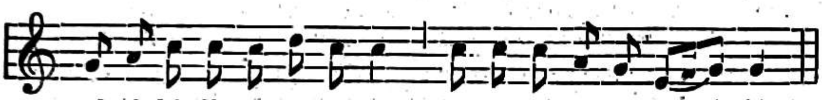

Credo VII. svojim izrazitim dur prijemetom nešto je sličan Credu III., no nema tako razvijene melodike. Neki motivi sjećaju na misu »de Angelis« (koja je opet vrlo srodna Credu III.) N. pr.:

Credo VII. Missa de Angelis.

Od ova 3 Creda ad libitum svakako je najljepši Credo VI., a najlakši i najjednostavniji Credo VII.

Svemu ovom želim još da dodam tri mise Henri du Mont-a.

1. Missa regia (Messe royale) In Solemnitatibus ad libitum. U 1. je tonu. Ima i svoj posebni Ite missa est, koji je kao i kod svih gregorijanskih misa identičan sa prvim Kyrie eleison:

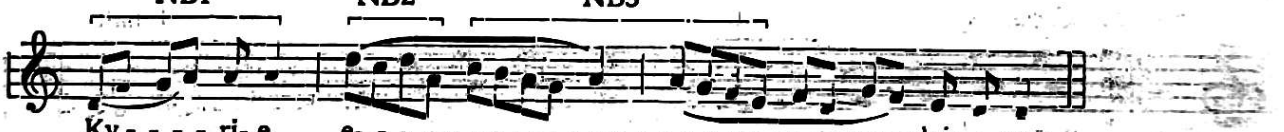

Gloria i Credo su građeni s istim motivima pa imaju i jednaku intonaciju:

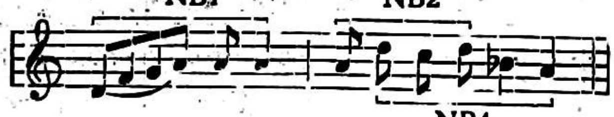

Gloria i Credo imaju zajednički početak sa Kyrie (motiv NB 1).

Motiv na riječi »in excelsis« (to je ujedno mali obrat drugog motiva u Kyrie [označen sa NB 2]) vrlo se često ponavlja. Motiv NB 3 sjeća nas na Kyrie in Festis dupl. br. 1.

Motiv NB 4 je upravo dominantan. Nešto egzotičan, malo bolećiv, sjetio me japanske glazbe. Kolika daleka asocijacija! Japanska ljestvica d e f a b d ima karakterističan završetak e d b a (silazno). Poznata japanska pjesma Sakura (Trešnjev cvijet) kreće se u toj ljestvici.

2. Missa 2. toni. In Festis duplicibus, ad libitum. Prvi Kyrie, intonacija Gloria i Credo glase sasvim jednako:

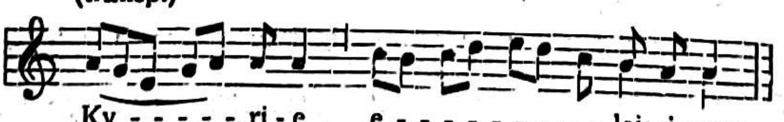

I u toj misi naći ćemo onaj egzotični motiv d b a. Evo odmah na početku (NB):

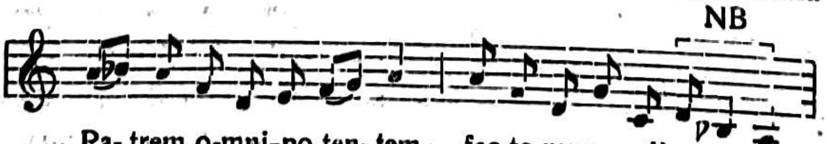

3. Missa 6. toni srodna je modernom dur prijemetu; ima takoder nekih srodnosti sa Credom III. Evo već u samoj intonaciji:

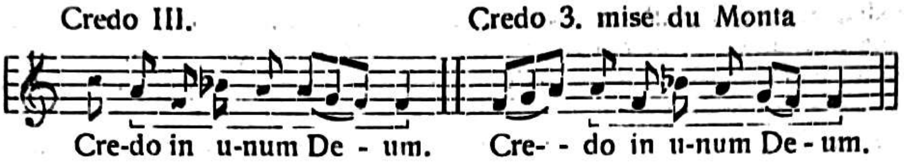

U toj misi naći ćemo nešto, što nas vrlo sjeća na moderni melodijsko - harmonski melos: srednja kadenca u Credu modulira sa ♮ na »c«. Ovako:

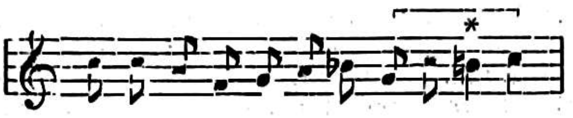

U koralu često nalazimo h i b skoro u neposrednoj blizini, ali kadence s ovako izrazito modulatornim karakterom ne ćemo naći.

Od ovih triju misa prva je najljepša (uza svu egzotičnost motiva d b a). Ove tri mise pjevaju se mnogo u Francuskoj, a ponegdje i kod nas (Missa regia).

Ako bih htio da rezimiram ovo zadnje i dovedem u vezu sa vatinkanskim Kyrialom to bi onda izgledalo ovako: Kyriale ima 18 misa (sa i bez Glorije) i 4 Creda; Cantus ad libitum ima 11 Kyrie, 3 Glorije, 3 Sanctusa i 2 Agnusa; pa ako k tomu pribrojimo Cantus ad lib. noviss. appr. i mise Du Monta, onda dobivamo prilično velik zbornik vrlo raznolik i bogat.

U svemu bi bilo: 32 Kyrie, 21 Glorije, 10 Creda, 24 Sanctusa i 23 Agnusa! Kolike li punoće i mogućnosti izbora!

Sva ova nabrojena izdanja lijepo upotpunjuju Gradual i Antifonal. Mnoge stvari su za praksu, od one blagdanske pa do svakidašnje, od velike koristi. Samo treba da se njima poslužimo. Toliko imamo raznih pobožnosti (svibanjske, tjelovske, listopadske, pa obične večernje, pobožnosti raznim svecima i t. d.). Svagdje bi se moglo nešto upotrijebiti, osobito iz zbirke »Cantus selecti«. Mnoga pjesma mogla bi se pjevati i sa zgodno podmetnutim hrv. tekstom.

Za studij neoficijelnog korala mogu ova benediktinska izdanja izvrsno poslužiti. Usporedno s takvim studijem bilo bi zgodno pročitati vrlo poučan i zanimljiv niz članaka pod naslovom »Liturgia Emautina« (Musica Divina, 1918. i 1919.). U tim člancima sâm bivši opat samostana Emaus (kraj Praga), Alban Schachleiter opisuje potanko sve ceremonije, kako se u samostanima (specijalno u Emausu) na veće blaggane obavljaju sa mnogim posebnim koralnim napjevima.

Tako se tek može dobiti prava slika one uvišene drame, koja se inače i u najmanjem selu odvija jedva čujno u recitiranju brevijara, a koja do potpunog izražaja dolazi u onim izvanrednim samostanskim obredima, u sjaju neobičnih crkvenih odijela, u moru svijetla, a sve nošeno na krilima poletnog i dostojanstvenog gregorijanskog korala.

Nije svakom moguće da makar samo jedan takav svečani dan proživi u kojem glasovitom samostanu (Beuron, St. Gallen, Seckau i t. d.), ali svaki može da uz knjigu čitajući i tiho sâm sebi pjevajući, u mašti stvori taj divni svijet, koji je tako daleko od svega ovoga, što nas okružuje.

Tko želi da se još više približi tom svijetu, ali sa realne, životne strane, taj neka čita prekrasni roman »Das Singerlein« od spisateljice Dolores Viser.

Tako će se cijela slika upotpuniti: dobit će vanjski oblik stvarnog života i naša slika u mašti, postat će doživljaj grandioznih dimenzija.

---

† Oskar Dev.

Janko Barlè — Zagreb.

(Završetak.)

Ne ću opetovati podatke o njegovom životu, što sam ih već svojevremeno priopćio. Spominjem samo to, da se Dev rodio dne 2. XII. 1868. u Planini kod Rakeka u istoj kući gdje se rodio i Miroslav Vilhar, otac našeg Serafina. Devov otac bio je kotarski sudac. Svoje djetinje i dječačke godine proživio je Dev u Črnomlju u Bijeloj Krajini. Gimnazijske nauke svršio je u Novom Mjestu i Ljubljani, a pravo je slušao u Beču, Pragu i Gracu. Poslije svršenih pravnih nauka bio je odvjetnički kandidat u Postojni, a zatim sudac u Brdu, Škofjoj Loki i Kranju. God. 1918. bio je premješten kao sudbeni vijećnik u Maribor, gdje je službovao sve do svog umirovljenja.

Sa glazbom počeo se Dev ozbiljnije baviti još kao djak u Novom Mjestu, gdje je mnogo na nj kao i na Emila Hochreitera djelovao P. Hugolin Sattner. Dok je bio u Ljubljani učio je kod Franje Gerbića i Janušovskog. Na sveučilištu u Beču, stanovao je zajedno s Matejom Hubadom, koji je ondje svršavao svoje glazbene nauke. Hubad je Deva obučavao u solo pjevanju i harmoniji. Dev je marljivo polazio takodjer koncerte i operu, a sudjelovao je i na koru dvorske i votivne crkve.

Broj Devovih kompozicija — njegove harmonizacije pučkih popijevaka ovamo ne ubrajam — nije velik. Prigodom Devove šezdesetgodišnjice pisao je kompozitor Vasilij Mirk (»Večernik«

od 30. XI. 1928.) o njegovim skladbama ovo: »Nežna in čustvena duša se zrcali v njegovih tonih, pa kljub temu brez sentimentalnih spon. Ljubkost se spaja v njem s temeljitostjo, dražestnost izrazov z globokimi občutki. Zelo rad se šali; večina njegovih stvorčkov ima gotovo dozo nevsiljivega humorja, ne da bi vsled tega zabredli na pohojena in občelastna pota. Vsi so verni odsev Deva človeka, polnega ljubeznivosti, prikupnega, v družbi vedno veselo razpoloženega, ki mu tista presneta glasbena žilica ne da miru niti po trdi službi, ki ga zna včasih neusmiljeno vezati kar nepretrgoma, brez pravega oddiha«.

U javnosti se je Dev javio već u prvom godištu (1901., 1902.) Krekovih: »N o v i h A k o r d a« sa samospjevom »Mak«. Objesni tekst Otona Zupančića našao je u Devu adekvatni muzički izražaj. I ako je išao u svojim kompozicijama Dev srednjim putom, ipak je bio za tada uz Lajovca i Kreka jedan od najmodernijih. I ako je zasluga dr. Kreka da je predobio Deva za »Nove Akorde«, mnogo je doprinesla, da se Dev javio u javnosti i njegova sestra Mira (udata Costaperaria), odlična koncertna pjevačica, za koju je napisao on najviše svojih samospjeva. Kad sam bio zanjiput kod njega, pa smo razgovarali o njegovim kompozicijama, izrazio se, da ima još dvije tri stvarce, koje će dovršiti, ako ozdravi. Prema tome njegova glazbena ostavština nije velika.

Dev je uglazbio mnogo pjesama Otona Zupančića. Fini, neprisiljeni humor što ga nalazimo u pjesmama toga pjesničkog prvaka, znao je Dev vrlo lijepo glazbeno izraziti. Pravo kaže zato dr. Krek, da je Dev prvi slovenski skladatelj, koji je udahnuo slovenskoj pjesmi humor, originalan i neprisiljen. Drugi pisac kaže o Devu: »vse njegove kompozicije se odlikujejo po nežni liriki in veseli vedrini, saj je bil Oskar Dev vedno vesel in predober človek zlatega srca.«

Dev je vrlo zaslužan kao sakupljač slovenskih pučkih popijevki. S početka sakupljao je slovenske pučke popijevke uopće, kasnije ograničio se je na koruške pučke popijevke. Svoj izvještaj u zadnjem broju o Devovim zbirkama pučkih popijevki moram nadopuniti onamo, da je još god. 1906. izašla u nakladi Lavoslava Schwentnera u Ljubljani prva Devova zbirka pod naslovom »S l o v e n s k e n a r o d n e p e s m i« (harmoniziral in deloma za koncert priredil Oskar Dev). Tu je priopćio Dev 24 popijevke (17 za miješoviti, a 7 za muški zbor) iz raznih strana Slovenije (Novomeška okolica, Zaplaze, Zlatopolje, Podbrezje, Preddvor, Celjska okolica, iz beneške Slovenije, Lukovica i Prevoje pri Brdu, Črnomelj, Bled, Kostanjevica, Postojna, Škofja loka, Tolmin, Solčava, Štajerska) a medju tima je samo jedna koruška. Kad je opazio, da bi bila čitava Slovenija odviše velik teren za sakupljanje i obradjivanje pučke popijevke, odabrao si je manji prostor, naime Korušku. Učinio je to vjerojatno i za to, što je bila u ono vrijeme slovenska koruška popijevka vrlo slabo poznata (nije bilo još Švikaršičeve zbirke), a jamačno i zato, što je uvidio, kako ta popijevka naglo gine (tako se zaboravile mnoge popijevke, koje je zapisao još Matija Majar). Učinio je time vrlo zaslužno djelo, i ako nije onda ni on, niti tko drugi mogao slutiti, da će upravo taj dio slovenskog naroda malo godina kasnije zadesiti kruta sudbina, da bude odcijepljen od svoje braće i prisajedinjen velikom tudjem narodu. Ako se to uvaži, onda je rad Deva još od većeg znamenovanja. Od tada posvećuje Dev glavnu pažnju koruškim pučkim popijevkama, putuje gotovo svakih ferija u Korušku i ondje marljivo sakuplja i bilježi tamošnje slovenske pučke popijevke. Već za dvije godine (1908.) izdaje ljubljanska »Glasbena Matica« prvu zbirku tih popijevki pod naslovom »S l o v e n s k e n a r o d n e p e s m i i z Z i l s k e d o l i n e i n P o d r o ž a«, a god. 1912. izdaje Dev opet u nakladi L. Schwentnera: »S l o v e n s k e n a r o d n e p e s m i s K o r o š k e g a«. U toj je zbirci priopćio 30 koruških popijevki, priredjenih za muški zbor. Vodeći glas pjeva obično II. tenor ili I. bas. U zbirci »J u g o s l o v a n s k e n a r o d n e p e s m i z a m o š k i i n m e š a n i z b o r« (god. 1923.), ima kako sam već spomenuo samo devet koruških popijevki. Njegova zadnja zbirka (god. 1926.) sadržaje opet samo »K o r u š k e s l o v e n s k e n a r o d n e p e s m i«. Od tih je složio 18 njih za muški zbor, ostale su napisane za miješoviti i jedna za ženski zbor.

Dne 16. X. 1923. mi je pisao, da već deset godina (očito je krivo računao, pošto je već god. 1908. izašla prva njegova zbirka koruških pučkih popijevki) sakuplja koruške pučke popijevke i da je sakupio već oko 400 nabožnih i svjetovnih popijevki, koje čuva ljubljanska »Glasbena Matica«.[1] Bilo bi vrlo dobro, da koji glazbenik pregleda tu njegovu zbirku i o njoj napiše svoj izvještaj.[2]

Dev bio je oduševljeni Slaven. To dokazuje i njegova zbirka »J u g o s l o v a n s k e n a r o d n e p e s m i«, koja je izašla ubrzo poslije prevrata (1923.). On je u tu zbirku uvrstio popijevke iz raznih predjela Slovenije (Goriška, Mletačka Slovenija, Gornja Kranjska, Koruška, Štajerska, Bijela Krajina), a uz to jednu hrvatsku, tri srpske i četiri srpske iz Bojanaca na hrvatsko-slovenskoj medji, gdje je boravio neposredno prije rata 1914. i te popijevke zapisao medju ondje naseljenim Srbima. Svoj narod je ljubio čitavim svojim srcem, umio je s njim općiti i poznavao je i žalio njegove poroke. U jednom listu mi se gorko tuži: »Naš človek se pravda in pravda in plačuje horendne odvetniške stroške. Mi pa sedimo vseh šest dni v talarjih in iščemo resnico, katera se pri vladajoči nemoralnosti prič, pri krivih izpovedbah težko najde.«

---

[1] Sad je valjda i ta zbirka u etnografskom muzeju u Ljubljani.

[2] Nuzgredice spominjem, da zanimanje za slovensku korušku popijevku sve više raste. Već su prije dvije godine nastupili koruški seoski pjevači u Ljubljani, a dne 20. XII. o. g. koncertovati će, pozvani od »Glasbene Matice« u dvorani »Uniona«. Pod vodstvom župnika Vinka Poljanca doći će seljački zborovi iz Brnce (Zilska dolina), iz Št. Janža (Rožna dolina), iz Kotmare vasi (okolica Cjelovca), iz Škocijana i Libuča (Podjunska dolina), ukupno 70 mladića i muževa. Svaki zbor će otpjevati po dvije popijevke, a svi zajedno 9 popjevaka. Osim Ljubljane koncertovati će ti pjevači još u Celju, Mariboru i Jesenicama. Do tih nastupa nije došlo, jer je koruška vlada uskratila pjevačima putnice.

Dev je dobro znao značenje Krekovih: Novih akorda« za razvoj slovenske glazbe, zato se je radovao, kad je saznao, da će »Novi akordi« opet početi izlaziti. U listu od 16. X. 1923. mi piše: »V kratkem prične »Gl. Matica« v Ljubljani nadaljevati »Nove Akorde«, ki so pod uredništvom dr. Kreka izhajali 13 let in prenehali z izbruhom vojne. Glasbena priloga jim je bila izborna. »Novi Akordi« so pa imeli in imajo to veliko zaslugo, da so ves naš harmonični aparat zaveli v času primerno modernejšo strujo in struno, katero so pa najnovejši modernisti in med njimi tudi Hrvati nekoliko prenapeli.«

U istom listu mi piše: »Novembra pride semkaj (u Maribor) odličen zagrebški zbor »Lisinski«, ki bo proizvajal skladbe Palestrine. Lansko leto nam je prikazal umetniške lepote in novote Širole z vsem sijajem.«

Hrvatsku je glazbu vrlo pozorno pratio. Kad su mu dne 2. XII. 1924. u Zagrebu pripovijedali, da je izašla pjesmarica Saveza hrv. pjevačkih društava, pita me, da li je ta pjesmarica doista izašla i neka mu javim, gdje se dobije. I on je za tu pjesmaricu poslao dvije pjesme: »Zajček teče« (6 glasni ženski zbor) i muški zbor: »O, ljubica, zdaj je dan« (riječi O. Zupančića), pa ne zna, da li su u pjesmarici tiskane. Čudi se, da mu ne šalju pjesmaricu, dotično skladbe ne vrate, ako ih nisu upotrijebili. »Sv. Ceciliju« je redovito čitao, pače za nju sakupljao u Mariboru pretplatnike. Osobito se radovao člancima L j. K u b e o pučkoj popijevci. Kubu je uopće vrlo volio. Dne 19. I. 1924. piše mi o Kubi. Tega moža sem namreč že mnogo let iskal, popraševal sem po njem pri čeških društvih, ki so v Mariboru koncertirala (»Smetana« iz Plzna, »Smetana« in »Hlahol« iz Prage), toda tudi najboljši glasbeniki niso poznali glasbenika, oziroma folklorista in etnografa Kubo, temveč samo maliřa Kubo. Tudi naš slikar Grohar je poznal maliřa Kubo. Ko je Groharju in Kubi najslabše šlo, dobila sta zavetišče pri slovenskem slikarju Ažbetu v Monakovem, pri katerem je Kuba mnogo, menda 9 let slikal po dnevu, po noči je pa pisal članke o narodnih pesmih, o jugoslovanskih narodih za različne časopise.«

U listu od 29. III. 1926. piše mi Dev opet o Kubi: »Prihodnji mesec bo začel Kuba svoje zanimive slike iz Makedonije razstavljati po Jugoslaviji. Preskrbel sem, da v Mariboru ves aranžma prevzame slikarsko društvo »Grohar«. Razstava se vrši v lepi kazinski dvorani Zadnja razstava Trstenjakovih slik, ki je bila včeraj zaključena, je imela neverjeten vspeh.« Devu se ispunila ipak želja, da se sa Kubom upozna. Jednih ferija, kad se Kuba preko Zagreba vraćao s juga, zaustavio se i u Mariboru. Dev mu je još s nekim rodoljubima priredio srdačan doček te mu sa svojim pjevačima zasladio boravak u Mariboru. Kuba se rada sjeća na ugodne časove, što ih je proživio u Devovom društvu.

Dev je bio iskren rodoljub, koji svoga narodnog osvjedočenja nije pred nikim sakrivao. No radi njegova iskrenog nastupa, njegova otmjenog držanja bio je štovan i od protivnika. Cijenili su ga i uvažavali njegov rad i mariborski Nijemci.

Devov otac bio je vrlo muzikalan i dobar pianista. Prvu obuku u klaviru dobio je Dev od svoga oca. Gospodja sestra Mira Costaperaria mi piše o pokojnom Oskaru: »Baš te dobre oči, to vedno vedro naravo je podedoval po naši rajnki dobri mamici, muzikalnost pa po našem nepozabnem očku.«

Bez glazbe Dev nije mogao da živi. Već kao djak sudjelovao je kod raznih zborova te je mnogo svirao i pjevao. Kasnije kao činovnik imao je u svakom mjestu svoga službovanja svoj zborić, a ubrzo poslije svog dolaska u Maribor, odmah poslije prevrata je sa još drugim rodoljubima god. 1919. utemeljio »Glasbenu Maticu«, kojoj je bio do god. 1924. predsjednik i zborovodja. I poslije imao je svoj kvartet, a kasnije oktet. Gdje god se je pojavio, odmah se je s njegovim dolaskom pojavila u društvu dobra volja i iskrena radost. Kod naših djačkih sastanaka uvijek smo željno očekivali Devov dolazak. Ako njega nije bilo, naš sastanak nije uspio. Nikad ne ću zaboraviti na naš sastanak dne 17. VII. 1929. u Slivnici kod Maribora kod prijatelja župnika Josipa Mihalića. I ako je onda već pobolijevao ipak je sa prijateljem Mihalićem naš sastanak aranžirao. Njegova je zasluga, da se je onog dana svaki od nas pomladio gotovo za četrdeset godina i da nam se pričanjalo da se nismo ni rastali od sretnih djačkih godina. Jedva kao u snu sjećali smo se životnih briga i dugih i napornih godina svačijeg zvanja. Sve je bilo onaj dan zaboravljeno. Čovjek ne bi vjerovao, što je taj veseli čarobnjak, mili naš Oskar načinio od nas. Kao da se nisu sastali starci sijedih ili ćelavih glava, već bi mislio da sjede u veselom društvu objesni bezbrižni djaci negdje u »dolenjskoj metropoli«.

I bio je to naš zadnji sastanak. Onda nije nitko od nas slutio, da će se jedan medju prvima odijeliti od nas upravo naš dragi Oskar, on koji je imao toliko volje da živi, koji je jedva čekao dan odmora! Želio je, da podje još: »Tam za gmajnico tam čez izaro« u divni Korutan, da tamo još zabilježi, što prije nije mogao zabilježiti i da tako završi zaslužno djelo svog života. Htio bi da se s »nahrptnikom« na ledjima, sa putničkom palicom u ruci i sa crvenim »nageljčkom« za šeširom proputuje sve poznate krajeve, da se navrati k svakomu prijatelju (tko bi ih prebrojio!) da posjeti u Kranju svoju sestricu Olgu, u Ljubljani sestrice Tončku i Lori, da čuje još jedamput svoju Mircu, gdje pjeva njegove samospjeve, da vidi da li su u Novom Mjestu još sve kuće na svom mjestu, kao nekada i da li se je u Črnomlju već porušio stari ganjak, koji je bio već prije pedeset i više godina ruševan. Ta sve bi još htio da vidi, da li je još tako, kako je to nekad bilo, dok je bio on još dijete, što je ostao — veliko, bezazleno dijete — sve do svoje smrti. Sad bi imao vremena, ne bi trebao da se žuri. »Gozdič bo spet zelen, travnik bo razcveten« »Vigred bo se povrnila« — a njega ne će biti više medju nama.

Ipak ne će pasti u zaborav I kad i nas, koji smo ga poznavali i voljli, ne će više biti, poslije mnogih godina kad će nadoći nove generacije, sačuvati će spomen na Deva one pjesme koje je on zapisao te ih tako spasio od sigurne propasti...

Izlet u Železno (Eisenstadt).

Robert Alexander — Beč.

U udobnom autobusu projurili smo iz Beča u brzoj vožnji Inzersdorf, Munchendorf, ostavili smo s desne Laxenburg i stigli preko Ebreichsdorfa do rijeke Litave. Do sada prilično ravni teren se pomalo dizao i kad smo stigli u Wimpassing postala je od brežuljaka jaka gorska kosa, kojom je zagospodovao u daljini Sniježnik (Schneeberg), vidljiv sa svih strana. Evo nas u Gradišću. Ugodno doimlju se putnika čista sela sa bijelim kućicama i dobrim cestama. Kod svakog zaokretaja evo nove lijepe slike. Preko Hornsteina i Müllendorfa evo nas doskora u Železnom. Baš je lijepa sunčana nedjelja.

Stojimo sada na uzvisini pred dvorom kneza Esterházya. Pred nama se prostire dosta prostrano Železno, pa pošto su kuće s veće strane jednokatne, to ne prijeće mnogo vidik. Pošto je knez kod kuće, to ne možemo da pregledamo njegov dvor i znamenitosti dvora. U ostalom na raspolaganje imamo samo jedan dan, pa će nam vrijeme biti i onako prekratko da pregledamo ostale zanimljivosti.

Evo nas kod kneževskih staja sa sjajnim kočijama. Te su bile nekada jedina veza sa tudjinom, pa vidimo kakove se sve rafinirane udobnosti pružale nekada izabranim imućnicima. Eto sjedala sa svilenim vanjkušima i naslonjačima za gospodu, stajaća mnogo nespretnija mjesta za služinčad iza karoserije na uskom prostoru. S tim kočijama poduzimali su daleka putovanja, čak u Rusiju. Prtljaga i služinčad slijedila je na posebnim kolima, a sprijeda su bili opet sluge sa svjetiljkama, kao pratnja i da pripravljaju put. Daleko se vidi na kočijama slovo E sa kneževskom krunom. U istoj prostoriji, gdje su kočije, pohranjeni su i sadreni modeli poznatih Haydnovih spomenika i razni nacrti za te spomenike. Kolika razlika nekada i sada! Nekada se dolazilo ka knezu, pa se tom zgodom mogao upoznati i Haydn i njegova djela, dok danas dolaze ovamo posjetitelji, da se u prvom redu poklone uspomeni Haydna, a da se tek nuzgredice sjećaju plemenite kneževske porodice, kojoj valja da nema premca u podupiranju i razumijevanju umjetnosti.

Preko puta od dvora nalazi se zemaljski muzej. Ta dvokatna zgrada urešena zastavom, gotovo se sakrila u zelenilu. Pred ulazom eto nadgrobnih rimskih spomenika i drugih kamenih svjedoka minulog slavnog doba. U predvorju bogata geografska zbirka s raznim tabelama, koje nam pokazuju sve znamenitosti Gradišća. Lijepo zastupana je tu seljačka industrija, razni predmeti iz povijesti sudovanja, cehovi sa svojim ladicama, barjacima, znakovima i privilegijama. Nadalje su tu uspomene iz vremena Josipa II. i iz vremena francuskih ratova. Tu je i posebno uredjeni tkalački stan, lončarija i t. d. U prostorijama I. kata su najprije bogate prirodopisne zbirke i onda obrtni muzej.

U srednjoj dvorani nalaze se uspomene na one vrijedne sinove Gradišća, koji su se istakli svojim djelima u tudjini. To su muzičari ovoga kraja, zastupani sa svojim djelima, rukopisima, slikama i spomen medaljama. Josip i Mihael Haydn nisu doduše tu ponajviše zastupani, jer su mnoge njihove uspomene pohranjene u kneževom dvoru i u Beču. No ima tu drugih slavnih muževa: kao kneževski kapelnik u Železnom, J o h a n n N e p. H u m m e l, rodjen god. 1778. u Požunu; zatim kumče Haydnovo, operni kompozitor J o s e f W e i g l (rodjen god. 1766. u Železnom, umro 1846.), poznat po svojim operama „Schweizerfamilie“ i „Bergsturz“; slavni violinista J o s e f J o a c h i m (rodio se god. 1831. u Kittsee). Od nemuzičara spominjem glasovitog anatoma J o s e f a H y r t l a, koji je bio dugo vremena u posjedu Haydnove lubanje, a njegov je otac bio oboista u kneževskoj kapeli. Sjećam i na kneževskog činovnika Adama Liszta, čiji je sin Franjo ugledao god. 1811. u Raidingu svijetlost svijeta. Ne smijemo zaboraviti C a r l a G o l d m a r k a, koji je svoju mladost proživio u Deutschkreuzu (Keresturu) te glasovitog liječnika profesora M o r i t z a B e n e d i k t a. Ima tu uspomena i na glasovitu plesačicu F a n n y E l s s l e r, čiji otac je ne samo pratio Haydna u Englesku, već je prepisivao i njegove note. Kao da smo se probudili iz sna, čini nam se, kad ostavljamo taj muzej, gdje smo vidjeli toliko toga, što nas prenosi u prošle vjekove.

Podjimo još u drugi muzej u Železnom: u zbirku Wolfovu. To je privatna zbirka, koja nam svjedoči, da je njezin vlasnik S a n d o r W o l f, veletržac vinom ne samo mnogo toga žrtvovao, nego imao mnogo razumijevanja i ljubavi za umjetnost. Ta je zbirka smještena u posebnoj zgradi, posvećenoj upravo toj svrsi. Prizemno su kao u zemaljskom muzeju kameni rimski spomenici te razno oružje i trofeje iz srednjeg vijeka. U prvom katu su tri prostorije za Haydnovu izložbu. Zbirka broji 221 predmeta o Haydnu i njegovim savremenicima. Ima 27 Haydnovih slika, 9 rukopisa i 52 prvih izdanja njegovih djela. Od njegovih savremenika zastupani su njegovi prijatelji: Cherubini, Dittersdorf, Gluck, Mozart, Salieri i Weigl; njegovi učenici: Beethoven, Joh. Fuchs, Hummel, Neukomm, Pleyel te napokon njegovi učitelji Porpora i Reutter. Admiral Nelson, medju čije najveće štovatelje spada Haydn, što je potvrdio i time, da mu je posvetio svečanu misu, boravio je u ljetu god. 1800. u Železnom i slike sjećaju i na tu zgodu. Tu su nadalje slike Haydnovih stanova te onih crkvi u Železnom, u kojima se prviput izvodile njegove kompozicije. Fotografije rijetkih rukopisa, što se nalaze u tudjini zgodno su tu smještene, kao na pr. 10 zapovijedi umjetnosti. Vrlo dosjetljivo parodirao je Haydn 7. zapovijed: „ne ukradi“, kad je tada vrlo poznatu melodiju nekog autora sjajno obradio. I takozvani „Ochsenmenuett“ nalazi se tuj, što ga je Haydn napisao za svadbu kćerke mesara iz Rohraua i za honorar primio čitavog vola. Spominjem nadalje poznatu „Abschiedsymphonie“, u kojoj u adagiu zadnjeg stavka jedan muzičar za drugim odilazi, dok ne ostaje dirigent sam, pa napokon i on ostavlja prostor orkestra. Sve lijepo i dražesno, sve ozbiljno i šaljivo, crkveno i svjetovno, što je Haydn stvorio, sve se tu nalazi, a uz to i mnogo drugih zanimljivosti.

Teško smo se dijelili od tih muzeja i da još žurno vidimo ostala spomenmjesta Haydna: Već gotovo na gradskoj periferiji, nedaleko krasne zgrade gradišćanske vlade u maloj pokrajnoj ulici nalazi se uz voćnjak drvena zgrada na kat. To je vrtna kućica u kojoj je Haydn često skladao. U ulici Josefa Haydna br. 21. nalazi se kuća, u kojoj je Haydn stanovao. Tu su u prvom spratu dve sobe i predsoblje te tri prostrane sobe sa dvorišne strane. Na pročelju kuće su dvije spomenploče. Starija iz bijelog mra-
mora, na kojoj piše sa zlatnim slovima:

Haydn József
háza
1766—1778.
A halhatatlan polgárnak,
kit daltermö lelke
e szük talak közül emelt
a világ nagyjai közé
1893.[1]

Druga ploča je iz crnog mramora, a njoj piše:

In
diesem Hause
wohnte und wirkte
Josef Haydn
in den Jahren
1766.—1778.

Koso nasuprot nedaleko kneževog dvora (no bez spomenploče) stoji kuća, u kojoj je Haydn stanovao osam dana, kad je boravio u Železnom, da prisustvuje prvoj izvedbi svoje mise u C.

U Eszterházyjevoj ulici br. 110 na kući, koja je gotovo naslonjena na crkvu na brdu, još su dvije spomenploče, koje nam kazuju, da se je u kući dne 28. III. 1766. rodio skladatelj Josef Weigl, a dne 7. XII. glasoviti anatom Josef Hyrtl.

Valja još da se navratimo u crkve u Železnom. Tu je u prvom redu crkva na Kalvariji, koja se sastoji iz kapele pred crkvom i glavne crkve, koje su gradjevno spojene. Prvobitno bila je lijepa ta baročna crkva zamišljena u većim dimenzijama. Lijevo od glavnog ulaza nalazi se nadgrobni spomenik, a u grobnici ispod njega nalaze se sa još šestoricom zemaljski ostaci Haydnovi. (bez lubanje). Uz taj spomenik nalazi se sarkofag iz crvenog mramora, ukrašen bijelim alegoričkim figurama. Taj sarkofag nabavio je knez Eszterházy za Haydnove kosti no samo uz uvjet, da dodje ovamo i Haydnova lubanja, koja se još uvijek nalazi u Beču kod društva prijatelja glazbe. Dosadanji pregovori nisu uspjeli. Po mom mnijenju je bolje, da lubanja ostane u Beču, gdje pohranjena već preko stotinu godina. Orgulje, sa kojih je Haydnova crkvena muzika često prviput odzvanjala imadu dva manuala. U prospektu što je sagradjen ponad sviraonika nalaze se registri II. manuala. Orgulje imaju ove registre:

I. Manual.

1. Principal 8'	4. Flöte 4'	7. Octav 2'
2. Bourdon 8'	5. Fugara 4'	8. Quint 3' (2²/₃')
3. Quintatön 8'	6. Octav 4'	9. Mixtur 4 struka.

II. Manual.

10. Principal 4'	12. Flöte 4'	14. Mixtur 1¹/₃'
11. Koppeln 8' (Gedeckt 8')	13. Octav 2'	

Pedal.

15. Subbass 16'	17. Gedecktbass 8'	19. Posaune 16'
16. Octavbass 8'	18. Flötenbass 4'	Pedalkoppeln

Pedal je pokraćen u opsegu E—H.

U baroku sagradjena je god. 1760. i crkva milosrdne braće sa samostanom. Iz tog doba su i orgulje s ovim registrima:

Principal 8' ili 4'	Quint 2²/₃ ili 1¹/₃
Koppeln 8'	Pedal
Flauto 4'	Pedal
Octav 2'	

U neposrednoj blizini kuće, u kojoj je Haydn stanovao nalazi se franjevački samostana sa crkvom. Tu je i kneževska grobnica, prizidana samostanskom hodniku. Malene orgulje imaju samo jedan manual sa pedalom.

Principal 8'	Octav 2'	Subbas 16'
Koppeln 8'	Mixtur 4 struka	Octavbass 8'
Flöte 4'		

U južnom dijelu grada nalazi se prekrasna, prostrana župska crkva sv. Martina. Ta gotska gradjevina, sagradjena izmedju, god. 1495.—1522. dobila je prije dva stoljeća poslije mnogih požara i pregradnja sadanji oblik. Njezine orgulje sa dva manuala, sagradjene god. 1770., medju svim orguljama u Železnom najbolje su intonirane i najjasnije izgovaraju. Orgulje imadu ove registre:

I. Manual.

1. Principal 8'	4. Flöte 4'	7. Octav 2'
2. Gedeckt 8'	5. Fugara 4'	8. Quint 2²/₃'
3. Quintatön 8'	6. Octav 4'	9. Mixtur 3 struka

---

[1] Kuća Josipa Haydna 1766.—1778. Neumrlomu gradjaninu, koga je njegova stvaralačka duša izmedju ovih uskih zidina digla medju velikane svijeta 1898.

II. Manual.

10. Principal 4'
11. Gedeckt 8'
12. Flöte 4'
13. Octav 2'
14. Mixtur 2 struka

Pedal.

15. Subbass 16'
16. Bourdon 8'
17. Octavbass' 8'
18. Principalbass 4'.
Pedalkoppeln

Maleni grad Železno ima eto mnogo stvari, koje moraju naročito da zanimaju muzičara. Dijeleći se od Železna ponesli smo na nj lijepe i trajne uspomene.

Operna i koncertna sezona u Zagrebu.

Lujo Šafranek-Kavić — Zagreb.

Postala je neka kobna šablona da već više godina naš redoviti izvještaj mora početi s uvodom o teškim vremenima, o ekonomskoj a s time u vezi o društvenoj i moralno-duševnoj krizi, koja koči i sprječava umjetnički život. Od kada su definitivno prošla vremena dvorskoga i aristokratskoga mecenatstva u demokratskoj sredini umjetnost može da cvate samo kad vlada blagostanje, jer ona je duševni užitak, dakle sa stanovišta svakodnevnog krutog kruhoborstva čisti luksus.

Kod nas je prama teatrima država preuzela ulogu mecene i subvencijonira ih prama mogućnostima budžeta kao prominentne javne kulturne ustanove. Kad međutim kriza sili državu da smanji svoj budžet u svim stavkama, onda je jasno da i stavke kazališnih subvencija ne mogu ostati netaknute. Ali smanjenje prihoda jedne pozornice ima svoju donju granicu u umjetničkom niveau-u, koji je postignut uz mnogo napora i koji odgovara duševnoj potrebi njezine kulturne sredine. Dužnost je stoga koliko publike, toliko regijonalnih i lokalnih vlasti, da učine sve što je obzirom na krizu iole moguće, kako bi se spriječilo opadanje postignutog visokog umjetničkog stepena hrvatske opere. Još nije prekasno jer uprava našega kazališta i naše opere čini skrajnje napore ne samo da uščuva nego i da digne niveau izrađujući novi i dotjeravajući postojeći repertoire.

Odmah na početku sezone uspješno je osvježena izvedba popularne Thomasove opere Mignon u djelomice novoj podjeli s vanredno talentiranom mladom sopranisticom gđicom Erikom Druzović u naslovnoj i simpatičnim lirskim tenorom g. Anatolom Manoševski u ulozi W. Meistera. — Koncem rujna izvedena je s karakterom premijere potpuno na novo uvježbana D' Albertova melodijozna i dramatski efektna opera „U dolini“, koja je pod vodstvom ravnatelja opere g. Krešimira Baranovića, u režiji g. Josipa Križaja i u novoj podjeli s gđom Ančicom Mitrović u naslovnoj partiji i gg. Marion Šimenc i Rudolfom Bukšek u glavnim ulogama imala vanredni i trajni uspjeh. — Opet pod vodstvom g. K. Baranovića nanovo je opremljena i muzikalno osvježena izvedba Verdi-eve „Aide“, koju je režirala gđa Margareta Froman, a inscenirao g. Pavao Froman. Verdi-evo remekdjelo interpretirali su gđe Zinka Vilfan-Kunc i Ančica Mitrović (prvi puta Amneris) te gg. Mario Šimenc, Drago Hržić, Aleksander Griff i Josip Križaj tako da nije mogao izostati veliki uspjeh ove novouvježbane reprize. Pod vodstvom K. Baranovića i gđe Margarete Froman kao režiserke izvedena je nakon višegodišnje stanke Musorgskoga velebna opera „Hovanščina“ u odličnoj formi. — Majstor Milan Sachs, od početka ove sezone direktor opere u Brnu, posjetio nas je na nekoliko dana da dirigira Wagnerove „Majstore pjevače“, koje je prošle sezone iznio u visokom umjetničkom obliku s kojim se možemo ponositi. Kod ovogodišnjih repriza pjevala je Evu prvi puta gđa Ludmila Radoboj s najboljim uspjehom. Osim toga dirigirao je M. Sachs reprize Stravinskoga baleta „Svadba“ i „Petruška“. — U operi gostovao je s velikim uspjehom češki basbariton g. Jozef Schwarz kao Ukleti Holandez i Sebastiano u operi „U dolini“ Prigodom češkog blagdana dirigirao je g. K. Baranović prvi puta osvježenu Smetaninu „Prodanu nevjestu“ s gđom Zlatom Gjungjenac-Gavella kao odličnom gošćom u naslovnoj ulozi. — Posljednja repriza sa značajem premijere bila je Puccini-eva efektna opera „Čedo zapada“ (La fanciulla del west) u kojoj se je kao vanredno talentirani rođeni operni dirigent afirmirao novi kapelnik naše opere g. Lovro Matačić, koji je operu uvježbao savjesno i stilski, a vrlo temperamentno i suvereno. Kao režiser istaknuo se je opet g. Josip Križaj, dok su u glavnim ulogama pjevački i glumački briljirali gđa Zinka Vilfan-Kunc i gg. Mario Šimenc i Drago Hržić.

Opereta iznijela je koncem rujna novitet, R. Benatzkoga revijalnu operetu „Bijeli konj“ (Im weissen Rössl) pod vodstvom mladog dirigenta g. Gjorgje Vaića, u režiji A. Biničkoga i koreografiji gđe Margarete Froman. Djelo zabavlja publiku, puni kuću i time vrši svoj namijenjeni zadatak. — Još treba spomenuti dva zanimljiva gostovanja u posebnim večerima: veče recitacija i dramatiziranih pjesama ruskog umjetnika Viktora Henkina i plesni koncert mladih, u svijetu priznatih slovenskih plesača Pije i Pina Mlakar, koji su uz klavirsku pratnju dra S. Švare pokazali današnje stanje nastojanja na polju moderne plesne umjetnosti Laban-ovog smjera.

Opera sada sprema premijersku reprizu R. Straussove opere „Kavalir s ružom“ pod vodstvom dirigenta H. Baranovića i bečkoga redatelja g. Augusta Markovskoga. — Iz ovoga prikaza razabire se nastojanje vodstva opere da u prvoj polovici sezone iznese veći broj novouvježbanih uzornih izvedbi prokušanih, privlačivih opera i time proširi stalni repertoire, dok je druga polovica sezone pridržana novitetima. Ova taktika, proizašla iz diktata krize, mora se odobriti.

Mnogo više nego za sada u opernom životu osjeća se kriza u koncertnoj dvorani. Ako konstatiramo da u prva tri mjeseca sezone, od rujna do studenoga nije bio ni jedan solistički koncert kojega domaćega umjetnika, da nas je posjetio jedan jedini svjetski umjetnik (V. Milstein) dok su još prije nekoliko godina svakoga tjedna nastupala po dvojica-trojica, te da napokon rijetke veće društvene koncertne priredbe svršavaju redovito s osjetljivim deficitom, primjetit ćemo koliko porazne su posljedice ekonomske krize u našoj koncertnoj dvorani.

Još od konca prošle sezone moramo nadoknaditi nekoliko važnih priredaba. To je u prvom redu nadasve značajni koncert Hrvatskog pjevačkog udruženja „Lisinski", koje je pod vodstvom majstora Milana Sachsa u lipnju izvelo Igora Stravinskoga vanredno teške ruske baletne scene „Svadba" za mješoviti zbor, sole, četiri klavira i udaraljke te Leoša Janačeka prekrasne, poetičke „Dječje pjesme" za mješoviti zbor, klavir i mali orkestar. S izvedbom ovih reprezentativnih djela, koja na spremu izvađača stavljaju najviše zahtjeve, polučio je „Lisinski" vanredni umjetnički uspjeh. Nakon koncerta izvedena je „Svadba" prošle i ove sezone nekoliko puta i u kazalištu kompletirana s plesom u odlično i originalno stiliziranoj koreografiji gđe Margarete Froman. Osim toga odužio se je „Lisinski" uspomeni na našega majstora Ivana pl. Zajca prigodom stogodišnjice rođenja vrlo lijepom izvedbom njegove „Missa Solemnis", op. 732. za mješoviti zbor, sola i orgulje. Izvedba bila je pod vodstvom Milana Sachsa u prvostolnoj crkvi 17. VI. — Glazbeno društvo intelektualaca izvodilo je paralelno s nastojanjima naklade „Sklad" 11. VI. koncerat (od Autor-centrale) nezavisnih autora Zlatka Špoljara, Franje Dugana ml., i Rudolfa Matza, koji potonji je ujedno ravnao dobro nastudiranim uspješnim rasporedom. — J. A. K. Mladost-Balkan nastupio je početkom srpnja pod ravnanjem svojega zborovođe g. Jakova Gotovca s onim rasporedom domaćih skladatelja K. Odaka, I. Matetića-Ronjgova, O. Jozefovića, V. Mirka, E. Adamiča, Z. Grgoševića, J. Štolcera-Slavenskoga, J. Parača, K. P. Manojlovića, F. Lhotke i J. Gotovca, s kojim je u toku srpnja poduzeo vrlo uspješnu turneju u Čehoslovačku — Kod IX. koncerta Hrv. glazbenoga zavoda 1. VI. izvodio je društveni orkestar djela Lisinskoga, A. Borodina te Rimskog-Korzakova i pratio je Chopinov II. koncert za klavir; solistica gđa A. Geiger-Eichhorn, dirigent g. Boris Papandopulo.

Za ovu sezonu objavila je „Zagrebačka filharmonija" niz interesantnih koncerata s dirigentskim i solističkim gostovanjima. Prvim koncertom 7. listopada u kazalištu ravnao je ravn. Krešimir Baranović, a sudjelovao je kao gost naš afirmirani guslač g. Ljerko Spiller, koji je u lijepoj formi izvodio koncert za violinu i orkestar op. 64. od F. Mendelssohna-Bartholdy-a. Orkestar izvodio je uvodno Mozartovu Jupiter-simfoniju br. 41. e-dur a zatim prvi puta Frana Lhotke „Svečanu uvertiru" nagrađenu prigodom natjecaja Hrvatskog filharmoničkog društva. U velikim konturama moćno koncipirano i impozantno zvučno instrumentirano ovo novo domaće djelo imalo je puni uspeh. Na koncu izvedena je bravurozno zanimljiva modernistička „Plesna suita" od madžarskoga prvaka Bele Bartóka. — Kod drugoga koncerta 14. studenoga u dvorani Hrvatskoga glazbenoga zavoda afirmirao se je kao odlični i ozbiljni simfonički dirigent g. Lovro Matačić izvedbom Weberove uvertire „Der Freischütz" i A. Brucknerove grandijozne III. Simfonije d-mol. Kod koncerta sudjelovala je mlada amerikanska pianistica Rosalind Kaplan, koja je s izvedbom Koncerta za klavir i orkestar b-mol op. 23. od Čajkovskoga i s mnogim dodacima dokazala da je rijetki tehnički fenomen. Ovaj koncert imao je toliki uspjeh da je malo dana kasnije mogao biti opetovan, dok je gđica Kaplan mjesto Čajkovskoga svirala Lisztov koncert.

Hrvatski glazbeni zavod otpočeo je sa serijom svojih društvenih koncerata 16. studenoga „Zagrebački kvartet" — nakon povratka s vrlo uspješne i važne turneje u Budimpeštu — nastupio je s „Drugim gudačkim kvartetom" Josipa Štolcera-Slavenskoga, koji je u inozemstvu svugdje naišao na najveću pažnju, te s kvartetom od Maurice Ravela i s Beethovenovim „Quartetto serioso" br. 11. op. 95. Puna dvorana primila je odličnu izvedbu s velikim zadovoljstvom.

Posebni užitak bili su koncerti dječjeg pjevačkog zbora „Trboveljski slavček" 5. i 6. studenoga. Odlični vanredno muzikalni i disciplirani ovaj zbor pjevao je pod vodstvom mladog dirigenta Augusta Šuligoja prikladne kompozicije domaćih skladatelja i oduševio je dva puta dupkom punu dvoranu. — Hrvatsko pjev. društvo „Kolo" priredilo je u intimnom krugu članova povodom svojega jubileja „Spomen-veče", kod kojega je izveden isti program kao prije 70 godina kod prvoga koncerta „Kola" 26. listopada g. 1862.

Najserioznija umjetnička senzacija ove sezone bio je koncert mladoga svijetom proslavljenoga guslača Nathana Milsteina 4. listopada. Nečuveno umjetničko, visoko muzikalno i virtuozno savršenstvo stavlja ovoga genijalnoga mladića u prvi red svjetskih prvaka-guslača. Odličan umjetnik je i pratilac, pianista g. Jakob Gimpel.

Jugoslavensko-čehoslovačka liga u Zagrebu priredila je prigodom čehoslovačkoga narodnoga blagdana 27. listopada ozbiljni svečani koncerat, kod kojega je „Zagrebački kvartet" u najboljem raspoloženju izvodio L. Janačeka i A. Dvořaka, a naša odlična pianistica gđa Antonija Geiger-Eichhorn izvodila je djela od J. Suka i Vit. Novaka. — Društvo prijatelja Francuske u Zagrebu priredilo je 23. studenoga u intimnoj dvorani Novinarskog doma dobrotvorni koncert kod kojega su sudjelovali odlični pianista g. François Cholè i guslač prof. Dany Brunschwig. Oba gosta iz Pariza izvodila su program pretežno francuskih autora, od klasika do modernista.

Radiostanica Zagreb, zvana da nadomjesti manjak u koncertnoj dvorani, pokazuje ove sezone znatno više dobre volje da vrši svoju misiju na polju propagande domaće produktivne i reproduktivne glazbene umjetnosti nego prošle sezone. Najavljen je niz kompozicijonih večeri hrvatskih autora. Do sada održane su u dostojnoj formi takove večeri F. Dugana st., Vjekoslava Ružića i Ivana Muhvića. Inozemnim stanicama ponuđeno je pet evropskih prijenosa naše muzike. Priređuju se ozbiljni crkveni koncerti, a općenito domaći umjetnici dolaze češće do riječi nego lani. Naša Radiostanica pošla je pravim putem.

Bilješke iz engleskoga muzikalnog života.

(Po „Musical Times“ i „Musical Opinion“.)

Vl. D. — Zagreb.

Frank Howes u članku „The Amateur and his future“ (Amater i njegova budućnost; „M. T.“ za kolovoz) konstatira, da se amaterski orkestri u Londonu i u engleskoj provinciji, kojih ima vrlo velik broj, nalaze u opadanju a ima i takovih, koji su već morali sasvim napustiti svoje djelovanje. U većini slučajeva pripisuje se krivnja za to Radiju, koji tisućama slušača svojih namiče toliko izvrsnih koncerata, da općinstvo ne voli više da plaća skupe novce za lošiju glazbu. Nešto ima istine u tome, ali, tvrdi pisac, nije to jedini razlog. Prosječni slušač koncerata, ako i nije bogzna koliko glazbeno obrazovan, ipak može razlikovati bolju od lošije izvedene glazbe, pa ako ima ikako priliku, radije će trošiti novac na koncerte izvođene od profesionalnih glazbenika negoli od ma koliko oduševljenih ljubitelja glazbe. Uzima li se isti program, amater dakako ne može konkurirati s profesionalom, pa zato je potrebno da amateri u prvom redu izvode takove kompozicije, koje profesionali obično ne uzimaju u svoj program. To dakako ne znači, da bi amateri bili prinuđeni izvoditi samo zabačene ili zanemarene kompozicije, recimo, Dvořáka ili Čajkovskoga, ili široj publici posve nepoznate kompozicije (pisac navodi kao primjer Sibeliusa) — već da se uopće posvete lakšoj glazbi, koja se redovno ne čuje u koncertnoj dvorani, a ktome je ljupka i amaterima redovno ne zadaje suviše teškoća. Tako, na pr., pisac pripovijeda, da je čuo amaterski orkestar u Brightonu (Brighton Municipal Orchestra) — koji se morao razići — vrlo lijepo i živo izvoditi jedan irski ples (iz simfonije Hamiltona Harty a), dok je, naprotiv, jednu simfoniju Sibeliusovu odigrao, što je riječ, „ispod kritike“. Tu politiku — da se ne smije u izboru programa natjecati s profesionalima — s velikim uspjehom provodi londonski amaterski orkestar (Amateur Orchestra of London). U drugom redu preporučuje pisac, da bi se amateri revnije posvećivali pratnji pjevačkih zborova. Takove pratnje obično stavljaju čedne zahtjeve na igrače, pa ih amateri uz svoju slabiju tehničku spremu svoju mogu i lakše savladavati. Za „škakljivija“ mjesta i solo-partije mogu se uzeti u pomoć plaćeni profesionali. Tako već godinama rade amaterski orkestri u Oxfordu i Cambridgeu, i vrlo dobro prolaze.

Bernard Shaw izdao je u tri sveske svoje muzikalne kritike, što ih je nekad pisao za dnevne novine („The World“), pod natpisom: Music in London, 1890—94. Te kritike nesamo da su vrlo duhovite i prožete vatrenim irskim temperamentom Shawovim, već ujedno odavaju i veliku muzikalnost njihova auktora. S pravom veli „Feste“ (koji donosi prikaz o toj knjizi: „M. T.“ za kolovoz), da ono, što je Shaw napisao prije četrdeset godina, u mnogom čemu i danas još vrijedi. Shaw je, na pr., tvrdio, da se Wagnerove opere bolje izvode u Americi negoli u Engleskoj; da je Halléov orkestar u Manchesteru bolji od londonskih orkestara — jer londonski glazbenici da se ne vole „mučiti“ vježbama i stoga igraju površno —; da je stara engleska glazba vrlo dobra i da bi se stoga morala češće izvoditi. Sve to još danas stoji. Napose vrijedi ono, što je napisao o Purcellu. „Da ja imam“, napisao je Shaw, „na dispoziciju dobar orkestar i odličan pjevački zbor, ja bih priredio koncert, na kojem se ne bi izvodilo ništa drugo nego Purcellov „Yorkshire Feast“ (svečanost) i posljednji čin Wagnerovih „Meistersinger“. Onda bi slušači mogli suditi, da li je Purcell uistinu velik kompozitor — kako to tvrde neki ljudi (a među njima i ja) — ili nije“. A u ono četrdeset godina, dodaje „Feste“, odista se mnogo govorilo o Purcellu, ali njegova se glazba malo kad čula. No Shaw ima i svojih antipatija, protiv kojih ustaje svom oštrinom svoga pera. On, na pr., ne voli tenore, koji „zavijaju“ (bawl; riječ može značiti i: lajati), i pjevačice, koje tremoliraju. Tko pjeva „vibrato“, milina ga je slušati, ali tremoliranje je teška muzikalna pogreška, veli on. Dalje Shaw ne voli Brahmsa. Ali ta antipatija potječe iz njegove ljubavi za Wagnera. U ono je vrijeme tako bilo, da su se Wagner i Brahms smatrali antipodima. On ne voli ni simfonije. Simfonije su, veli on, prosto „eufuizam“ u glazbi. Trivijalna tema s puno bombasta i nakita (tu on i opet u prvom redu ima u vidu Brahmsove simfonije). Mrski su mu profesori glazbe. Biti književnikom, tvrdi on, mnogo je teže nego biti glazbenikom, pa ipak nitko, koji hoće da postane književnik, ne će poći u školu profesoru da se pouči u književnikovanju. No „Feste“ mu dobro odgovara, da i onaj, koji hoće da postane književnik, mora najprije u školi da nauči — čitati i pisati. Najzad još Shaw ističe, da muzikalni kritik mora biti potpuno neodvisan (što je, dakako, posve prirodno), da mora pisati onako, kako mu savjest diktira, i da mora da nastoji, kako će zainteresirati svoju čitaću publiku. — Šteta je, zaključuje „Feste“, da se Shaw tako brzo odrekao muzikalne kritike. Djelo njegovo dokazuje, koliko je na tom polju još mogao privrijediti za engleski muzikalni život. Kako pak njegovo djelo nije zastarjelo u ovo četrdeset godina, tako će i ubuduće ostati poučan i zabavan priručnik za svakog ljubitelja glazbe.

Priča o Parsifalu nije keltskog, već perzijskog podrijetla, a tako je valjada i priča o Tristanu i Izoldi. To pripovijeda Max Unger (iz Leipziga) u članku: The Persian Origins of „Parsifal“ and „Tristan“. Dok se podrijetlu Tristana već prije više godina ušlo u trag (original da mu je perzijski ep Wîs o Râmîn), otkrivena je perzijska domovina Parsifalova istom u najnovije vrijeme trudom gradačkog „littérateura“ (ako ga zove pisac članka) Fridrika Sučeka (piše se: Suhtschek). Perzijsko je ime Parsifalovo „Parsi-wal“, Artusovo „Arta Chusra“, svetog Grala „Ghr-âl“, a Klingsora „Clinschor“. Dakle, tu bi se i opet potvrdila stara riječ: Ex oriente lux! Po mišljenju pisca članka priča je valjada za križarskih ratova dospjela u Evropu

Isti broj „M. T.“ donosi informativni članak o sadašnjoj češkoj glazbi (Czech Music of our days) od Jána Löwenbacha. Pisac ističe, da se savremena češka glazba umije kloniti površnih imitacija i problematičkih eksperimenata, a da ne napušta svoju originalnost i narodnu tradiciju, u kojoj leži njezina glavna snaga. — Zanimljiv je također članak o glazbi u Rusiji (Musical Life in Soviet Russia), što ga po vlastitom saznanju i iskustvu piše Francis Musgrave. Ispisujem neke brojke, koje osvjetljuju umjetnički život u centru Rusije: Moskva ima trideset dramskih kazališta, tri opere, tri operetna kazališta,

dva cirkusa (!) i oko pedeset kinematografa. U radničkim klubovima različnih tvornica daje se svake večeri oko pedeset koncerata.

U kolovozu ove godine umro je u Hampsteadu u visokoj starosti Frederick Corder, engleski kompozitor, glazbeni pisac i učitelj kompozicije. Rodio se u londonskom predgrađu Hackney god. 1852. Već u roditeljskoj kući poučavao se u glazbi, pa je tako bio ponukan da se posve posveti toj umjetnosti. Dugo je vremena živio dosta nestalno, »iz dana u dan«, istom kad je god. 1889. postao profesor harmonije i kompozicije u »Royal Academy of Music« u Londonu, otvorilo mu se pravo polje rada. Gotovo sva mlađa generacija engleskih kompozitora izišla je iz njegove škole. Od onih, koji su poznati i izvan Engleske, pominjem imena: Granville Bantock, Josef Holbrook, W. H. Bell, Montague Phillips, Arnold Bax i dr., ali još je veći broj onih, koji su, barem zasad još, poznati samo u svojoj domovini. Učiteljski rad njegov toliko ga je proslavio, da se preporod britske muzike i novi duh nezavisnosti među mlađim britskim kompozitorima pripisivao upravo njegovu utjecaju. I vlastiti kompozitorski rad njegov obilan je i mnogo se poštuje u Engleskoj. Opera njegova „Nordisa", na pr., primljena je (1887) s velikim entuzijazmom u Liverpoolu i Londonu. Nažalost, Engleska nema stalne opere, pa tako je Corder morao napustiti to polje rada. Od njegovih knjiga mnogo se upotrebljavaju dvije: „The Orchestra and how to write for it" (1896; Orkestar i kako se za nj piše) i »Modern Musical Composition« (1909), koje su rezultat njegova pedagoškog rada. Lijep mu je spomen-list napisao bivši učenik njegov Arnold Bax u dnevniku „Times" od 27. kolovoza t. g.

Sveti himni.

Preveo Milan Pavelić — Zagreb.

Nebesko svijetlo — O lux beata.

Večernja sv. Obitelji

Nebesko Svijetlo blaženo
I ljudska nado najviša,
O Isuse, što malašnu
Dom rodni ti se smiješio!

Milošti puna Marijo,
Što mogla si jedincata
Da dojiš Spasa dajuć mu
Sa mlijekom svete cjelove!

I ti, o Djevin čuvaru,
Med starim izbran ocima,
Kog slatkom riječi: »Oče moj« —
Božansko Čedo naziva:

Od časne loze Josine
Vi za spas ljudi dođoste:
O čute nâs, što ponizno
Oltare vaše stražimo!

Na zapad sunce naginje,
Sa svijeta svlači zlatni sjaj,
A mi u hramu ostajuć
Iz svega srca molimo.

O dajte našim kućama
Onakav život, kakav je
U vašem domu cvjetao
Krepôsti sviju ljupkošću.

Naš Spase, mili Isuse,
Što roditelje slušo si,
Sa Ocem višnjim, s Duhom ti
Nek bude slava uvijeke. Amen.

Iz hrvatske glazbene prošlosti.

50. godišnjica Hrvatskoga pjevačkoga društva „Vijenca" u Požegi. 1882.—1932.

Julije Kempf — Slavonska Požega.

I.

O glazbenoj i pjevačkoj prošlosti kulturne Požege prije osnivanja pjevačkoga društva »Vijenca« možemo točnije govoriti tek od godine 1848., dotično od Bachova apsolutizma. Ilirsko doba pronijelo je svojim odgojnim kulturnim radom iz bijeloga Zagreba brzo i glazbu za narodne salonske plesove i pjesmu hrvatsku, tu budilicu narodne svijesti, i u provinciju, barem u gradove i veća mjesta, gdje je bilo narodne inteligencije. I tradicijom i po arhivskim bilješkama znademo, da su u gradu Požegi do godine 1848. i požeška gospoda (sjedište županije i sudbenoga stola) i brojni obrtnici združeni u svojim cehovima u dobrim časovima oduševljeno pjevali »Prosto zrakom ptica leti«, »Nosim zdravu mišicu«, »Oj Ilirijo oj, veselo nam stoj« i druge hrvatske

budilice — slobodarke. To se naročito znade iz radosnih dana, kad je slavljeni ban Josip Jelačić 1848. pohodio Požegu.

Drugačije je bilo za krutoga apsolutizma. Sve je moralo da ide po tuđem njemačkom kalupu: »trijezno, mudro i obzirno!« Ipak nije usnula hrvatska pjesma, jer je bio budan hrvatski duh, koji je dočekao svršetak neprijatnoga apsolutizma. U građanskim kućama mnogo se pjevale »ilrske« t. j. hrvatske rodoljubne pjesme, te mnoge baš požeške »varoške« pjesme, koje su potjecale od požeškoga učitelja Ferde Mataković a. Kod rijetkih javnih priredbi pjevale se dakako samo njemačke pjesme, s kojima su upoznavali publiku tuđi pjevači putnici, kao što i prolazna kazališna društva.

Nova doba za razvitak sustavnije pjesme i glazbe u gradu Požegi nastupilo je godine 1854. dolazom hrvatskoga glazbotvorca, iako porijeklom Nijemca, Vilima Justa, kasnijega župan. inženjera. Došao je iz tada još sasvim njemački zadojenoga Osijeka u Požegu, koju je tako zavolieo, da je, osim premještaja na Rijeku (1863.—1871.), u njoj sprobavio sve dane života i rada do svoje smrti (13. XI. 1883.).

Just se odmah prihvati posla, najprije s dilentantima, među kojima je bilo izvrsnih pjevača, i pjevačica u požeškim nekim porodicama (Balog, Vutković, Knežević, Vahtarić, Rosenberg, Jelačić, Konjević i dr.). Još u atmosferi apsolutizma došlo je čak do osnivanja bezbojnoga pjevačkoga društva »Požegamer Liedertafel«. Just je bio prvi, koji je u njemačke programe dodavao i po koju hrvatsku pjesmu. U crkvi pjevale se nabožne pjesme s latinskim tekstom od stranih skladatelja. Poslije apsolutizma prihvatilo se i gradsko poglavarstvo sustavnije pomaganja pjesme i glazbe pod novim imenom »Požeškog pjevačkog društva«, koje se nazivalo i »Pijevni Vijenac«, jer se Liedertafel nazivao i »Kranz« sve do godine 1860. Već do 1863. istakao se Just u »Pijevnom Vijencu« i kao marni zborovođa, a pogotovu i vrstan skladatelj hrvatskih pjesama na osnovi pučke žice. I u službi na Rijeci nastavio je sa skladanjem, što je sve došlo do upotrebe, kad je Just od god. 1871. sve daljne dane svoga života posvetio sve to većem razmahu pjesme i glazbe u omiljenoj Požegi. Tu je svojim agilnim vodstvom i uspjelim skladanjem hrvatskih pjesama pripravio stalne puteve osnivanju današnjega jubilarnoga Hrvatskoga pjevačkoga društva »Vijenca« u Požegi.*

II.

Godine 1881. počeli su ponukom Vilima Justa neki mladi građani obrtnici i činovnici nastojati, da se u Požegi osnuje novo pjevačko društvo u domoljubnom duhu. Glavni je pokretač bio mladi trgovački pomoćnik Dragutin Lerman, glasoviti kasniji afrički putnik, član Stanleyeve Kongo-ekspedicije, a uza nj Skender i Đuro Balog te Amon Hendl. Za kratko je složna odanost među građanstvom pjesmi hrvatskoj, toj budilici narodne svijesti i ponosa, stvorila današnje hrvatsko pjevačko društvo »Vijenac«, koje ove godine navršuje 50 godišnje svoje djelovanje.

U privremeni odbor izabrani su Vilim Just za pretsjednika, Adolf Schiebel za potpretsjednika, Dragutin Lerman za tajnika i Amon Hendl za blagajnika. Prva pravila potvrdila je tadašnja zemaljska vlada 24. V. 1882.

Koračnicu »Vijenca« spjevao je pjesnik Požežanin i gradski načelnik Franjo Ciraki, a uglazbio ju gradski kapelnik Josip Prochaska, koji je nekoliko godina prije došao u Požegu s potpunom kvalifikacijom na praškom konzervatoriju. Zamijenio je pok. Justa i postao mnogogodišnjim zborovođom i prigodnim skladateljem »Vijenca« (1883.—1898.).

Od svoga postanja vršio je »Vijenac« svoju patriotičku zadaću upoznavajući u jednu ruku općinstvo s najboljim plodovima hrvatskih, slavenskih i drugih skladatelja, a razvijajući u drugu ruku skladnom jekom uzvišene pjesme ljubav k domovini. Isprva je društvo imalo samo muški pjevački zbor, ali se malo pomalo osnovao i mješoviti zbor. Hrvatsko pjevačko društvo »Vijenac« priređivalo je svake godine pjevačke zabave, koncerte s biranim programom te pjevačke izlete u požešku okolicu (Jankovac). Pored toga je i podržavalo slogu s drugim bratskim društvima, koja su ujedinjena u »Savezu hrvat. pjevač. društava« u Zagrebu, otkuda je »Vijenac« dobivao izvorne skladbe za pjevačke i glazbene priredbe višega stila. Uz svjetovne jednako se gajilo i crkveno umjetno pjevanje, šaljive operete o pokladama, te žalobne tugaljke na grobljima.

Tehničko i praktično-umjetničko izvođenje glazbotvora, ovisilo je od vrsnoće zborovođa. Josipa Prochasku naslijedio je Ćiril Junek (1898.—1903.), koji je provođenjem svoje uzgojno-glazbene metode postizavao kod produkcija muškh i mješovitih zborova »Vijenca« odlične uspjehe. Istakao se i svojim vlastitim skladbama. Iz Požege je pozvan u Zagreb, gdje je postao profesor glazbenoga zavoda. Poslije Juneka savjesno je vršio službu zborovođe gradski kapelnik Hinko Mařinec (1903.—1906.). Jednakom vrsnoćom u teoriji i glazbenoj praksi odlikovao se i Rikard Krestin (1906.—1923.), izvrsni pianist i orguljaš, koji je s velikim razumijevanjem svoje stručne spreme unio uopće, a napose kao zborovođa Hrvat. pjevač. društva »Vijenca«, novu tehniku i novi duh kod obuke i svlađavanja i najtežih modernih glazbotvora crkvenoga i svjetovnoga pjevanja i glazbe najvišega stila. I sam je bio priznat skladatelj, a zapala ga jednako teška kao i časna zadaća, da u tehničkom pogledu spremi »Vijenac« za produkcije kod proslave 25-godišnjice »Vijenca« i blagoslova njegove zastave.

Ta se proslava vrlo svečano izvršila dne 14., 15. i 16. VIII. 1907., za društvenoga pretsjednika i gradskog načelnika dra Ede Kürschnera. Već prvoga dana stigla su u Požegu

* Na život i rad zaslužnoga Justa osvrnuli smo se opširnije u našem listu. Isporedi u »Svetoj Ceciliji« 1927., svez. 3. str. 133.—136. članak »Hrvatski glazbotvorac Vilim Just« od Julije Kempfa

s većim brojem pjevača pjevačka društva »Kolo« iz Zagreba, »Vijenac« iz Varaždina, »Lipa« i »Zrinski« iz Osijeka, »Zora« iz Karlovca, »Danica« iz Siska, »Preradović« iz Đakova, »Relković« iz Vinkovaca, »Graničar« iz Nove Gradiške, »Vlašić« iz Travnika, »Lisinski« iz Našica, te »Davor« iz Broda. Drugi dan na Veliku Gospu održao je župnik i prepošt Teodor Kraljević svečanu službu Božju. Mješoviti zbor »Vijenca« odlično je pjevao dio mise od Picka uz pratnju glazbe i drugi dio od Kukle, dok je član »Vijenca« Maksa Predragović precizno otpjevala »Ave Maria« od Gounoda. Krasnu novu zastavu »Vijenca« blagoslovio je uz zanosnu propovijed župnik i prepošt Kraljević, dok je zastavi kumovala Hedviga Lerman.

Još dopodne otpočela je matineja Leccokovom overturom gradske glazbe, a zatim je preko 200 pjevača skladno i oduševljeno otpjevalo Runjanin-Fallerovu »Lijepa naša domovina« pod ravnanjem samoga maestra N. pl. Fallera Sav je raspored sastojao od 14 točaka, u kojim su se redala nazočna pjevačka društva, dok nije zagrmjela junačka zajednička pjesma »Zrinsko-Frankopanka« od Ivana pl. Zajca. »Davor« i »Vijenac« nastupili su sa svojim mješovitim zborovima. Umjetnički dojam i uspjeh svih zborova bio je sjajan. Požeški »Vijenac« naročito je sebi osvjetlao lice umjetničkim izvodenjem teške Bazinove skladbe »Hanibalov prijelaz preko Alpa« pod vještim ravnanjem svoga zborovođe Rikarda Krestina.

Treći dan proslave bio je namijenjen pohodu grobova prvih zborovoda »Vijenca« Vilima Justa i Josipa Prochaske, kojima su položeni na grob počasni vijenci. Mnogi su pjevači pohodili i krasnu požešku okolicu, naročito romantičnu Veliku i Jankovac.

U tom su razdoblju bili pretsjednici »Vijenca«: Vilim Just 1882., sudac Ferdo Šleimer 1882., gostioničar Janko Šovary 1885., grad. vijećnik Adolf Schiebel 1886., ljekarnik Ivan Csillagh 1887., ljekarnik Julije Hegedüs 1890., ravnatelj banke Dragutin Lerman 1900., stolar Hinko Stipanić 1904. i odvjetnik dr. Edo Kürschner 1906.; a tajnici sudac Stjepan Kemfelj 1882., profesor Đuro Blažeković 1883., slušač prava dr. Božo Vinković 1885., učitelj Julije Kempf 1886., šumar Ante Jančiković 1898., pristav Edvin Anet 1899., profesor Makso Kuntarić 1900., grad. činovnik Vladimir Goršetić 1904., profesor Ivan Praputnik 1905., profesor Bogoljub Krnic 1906., i gruntovničar Slavko Peičić 1907. Prema tomu je najdulje pretsjednikovao Julije Hegedüs (10 godina), a najdulje tajnikovao Julije Kempf (12 godina).

III.

Pod novom svojom zastavom nastavilo je Hrvat. pjevač. društvo »Vijenac« podvostručenom snagom ispunjavati svoju uzvišenu zadaću. Bogati društveni arhiv popunjavao se mnogim modernim skladbama na polju crkvenih i svjetovnih produkcija. Pokladni repertoar umnožao se savremenim češkim glazbotvorima, kod čega je s prijevodima libreta i manjih zbornih tekstova osobitom pažnjom došao društvu ususret župan. fizik dr. Ante Culek i gimn. ravnatelj Makso Kuntarić. Priredivali se svake godine koncerti s biranim programom mnogih domaćih i stranih, najviše slavenskih autora, kod čega se istaknuli mnogi požeški pjevači i pjevačice, novi članovi »Vijenca« jednako kod kuće, kao i na gostovanju u Zagrebu, Karlovcu, Novoj Gradiški, Brodu i drugdje s bratskim društvima.

Kao kod mnogih drugih, tako je i u društvu »Vijencu« nastao zastoj za dugotrajnoga svjetskoga rata (1914.—1918.), kada su obustavljeni pjevački pokusi, a mnogi članovi »Vijenca« pozvani u ratnu službu. Kod narodnoga skoroga ujedinjenja i stvaranja Kraljevine Jugoslavije vratiše se opet pod zastavu »Vijenca«, da s novim podmlatkom izvršuju uzvišenu dužnost pjesme.

Međutim su i naši umjetni muzičari-glazbotvorci uzastopce udarili nove smjerove svojim bogatim glazbenim stvaranjem na osnovi autohtonih tipova narodnih vokalnih umotvorina, pronesavši preko domaćih ograda čistu snagu hrvatskoga glazbenoga stvaranja daleko po kulturnom svijetu, a s golemim umjetničkim uspjesima i priznanjem. Sve su to sigurna vrela i poluge za dostojan razvitak svakoga pjevačkoga naprednoga društva, pa tako i našega poslijeratnoga »Vijenca«.

Još prije rata odlikovao se »Vijenac«, proslavivši uz birani raspored 50-godišnjicu hrvatskoga glazbenog velikana Ivana pl. Zajca, pa sudjelujući kod 50-godišnjice Hrvat. pjevač. društva »Zore« u Karlovcu (1911.) vanrednim uspjehom svoga pjevačkoga zbora.

Zaslužni gradski kapelnik i zborovođa »Vijenca« kroz dugi niz godina Rikard Krestin došao je god. 1923. na svoju molbu u mirovinu, a naslijedio ga sadašnji kapelnik, zborovođa i skladatelj Vojtjeh Štetka. Rodio se u Pragu 1885., gdje je već 1906. svršio konzervatorij i ravnao u Rudolfinu orkestrom svoje uspješne skladbe »Simfonički scherzo«. Kao kazališni kapelnik radio je do svjetskoga rata (1907.—1914.) vrlo marno u Moravskoj i Pragu, a poslije rata kao kapelnik gradske opere u Plznju (1919.—1922.), otkud je 1923. pozvan i prihvatio se mjesta grad. kapelnika i zborovođe »Vijenca« u Požegi.

Mladi Vojtjeh Štetka već se dosad kao muzičar i skladatelj bogato odužio glazbenoj umjetnosti s preko 200 većih i manjih skladbi, od kojih spominjemo: 2 za simf. orkestar (izvedeno u Pragu), glazba za četiri kazališna komada (43 broja), 2 operete (izvedeno u Pragu i Brnu), 2 sonate (8 brojeva), 6 ciklusa za klavir (48 brojeva), 4 ciklusa pjesama (47 brojeva), 16 skladbi za zbor, 3 za violinu i klavir, te 10 plesnih komada. Od njegovih crkvenih kompozicija valja istaknuti: 5 misa (30 brojeva), 3 Pange lingua, 1 Tebe Boga hvalimo, 2 litanije, 10 duhovnih pjesama za solo itd. Neke su od tih skladbi izdane štampom u Pragu, a mnoge su izvedene i u Požegi uz opće priznanje.

U Požegi se vrsni i daroviti Štetka dao i kao pregnutljivi zborovođa »Vijenca« i kao kapelnik na gajenje crkvenog i zbornog pjevanja, pa se »Vijenac«, idući svojoj 50-godišnjici, istakao

pod Štetkinim ravnanjem za posljednjih godina reprodukcijom ovih zborova: Mješoviti zborovi: Mokranjac (Rukovjeti), Vilhar (Jeka iz otadžine, Medumurski zvuci i dr.), Lisinski (Zborovi iz opere »Porin« i dr.), Smetana (Uvodni zbor iz »Prodane nevjeste«), Bendl (»Križari na moru«, čime se »Vijenac« vrlo istaknuo na proslavi 40-godišnjice Hrvat. pjevač. društva »Graničar« u Novoj Gradiški 1926.). Muški zborovi: Zajc (Slijepac Marko i Rugalica zaljubljenom starcu), Kuhač (Srijemske narodne pjesme), Novak (Hrvatskoj), Laurent de Rillé (Zakletva šume). Ženski zborovi: Dvořak (Moravski dvopjevi i dr.). Dalje još više zborova mješovitih, muških i ženskih od autora: Adamića, Albinija, Bajića, Brađača, Chvale, Dobronića, Grgoševića, Klemenčića, Matza, Nedvěda, Ocvirka, Špoljara, Štetke, Taclika, Trišlera, Žganca i dr. U crkvi je »Vijenac« pjevao mise od Vilhara, Novaka, Kukle, Štetke i dr., a litanije kod svibanjskih pobožnosti Gospi od Kolba, Reimana Štetke i dr.; pored toga mnoga sola i duete od Schuberta, Gounoda, Beethovena, Kolba, Novaka i dr. Na pokladne dane reproducirao je »Vijenac« skladbe od ovih autora: Zajca (opera buffa »Ženidba na proštenju«) pa operete od H. Berté-Schubert (Tri djevojčice), Andrana (Lutka), Herve (Mamzel Nitouche), Stolza (Ples u sreću) i Štetke (Krijesnica).

Pored ovih i drugih još svjetovnih skladbi domaćih autora vrlo je lijepo uspio i Crkveni koncerat Hrvat. pjevač. društva »Vijenca« od 24. V. 1926. u župnoj crkvi sv. Terezije. Ovaj puta su došle pred mnoštvo sabranoga požeškoga općinstva nove crkvene skladbe zborovode »Vijenca« i skladatelja Vojtjeha Štetke: Svečana misa za mješoviti zbor i orgulje (Gospodi pomiluj, Slava, Vjeruju, Svet, Blagoslovljen i Jaganjče Božji), zatim Biblijska pjesma za bariton solo, te Ave Maria za sopran uz pratnju orgulja i violine. I mješoviti zbor i solisti (bariton Jos. Cvetić, sopran Blaženka Černohlavek) izvršno se ponijeli, dok je violinu svirao sam skladatelj Štetka, a pratnju orgulja izvodio o. Jozo Tinodi. Dojam je bio osobit: Štetkine su skladbe priznate i osobite pohvaljene.

Historijat »Vijenca« do njegove 50-godišnjice bio bi nepotpun, kad ne bi spomenuli sudjelovanje »Vijenca« u svim prilikama, gdje je valjalo izdići pjesmom budilicom narodnu hrvatsku čast i ponos. Tih je zgoda bilo mnogo, a naročito kod podignuća spomenika fra Luke Ibrišimovića (1893.), kod otkrića spomen-ploče glasovitih Požežana Vjekoslava Babukića, Janka Jurkovića i Josipa E. Tomića (1911.), zatim kod otkrivanja milenijskoga spomenika kralju Tomislavu, Miroslavu Kraljeviću i Franji Cirakiju (1926.) i napokon dru Anti Švarcu (1932.). I narodno oslobođenje Srba, Hrvata i Slovenaca shvatio je »Vijenac« kao svoju ispovijest i radost, da pribiva svim enuncijacijama za Kralja i otadžbinu. Tim putevima išlo je društvo »Vijenac« teoriјski i praktički ususret svojoj 50-godišnjici opstanka i rada.

No da se spomenemo i društvene uprave našega »Vijenca« poslije 25-godišnjega opstanka do danas. Pretsjednici: dr. Ernest Predragović, odvjetnik, 1909., dr. Aleks. Čargonja, odvjetnik, 1913., Teodor Filić, ljekarnik, 1921., Šandor Balog, posjednik, 1925., Milutin Jordanić, mjernik, 1926., Slavko Balog, sudbeni vijećnik, 1932.; tajnici: Fran. Šojat, profesor i Zvonko Hadžija, pravnik 1929.; Aleksandar Cimerman, financ. činovnik, Kreš. Devčić, financ. činovnik, Jaroslav Strecha, kipar, Rudolf Lančić, sudb. kancelist (1913.—1921.), dr. Đuro Gajer, pravnik 1921., Milan Milinković, fin. činovnik, 1925., Franjo Krajčević, činovnik, 1926., Mihajlo Ivaniš, činovnik, dr. Nikola Galkovski, koncipijent, Tomislav Sovec, fin. činovnik i dr. Dragan Kraljević, odvjetnik (1926.—1932.) i ponovno Sovec (1932.).

O navršenoj 50-godišnjici »Vijenca« sačinjavaju njegov upravni odbor ovi članovi: Predsjednik Slavko Balog, kr. sudbeni vijećnik; potpredsjednik M. Phar. Mirko Kraljević, ljekarnik; tajnik Tomislav Sovec, financ. činovnik; blagajnik Ladislav Beršek, gradski učitelj; glavni poslovođa Leo Davidović, limar. obrtnik; arhivar Mijo Sekulić, učitelj škole za okolna sela; zborovođa Vojtjeh Štetka, gradski kapelnik i skladatelj; Mica Haramina, zvaničnica sreskog načelstva; Blaženka Černohlavek, privat. činovnica; dr. Ante Culek, župan. fizik*; Savo Kostić, činovnik srpske štedionice i Milutin Jordanić, mjernik.

IV.

Taj odbor, komu je od ove godine na čelu vrstan poznavatelj moderne glazbene umjetnosti i odličan pianist Slavko Balog, odlučio je, da se ove godine proslavi 50-godišnjica Hrvat. pjevač. društva »Vijenca« svečanim načinom. Ta je proslava izvršena u nedjelju dne 20. XI. 1932. svečanom službom Božjom u župnoj crkvi sv. Terezije, osobitom sjednicom i banketom, a naveče svečanim koncertom, sve u velikoj dvorani Vatrogasnoga doma. Odbor je izdao svečanim proglasom raspored svečanosti, pozvavši obzirom na tešku privrednu krizu samo izaslanike bratskih pjevačkih društava, te sva domaća društva s cjelokupnim požeškim građanstvom.

Svečanu službu Božju odslužio je uz asistenciju prepošt i župnik Teodor Kraljević. Kod svečane sjednice održao je uz pribivanje mnogih izaslanika stranih i domaćih pjevačkih i kulturnih društava te mnoštva građanstva, društveni pretsjednik Slavko Balog zanosni i oduševljeni govor, koji se u prvom redu ticao poklonstvenog pozdravnog brzojava Njeg. Veličanstva Aleksandru I., — uz živo klicanje svih nazočnih. Zatim je zaslužni pretsjednik u svom konciznom govoru prikazao 50-godišnji kulturni i patriotski rad jubilarnoga Hrvat. pjevač. društva »Vijenca«. Pretsjednikov birani govor saslušan je s osobitim zanimanjem i popraćen burnim odobravanjem, kada je još prema programu proglašeno dijeljenje spomen-diploma počasnim članovima »Vijenca« Juliju Kempfu, Rikardu Krestinu i Pavici Boltek.

* Dr. Culek je u prilikama potrebe često zamjenjivao društvene zborovode kod vježbi i produkcija.

U 1 sati popodne održan je banket, kod koga je pribivalo pored gradskoga načelnika Ing. Milana Čudića, oko 65 osoba u lijepu domjenku s mnogim gostima iz Zagreba, Osijeka, Bjelovara, Nove Gradiške, Broda i Đakova, dok se Savez hrvat. pjevačkih društava s dičnim predsjednikom Nikolom pl. Fallerom, kao i mnoga druga hrvatska pjevačka i srpska društva sjetila jubilarnoga društva »Vijenca« patriotskim pismenim i brzojavnim pozdravima. I nekadašnja kuma »Vijenčeve« zastave sjetila se društva brzojavnim pozdravom.

Cijela je proslava bila završena i okrunjena naveče svečanim koncertom, kojim je odbor nastojao, kako bi o 50-godišnjem jubileju »Vijenca« stare glazbene tradicije svojih dana povezao s modernim plodovima i nekih današnjih skladatelja. Velika dvorana Vatrogasnoga doma bila je dupkom puna predstavnika vlasti, vojništva, društava i drugoga odličnoga općinstva. Birani program koncerta razvijao se ovim redom: 1. Josip Prohaska: Koračnica »Vijencu« iz god. 1882.— 2. Proslov predsjednika »Vijenca« vijećnika kr. sudbenoga stola Slavka Baloga o historijatu društva s navještajem podizanja nadgrobnoga spomenika zaslužnom Vilimu Justu. — 3. a) Vatroslav Lisinski: Veselo sada! — b) Zlat. Špoljar: Ej bistra vodo. — c) Rud. Matz: Jednu sam ružu uzel — pjevao ženski zbor. — 4. a) Fr. Krežma: Iz hrvatskog Primorja. — b) Voj. Štetka: Humoreska. — Svirao na violini društveni zborovoda Voj. Štetka uz klavirsku pratnju Mire Kempf. — 5. St. Mokranjac: Rukovet br. VIII. — pjevao mješoviti zbor. Poslije odmora: 6. Jos. Prochaska: Domoljubni zvonci — pjevao mješoviti zbor. — 7. a) Ivan pl. Zajc: Ruža i ljubica. — b) Vil. Just, predsjednik »Vijenca« 1882., Kaluđer — pjevala Blaženka Černohlavek. — 8. Voj. Štetka: Romance — pjevao mješoviti zbor. — 9. Beethoven: Sektour II. dio Adagio cantabile — izvodili na klaviru četveroručno Mira Kempf i Slavko Balog. — 10. F. S. Vilhar: Međumurski zvuci — pjevao mješoviti zbor.

Sve točke programa izvedene su pod ravnanjem odličnoga zborovođe i skladatelja Vojtjeha Štetke tako skladno i umjetnički precizno i savršeno, da oduševljenju općinstva i odobravanju jednako vrsnim pjevačkim zborovima, kao i izvođenju elitnih glazbenih umotvora na klaviru i violini — nije gotovo bilo kraja. Zaslužni zborovođa Vojtjeh Štetka odlikovan je lovorvijencem, a Mira Kempf kiticom cvijeća sa spomen-vrpcama.

Tako je završilo jubilarno Hrvatsko pjevačko društvo »Vijenac« u Požegi svoju 50-godišnjicu, da s Božjom pomoću nastavi svoj kulturni i patriotski rad sa svojom starom devizom »U pjesmi nam slast — domu na čast!«

Naši dopisi.

Dublin, dne 26. juna, 1932.

U povijesti irskoga naroda ostat će jamačno u sjajnoj uspomeni dani od 22. do 26. juna 1932. Valjda nikad nije bilo u Dublinu toliko ljudi niti će ih kada biti. Grad od 400.000 stanovnika postao je najedamput milijunskim gradom. Iz svih strana svijeta dolažahu stranci na zeleni otok i sretan je bio svaki, tko je mogao ući u raskošno okićene i rasvijetljene ulice dublinske i biti svjedokom žive vjere plemenitog irskog naroda. Da, na internacionalnom euharističkom kongresu mogao se cijeli katolički svijet uvjeriti, kako je moćna vjerska svijest i religiozna snaga irskog puka, osobito muževa.

Zborovanje muškaraca, žena i djece, pa skupno zborovanje svih učesnika na ogromnom Feniks-parku moralo je djelovati na svakog učesnika pa i inovjerca. One dane cijeli Dublin pretvorio se u jednu nepreglednu crkvu, u kojoj se molilo, propovijedalo i pjevalo.

Irski je narod vedar narod, voli pjevati. Imali smo prilike čuti njegove pučke popijevke. Kad smo navečer sjedili na lađi, koja će nas odvesti na našu orijašku Saturniju u irskom moru, skupiše se kraj divnog Customa Irci, pa nam pjevahu svoje vedre pučke popijevke. Masama je bio ispunjen cijeli River Liffey. I nijesu se micali od nas s obale neprestano pjevajući, dok nas lađa nije otela njihovu pjevu.

Pjesme propisne za kongres imale su sve službeno liturgičko obilježje, pa su svojom ozbiljnošću dolikovale onako svečanoj zgodi. Kongresni odbor izdao je za učesnike posebnu knjigu himana, moteta, pjesama i misa, koje će se pjevati skupno prigodom svečanosti u latinskom, engleskom i irskom jeziku pod naslovom: »Eucharistic Congress Hymn Book«. Ta se knjižica upotrebljavala kod večernjica, ekspozicija i procesije. Sadržaje koralne himne »Adoro te«, »Lauda Sion«, »Magnificat«, misu »De angelis«, nadalje: »O salutaris hostia«, »Pange lingua«, »Adoremus«, »Te Deum«, »Veni creator« te 12 crkvenih pjesama engleskih i irskih.

Te je pjesme pjevao cijeli grad, jer su u svim ulicama bili postavljeni megafoni, pa sve što se činilo na Feniksu-parku bilo je savršeno preneseno u sve trgove i ulice grada. Tako je uz pratnju harmonija pjevao sav tada milijunski grad.

Od umjetnih glazbenih produkcija spomenuti mi je ove kongresne izvedbe:

Dne 23. juna kod pontifikalne sv. mise u prokatedrali bezgriješnog začeća Bl. Djevice Marije u 11 sati prije podne izvedena je misa »Lauda Sion« od Palestrine, motet »Sicut cervus desiderat« od Palestrine, »Jubilate Deo« od Aichingera i »Tantum ergo« od Vittorie. Pjevao je glasoviti muški i dječački gregorijanski kor prokatedralni pod ravnanjem Vincenta O' Briena.

Dne 24. juna 1932. kod pontifikalne sv. mise u dublinskoj prokatedrali izvedena je misa »In honorem ss. Sindonis« od Ignacija Mitterera Op. 76 za 4 glasa, motet »Cantate Domino« od Haslera, ulomci iz mise »In nativitate s. Joannis Baptistae«, koral. Izveo je svećenički zbor nadbiskupije dublinske.

Dne 25. juna 1932. kod pontifikalne mise, što ju je na Feniks-parku prigodom sv. pričesti

djece služio papinski legat u 12 sati, izvedena je misa »De angelis« od Marcella Capre N., moteti »Ecce sacerdos magnus« od Maksa Filkea, »Adoro te« od Griesbachera. Pjevao je prokatedralni kor pod ravnanjem Vincenta O' Briena.

Na glavni kongresni dan kod svečane skupne pontifikalne sv. mise na Feniks-parku izvedena je »Missa brevis« od Palestrine, motet »Panis angelicus« od Cezara Francka (pjevao ga operni pjevač John Count Mc Cormack), te motet »Exultate Deo« od Palestrine. Pjevao je prokatedralni kor pod ravnanjem Vincenta O'Briena. Organist je bio Mr Louis O'Brien.

Sve su stvari bile izvedene grandiozno i dostojno, kako dolikuje najvećoj crkvenoj svečanosti. Mješoviti zborovi bili su sastavljeni samo od muških lica. Malo teatralan bio je samo solistički motet »Panis angelicus« od Cezara Francka.

Spomenuti moramo još samo, da su irski svećenici pjevali staroslavensku službu Božju prigodom staroslavenske sv. mise, što ju je dne 22. juna u crkvi sv. Franje Ksaverskog Upper Gardiner Street služio Msgr Bucys, tit. biskup od Olimpa, apostolski vizitator Rusa u zapadnoj Evropi. Mi smo u to vrijeme bili doduše u blizini, ali na moru tražeći svoj stan na Saturniji, pa nismo mogli pribivati službi Božjoj u našem jeziku. Miss Anni Christich nam je kasnije pripovijedala, da je plakala od radosti slušajući prviputa da se u Irskoj čuju kod Oltara slavenske riječi. Irci da su dobro naučili izgovarati slavenske riječi, pa su bili ponosni na svoj rad.

Na večer 26. juna priređen je u najvećoj glazbenoj dvorani dublinskoj koncerat irske umjetne glazbe, ali onamo već nismo mogli ići, jer iste večeri kretasmo na Saturniji u otvoreno more prema francuskoj obali. **Dr. K. D.**

Sinj, dne 20. novembra 1932.

Pjevanje u svetištu Gospe Sinjske. U župskoj crkvi Gospe Sinjske pjevaju ponajviše koral: sve koralne mise i koralni: »Vidi aquam« te dva: »Asperges me«. Za pratnju upotrebljava se dr. Mathias: Organum comitans ad Kyriale.

Osim koral. misa franj. klerici, učenici filozofije, pjevaju ove dvoglasne, figuralne mise: Haller: »Missa tertia«, Gruber: »Sanct Mathias Messe«, Bosiljevac: »Missa primitia«, Müller: »Missa in honorem ss. Cordis Jesu«. K tome pjevaju pjesme iz Hrvatske crkvene pjesmarice i glazbenih priloga Sv. Cecilije kao i razne motete od Rheinbergera, Billa, Kolba, Ocvirka i t. d.

Uz franj. klerike u Marijinu hramu pjeva i muški crkveni zbor s dosta umjetničkom spremom. On broji 20 pjevača, što građana, što franjevaca. Pjeva samo na veće svetkovine uz biran program.

Prošle godine 8. XII. bila je u župskoj crkvi na svečan način proslavljena 1500-god. Efeskog sabora. Preko trodnevnice i na sam blagdan zbor je izveo »Svi jezici« od Kolba 4-glasno, »Gospine litanije« od Iv. Ocvirka 4-glasno, »Ave Maria« od Klot. Kainerstorfera solo, »Ave Maria« od Ch. Gounod-a solo uz violinu i pratnju orgulja, »Zdravo Marijo« od F. Mendelsohn-a solo. Na glavni dan proslave izvodila se je: Kempterova »Missa in D-dur« 4-glasno, a preko mise su dr. Fr. Boko i drugovi otsvirali na violinama gudački kvartet: Dvořak: »Andantino«. Na svršetku pjevački je zbor otpjevao krasnu i punu melodije Kolbovu »Pred Djevicom«.

Ove godine 22.—25. IX. u Sinju je sva ravna Cetina proslavila najsvečanijim načinom 700-godišnjicu smrti i kanonizacije sv. Ante Padovanskoga. Za vrijeme svečane trodnevnice muški zbor pjevao je svake večeri Ocvirkovu »Himnu sv. Anti«, punu svečanosti, života i miline, koju je on upravo za ovu zgodu uglazbio. Kod blagoslova izvodili se »Svi jezici« od Kolba i Ocvirka, sve 4-glasno. U nedjelju, 25. IX. kod sv. mise pod vedrim nebom pjevački je zbor izveo Perosijevu »Messa a 3 voci« veoma lijepo i snažno. Inače zbor ima na programu Bosiljevčevu »Missa a 3 voci« i više Marijinih i drugih pjesama od Kolba, Novaka i Ocvirka.

Vrijedno je spomenuti, da više puta dr. Fr. Boko, liječnik, preko sv. mise izvodi na violini, uz pratnju orgulja, veoma lijepo i efektno koji komad iz klasične muzike. Isto smo tako slušali njegovo majstorsko sviranje i na nekoliko javnih priredaba, na pr. na svečanoj akademiji, koju su franj. klerici, 4. IX. ove godine, priredili u slavu sv. Ante Pad. Evo i glazbenih točaka iz programa akademije: Ocvirk »Himna sv. Antunu« pjeva trogl. zbor; Novak »Salve Regina« trogl. zbor; Čajkovski: Andante iz »Vijolinskog koncerta« uz klavir svira dr. Fr. Boko i Ocvirk, Vondraček »Naši idu« udara tamb. zbor; Bozotti »Oprosti o majko« tamb. zbor; Gounod »Ave Maria« udara tamb. zbor.

U Sinju već preko 20 godina postoji i glazba Marijine kongregacije koja na raznim prigodama istupa sa biranim komadima. Posebno ističem Ocvirkove »Molitve« i njegove dvije pučke crkvene pjesme, »Prosti moj Bože« i »Isuse mili« koje je priredio za limenu glazbu.

Uz pjevački zbor klerika, pa crkveni zbor i glazbu Kongregacije ne smijem premučati ni zbora franjevačkih djaka u Sjemeništu. Na nedjelje i ostale blagdane pjeva se redovno koral. Preko mise pitomci pjevaju različne pjesme iz odobrenih crkvenih pjesmarica, prema crkvenoj godini. Na veće svetkovine djački zbor dosta lijepo izvodi višeglasne »Divnoj dakle Tajni ovoj« od Hribara i Hamme te lauretanske litanije od Hadrovića, Gubinelli-a i drugih.

Kao svake tako su i ove godine 8. XII., na glavnu svečanost Sjemeništa, pitomci priredili akademiju u čast Neoskvrnjene. Evo muzičkih točaka iz njihova programa: »Gospi Sinjskoj« od Iv. Ocvirka (pjeva dvoglasni djački zbor), »O Majčice« od Karla Adamića (dvoglasni djački zbor), »O najsvetija«, iz crkv. pjesmarice (2-glasni dječji zbor), V. G. Brož »Živio predsjednik« svira tamb. zbor, M. pl. Farkaš »Junak iz Like« tamb. zbor, Dr. Hruza »U večer« i »Proljetni san« udara tamb. zbor.

U Sinju imamo i 3 tamb. zbora: osim spomenutoga u Sjemeništu, lijepo napreduje i mladi zbor franj. klerika, a zbor djevojačkog društva »Zore« istakao se je već više puta skladnim izvođenjem različnih komada.

I ove godine, 30. VI., pohodio je franjev. gimnaziju gosp. prof. Warnier iz Zagreba. On je održao, na francuskom jeziku, veoma zanimljivo predavanje: »O francuskoj književnosti devetnaestog vijeka«. S njim u društvu bio je i drugi odlični sin Francuske, gosp. Luka Durtain koji je isto tako izrekao nekoliko toplih riječi našoj mla-

deži. Tom zgodom pitomci su izvodili nekoje francuske pjesme, a njihov tamb. zbor izveo nekoliko lijepih komada.

Iz ovoga kratkog prikaza moći će se cijenjeni čitatelji »Sv. Cecilije« uvjeriti, da pjevanje u svetištu Gospe Sinjske i u franj. sjemeništu, kao što i glazba Marijine kongregacije te razni tamb. zborovi, nisu zanemareni. Oni su pače na dostojnoj visini, a to treba prije svega zahvaliti našemu odličnom maestru g. I. Ocvirku koji vodi sve to. On posvećuje mnogo brige i nastojanja da crkv. pjevanje i glazba zauzmu ono mjesto koje ih ide. U tome je postigao vidnih uspjeha, što je na diku ne samo njemu nego i članovima svih spomenutih zborova, koji se daju požrtvovno i savjesno voditi od tako iskusna vodje. Dao dragi Bog da bi brali lovoriku za lovorikom; da bi se primicali od uspjeha do uspjeha sve bliže k savršenstvu! o. B.

Zagreb, 28. novembra 1932.

Glazbeno pjevačko društvo »Vijenac« u bogoslovskom sjemeništu. Sa novom školskom godinom započeo je i nov život u našem zavodu. Povećanim brojem bogoslova povećao se je broj pjevačkog zbora i orkestra. Tako sada pjevački zbor broji otprilike 40 članova, a orkestar 13. Marljivo rade jedni i drugi.

Mnoga čč. gg. uvidjela su potrebu, koliko vrijedi da znadu svirati barem donekle ili harmonij ili klavir. Pomanjkanjem orguljaša pada sve više i crkveno pjevanje. To se osobito opaža na selu. Ne preostaje drugo župniku nego da okupi oko sebe mladež, pa da ih uvježba da mogu i bez orgulja pjevati u crkvi. Ali eto ti jada kad ni sam župnik nezna upravo ništa svirati. A da se to njima, kao budućim duhovnim pastirima, ne dogodi, prihvatili se uz bogoslovsku nauku i glazbe. Tako ih sada vježba harmonij otprilike 40, a klavir 20. Vijenac je dao na raspolaganje pet harmonija i dva klavira.

Odbor za izdavanje novog »Kantuala« također marljivo radi nastojeći da što prije dobijemo u ruke gotov kantual. Na početku ove školske godine sastao se potpuni odbor za izdavanje »Kantuala«, koji sačinjavaju preč. gg. J. Barlè i F. Hajduković, g. prof. Fr. Dugan i odbor Vijenca, te je raspravljao o važnim pitanjima. Posla ima mnogo, ali uz Božju pomoć nadamo se, da ćemo doći dosta brzo kraju. Stoga usrdno molimo svu onu gospodu, na koju ćemo se bilo čim obratiti, da nam po mogućnosti što prije odgovaraju, da uzmognemo brzo doći do ostvarenja toliko potrebnog djela.

»Vijenac« je priredio 20. XI. sijelo u spomen našeg glazbenika Fr. Vilhara Kalskog.

Č. g. Birt dao je odličnom konciznošću savršeni glazbeni portret toga našeg slavnog umjetnika. Studije svršio u Pragu. Ostavio nam je oko 300 opusa i to za klavir, za mješovite i muške zborove, za sola s pratnjom, mise i druge crkvene pjesme, tri opere i dvije operete. Umro je god. 1928. Sprovod je imao bez nadgrobnog govora i pjevane nadgrobnice.

Iza toga referata otpjevao je č. g. Košorok iz Vilharovih: Đulabija: »Oj vi magle, i iz Hrvatske vile: »Rasti ružo«. G. Košorok imao je za klavirom odličnog pratioca, predsjednika »Vijenca« M. Kovačeca.

Tamburaški zbor cilikom tamburica i snažnim i otsječenim ritmom, pod izvrsnim dirigiranjem č. g. Jagića, uzorno je otsvirao »Kolo« iz Smiljane.

Konačno dolazi najbolja točka programa: molitva Smiljane solo č. g. Hrubiany uz pratnju klavira i odgovor zbora uz pratnju orkestra. Č. g. Hrubiany pokazao se prvoklasnim solistom, a zbor s orkestrom tako su mu dobro odgovorili, da nam se »Vijenčeva« dvorana pričinila pravim kazalištem. Dirigirao je Cvetan.

Ovom priredbom dokazao je »Vijenac«, da se sigurnim koracima približava visini, na kojoj je bio u zlatnim vremenima svoje povijesti.

Glazbena literatura.

Ladislav Grinsky: Quatre Pièces: Air hebreic — Rondino — Soicrée turque — Dance Rumain za violinu i klavir. Izdanje K. Bojkovitch, Beograd. Vrlo zanimljivo djelo egzotičnoga karaktera, koje stavlja dosta velikih zahtjeva na izvađače. Skladatelj naprednih tendencija, spreman u kontrapunktičnom obrađivanju karakterističnih orijentalnih motiva. Air hebreic pun je vjerskog izražaja i vapanja božanstvu, Rondo više ritmička studija, Soirée turque čuvstvena orijentalna pjesma i Dance Roumain, divlji ples surovih ritma i smionih harmonija, koji efektno završuje djelo. Pošto naša violinska literatura ne obiluje efektnim koncertnim piècama, koje nisu ujedno i suviše teške za naprednijeg studenta, to ovo djelo svakako zaslužuje pažnju i toplo se preporuča. M. S.

Harmonizacije gradišćanskih popjevki. Zadruga »Sklad« upravo je dala u štampu osam hrvatskih narodnih popjevaka iz Gradišća (Burgenland). Od tih je četiri (za mješoviti zbor) harmonizirao Dugan ml., tri (za muški zbor) nadučitelj u Pandrofu Ivan Vuković a jednu je obradio Zlatko Špoljar. Sve će se te harmonizacije izvoditi na matineji u Hrvatskom glazbenom zavodu dne 4. prosinca. Pjevat će Glazbeno društvo intelektualaca (GDI) i »Sloboda«. — Dionice tih harmonizacija mogu pretplatnici »Sklada« uz cijenu od 2 dinara po pjevaču za muški, a jednako i za mješovit zbor, naručiti odmah kod zadruge Sklad Zagreb, Mesnička ulica 15.

»**Sjene Durmitora**« tako se zove prvi veliki film, koji obrađuje temu iz jugoslavenskog života. Članovi novoosnovane filmske tvrtke Eidophon snimali su zanimljivi film u visinama Durmitora, u Crnoj Gori, u okolici Mostara, u brdima oko Sarajeva i u Dubrovniku. Glavne uloge igraju naši umjetnici Ita Rina i Hinko Nušić. Za nas je taj film i zato zanimljiv, što je glazbu za nj napisao poznati naš kompozitor Josip Štolcer-Slavenski.

Katholikus Kántor, revija za crkvenu glazbu, podjedno službeno glasilo saveza madžarskih katoličkih kantorskih društava i madžarskog ceci-

lijina društva, godište 1931. I. XII. i godište 1932. I,—VIII. Godišnja pretplata 14 penga. Urednik je János Kamody. Uredništvo i uprava nalazi se: Budapest, VIII., Mária Terezia tér 8. Musica sacra nalazi u ovom mjesečniku najjaču svoju potporu, jer je kroz minulih 20 godina (list je utemeljen 1912.) izdao mnoge glazbene priloge, kojima je udaren temelj netom izašlom pučkom kantualu. Časopis je dobro raširen među madžarskim kantorima, kojih ima blizu 3000.

Časopis obiluje mnogim praktičnim člancima o koralu, o kontrapunktu, o ravnatelju kora, o pučkom pjevanju u crkvi, o poučavanju naroda i pučkim vježbama, o tonfilmu u crkvi, o novom kantualu, o rimskim hidrauličkim orguljama pronađenim u Akvinkumu (to je članak Viktora Sugár, koji se nalazi i u našoj Sv. Ceciliji 1932. sv. 5.) zatim dolaze izvještaji o crkveno glazbenim priredbama, o glavnim skupštinama, društvenim sjednicama. Napokon slijede dopisi, glazbena literatura, crkveno glazbene vijesti iz raznih biskupija, izvještaji o starim i novim orguljama, o glazbenim školama itd.

U godištu 1931. svršava se niz članaka »Koralni tečaj« od Fr. Huber-a. Ti su članci izašli u posebnoj knjizi za školsku porabu. U VII. i VIII. broju istoga godišta Dr. Oto Angeli izvješćuje o koralnom tečaju madžarskih glazbenika u Seckau-u u drugoj polovici mjeseca jula prošle godine. Članovi tečaja, njih 16 na broju, pošli su u Seckau pod vodstvom Mirka Szendrei-a, profesora preparandije i ravnatelja kora stolne crkve u Kaloči. Gregor Freytag držao im je svaki dan predavanje o koralu, a Stjepan Szendrei, član tečaja i kompozitor predavao je svaki dan po 1 sat nauku o harmonizaciji. P. Gregor veliku je važnost polagao na koralnu ritmiku i dinamiku. Članovi tečaja sudjelovali su i na svim liturgijskim funkcijama, koje se većim dijelom pjevaju. Matutin počinje već u 4 s. ujutro. U 7 i ¼ dolazi Prima kao jutarnja molitva. Dnevni liturgički centar je konventualna misa u 9 sati. Vesperae s uzvišenim Magnifikatom okrunjuju dnevni rad. Poslije večere dolazi kompletor kao večernja molitva, a na svršetku dolazi »Salve Regina« kao završetak dnevne liturgije. Na svršetku tečaja svi su članovi tečaja pristupili zajedničkoj svetoj prisu česti. Kod ove svečanosti skupilo se mnogo naroda.

E. K.

Novi madžarski kantual izašao je pod naslovom »Szent vagy Uram« (Svet si Gospodine). Naručuje se kod: Magyar Kórus, Budapest, I. Fery Oszkár u. 55. — uz cijenu od 25 penga. Ovaj pučki kantual sadržaje 290 pučkih crkvenih pjesama za sve zgode cijele crkvene godine. Korala i raznih obreda nema u njemu, jer ti izlaze kao prilozi časopisu »Katholikus Kántor«. Tako su ovogodišnjim brojevima časopisa: »Katolikus Kantor« dodani »Obredi za veliki tjedan«, »Marijanske antifone«, »Ave Maria«, kao i »O salutaris hostia«. Pučki ovaj kantual sadržaje pjesme u zgodnoj transpoziciji (ne previsoko), s jednostavnom harmonizacijom; pa se mogu pratiti i na harmoniju. Ponizilica i povisilica ima najviše tri. Osim ovoga izdanja za orguljaše, izdana je i posebna pjesmarica s notama i molitvenikom za puk na 440 strana (stoji 6 penga) i još jedno skraćeno izdanje na 144 strane (stoji 1.50 penga). Novi kantual izdali su Savez kantorskih društava i Društvo sv. Cecilije, a uredili su ga Artur Harmat, profesor visoke umjetničke glazbene škole u BPešti i piarista pjesnik Šandor Sik.

E. K.

Pregled štampe o glazbi.

U **»Vjesniku župe sv. Marka«** (God. II. br. 8—10.) napisao je Matija Ivšić članak: »O liturgijskom i pobožnom pjevanju puka«. Pisac se pita, zašto ta mučaljiva, pasivna prisutnost vjernika kod molitve, kod obreda, kod ceremonija, koje su ustanovljene za njih, da ih dignu k Bogu. Zašto vjernici ne odgovaraju na pozdrav, što ga upravlja na njih njihov svećenik? Zašto šute kad ih poziva neka mole, da bi sv. žrtva cijele zajednice bila kod Boga primljena; kada ih u divnoj jednostavnosti međusobnih pobuda potiče, da svoje srce dignu k Bogu, da ga hvale, da mu zahvaljuju, da ga blagosiivlju, jer je uistinu dostojno i pravo?

Danas je prekinuta veza između riječi svetih obreda i vjernoga puka. Zato bi trebalo, da 1) vratimo puku njegovu funkciju u bogoslužju i 2) da proglasimo dužnost, da u crkvi treba da pjeva stari i mladi, muško i žensko.

Treba razlikovati pjevanje liturgično i izvanliturgično. Prvo je u službi svečane liturgije, kad nije dopušten drugi jezik nego latinski (kod nas je staroslavenski toleriran). Izvanliturgično je pučko pjevanje kod tihih misa, večernja. i inih pobožnosti. To se pjevanje vrši u narodnom jeziku no njegove melodije treba da su duhovnog i crkvenog karaktera. Pisac spominje, da naš cecilijanski pokret nije našao kod vjernika dovoljnoga razumijevanja. Oni radije pjevaju i dalje loše crkvene pjesme profanih melodija. Što se pako tiče komponiranja samih pučkih crkvenih melodija, fali nam u prvom redu dobrih tekstova, a i komponisti dovoljno ne paze, da bude pjesma za svakoga, naravna i lako shvatljiva.

Iza toga ističe pohvalno oratorijski zbor u crkvi sv. Marka, koji već 12 god. vrlo lijepo radi. Pisac želi, da zbor svoj repertoir više proširi latinskim i staroslavenskim misama i da izvodi i promjenljive dijelove. Zatim iznosi pisac još neke prijedloge. Školska mladež neka bi pjevala ne samo na koru, nego dolje u crkvi i to ne samo nekolicina, nego svi. Da budu djeca što sabranija, neka bi se više pjevalo, a manje preludiralo. Djeca neka bi naučila i odgovore, pa zato neka bi se ta misa pjevala. Djevojački zbor, koji pjeva kod mise u 9 sati i kod večernica, premalen je, pa bi ga trebalo povećati. Ako to bude, pa kada bi zbor pjevao lake, pjevke i lijepe pobož. pjesme, moglo bi se po vremenu preko njega u crkvi sv. Marka uvesti pravo pučko pjevanje prisutnih vjernika. Dječački zbor, što ga već više godina požrtvovno vodi g. Wagner, moći će kod crkvenih funkcija izvrsno pripomoći, kad se učine neke reforme u metodi cijeloga rada.

U »Zborniku za narodni život i običaje Južnih Slavena« (knj. XXIX., sv. 1.) priopćio je dr. Božidar Širola (str. 197.—205.) zanimljiv članak: »Kako se grade dangubice i druge tamburice«. Pisac navodi, da se izrađivanjem tambura bave u selu Tugonica. To selo leži na položitom brežuljku s desne strane ceste, koja vodi iz Marije Bistrice prema Zlataru. S izrađivanjem tambura počelo se u Tugonici prije kojih 40 godina, a prvi se je počeo s tim baviti neki doseljenik, podrijetlom Slovenac. Uza nj naučili su i drugi taj posao i danas ima u Tugonici mnogo vještih radnika. Među najvještijim tugoničkim tamburašima t. j. graditeljima tambura spominje dr. Širola: Blaža, Janka i Stjepana Sokolovića, Adama i Andriju Šimunca, Vida Lackovića, Franju Hajnića i Franju Skulibera.

Pisac zatim točno opisuje kako tugonički tamburaši prave »dangubice« ili »samice«, a i ostale tambure. Na dangubicu kuca svirač jednoglasnu melodiju (sve su četiri žice ugođene na isti ton). Tumačenje pisca zgodno nadopunjuju crteži, što ih je izradila prof. Zdenka Sertićeva.

Za upoznavanje razvitka tamburice članak je profesora dr. Božidara Širole od velike važnosti.

U »Srpskoj književnoj zadruzi (Kolo XXXV. br. 236.) izdao je sveučilišni profesor u Beogradu Bogdan Popović vrlo zanimljivu knjigu: Članci i predavanja o književnosti, umetnosti, jeziku i moralu. Umni pisac sabrao je tu niz popularnih članaka i predavanja, većinom iz novijeg vremena. Tu je i uvodna riječ, što ju je g. profesor održao god. 1926. na prvom javnom času novo osnovanog društva za njegovanje komorne muzike: »Collegium musicum«. Iza kako je on prikazao cilj i značaj tog udruženja, govori on o glazbi i naglasuje, da su u njegovom životu najsrećniji časovi oni, kad je slušao muziku. Od svih utisaka od raznih umjetnosti, bili su najjači oni od dobre muzike. Muzika nas doista zanaša kao u neki drugi svijet; a to nije slučaj ni sa jednom plastičnom umjetnošću. Od svih umjetnosti jedina muzika utiče na nas neposredno. Ona ne izaziva osjećanja, ona je sama osjećanje. Osjećanje, kao takovo, nije u stanju ništa razumjeti, — osim sebe. Muzika nam stvari ovoga svijeta tumači manje no ma koja druga umjetnost. Ona nam daje, bitno, samo osjećanja, ona ih budi u nama moćno i skladno, s intensivnošću, punoćom i čistoćom, kakve one inače nikad nemaju. Muzika je osjećanje, i gdje ima ljudskih osjećanja, i gdje ih treba podići, tu je i ona.

Svoje predavanje je prof. Popović ovako završio: »Sve umetnosti vaspitavaju; ali dok plastične umetnosti vaspitavaju tumačeći svaka na svoj način spoljašnji svet, izborom predmeta i impresija, i koncentracijom naše pažnje na njihove bitne elemente, dotle muzika vaspitava time što neguje naša osećanja. Uzmite samo to jedno: kako muzika podiže, razvija intensitet — ali pretanjeni, delikatni intensitet — naših osećanja! Pa se setite koliko se naša duša bogati onim finim prelivima raznih osećanja koja muzika može da izrazi bezbrojnim kombinacijama svojih melodijskih, harmonijskih, i ritmičnih elemenata!« Pošto muzika, sva osjećanja, koje nam daje pretanji, prečisti, oplemeni; onda nije mogućno da od tih ublaženih, oblagorođenih osjećanja ne ostane traga u čovjekovoj duši. Tako dakle, zaključio je predavač, muzika naša osjećanja ne samo bogati, no i oblagorođava.

Popovićeva knjiga sadržaje vrlo umne članke, koji će svakoga zanimati, pa će bez sumnje naći mnogo čitaoca i steći zasluženo priznanje.

U kalendaru gradišćanskih Hrvata: »Naša domovina« za god. 1933., što ga je uredio župnik Ignac Horvat priopćio je učitelj I. Liebezeit četiri »Stare jačke iz Stinjakov«. To su pučke popijevke (Lipe jesu Karlovkinje, Belograd, Protužil sam jurlo i Žanji, žanji mila). Popijevke udešene su za muški zbor. Izvodio ih je već zbor hrv. katol. kazina na društvenom sijelu dne 13. XI. o. g.

Razne vijesti.

† **Ludmila Makovec, udata Kaiser,** ugledna učiteljica klavira u Zagrebu, preminula je dne 7. X. o. g. te je dne 9. X. o. g. sahranjena na mirogojskom groblju. Ona je rođena 18. VI. 1874. u Zagrebu, gdje joj je otac bio odvjetnikom. Već kao dijete pokazivala je ona vanredan glazbeni talenat. Klavir je učila kod prof. Vatroslava Kolandera te je god. 1889. primljena na bečki konservatorij i to odmah u predzadnji obrazovni tečaj. Učila je kod prof. W. Schennera. Na ispitnom koncertu zadivila je ona svojom svirkom bečku publiku i bila po jednoglasnom sudu najbolja pianistica na čitavom konservatoriju. Svršila je konservatorij s odličnim uspjehom te je bila odlikovana društvenom medaljom. Vrativši se u domovinu, priredila je dne 5. X. 1891. u Zagrebu samostalan koncert, na kojem je izvodila ove kompozicije: Liszt: Tarantella: »Venezia e Napoli« i »Ricordanza«. Chopin: Polonaise Phantasie, Grieg: Concert A-mol, te Godard: »En courant«. Svojim umijećem stekla je ona jednodušno odobravanje, njena tehnika i njeno umjetničko shvaćanje pobudilo je zasluženo priznanje. Kad je dne 8. IV. 1893. priredila opet u Beču koncert, pisala je bečka: »Oesterreichische Musik und Theaterzeitung«: »Fräulein Makovec ist eine echte Dichterin am Clavier, die den tiefen Inhalt classischer und moderner Musik lebendig zu gestalten und so den entzückt lauschenden Hörern mit lebendigen Farben, wie neu geschaffen zu übermitteln weiss. Sie ist somit sichtbar zur Künstlerin geboren, was auch ihr in ihrem Concerte errungener sensationeller Erfolg deutlich documentirte, und darf deshalb mit stolzer Siegesgewissheit in eine ruhmreiche Zukunft blicken wie alle wahrhaft Berufenen.« God 1894. udala se ona u Beču za prof. Dragutina Kaisera (rođen u Beču dne 20. IX. 1874., umro dne 15. VI. 1915. u sanatoriju u Wiener Waldu). Taj je potekao iz glazbene porodice Kaiser. Njegov otac Karl utemeljio je u Beču muzičku školu, koja se kasnije za njegovih sinova Rudolfa (1867.—1914.) Lud-

wiga i Eduarda vrlo lijepo proširila i bilo vrlo cijenjena. Zajedno sa svojom suprugom djelovala je i pokojnica od god. 1896.—1899. na toj školi. God. 1899. otvorili su oni u Zagrebu dobro renomiranu muzičku školu (Kaiser) koju je Ludmila Makovec poslije smrti svog supruga sama dalje vodila sve do svoje smrti. Kao ozbiljna umjetnica koja je uzgojila mnoge valjane pianiste, sačuvat će si zaslužna pokojnica, trajnu uspomenu. Pokoj joj vječni!

Crkveni pjev. zbor u Karlovcu priredio je dne 27. XI. 1932. u župskoj crkvi sv. Trojice u 6 i pol sati na večer u čast sv. Cecilije duhovni koncert, na kojem je izvodio Ant. Faista: »Missa septima« (Op. 30.) Orkestralnu pratnju izvodio je vojnički orkestar pod ravnanjem svog kapelnika g Šmita.

U proslavu blagdana sv. Cecilije priredio je crkveni pjev. zbor u Dubrovniku dne 27. XI. nabožni koncert slavenskih autora s ovim programom: 1. Bart. Pekiel († ca 1670): Iz kantate »Audite mortales« (cello g. dr. Vl. Berdović). 2. Jarek Rožycki († 1700): »Aeterna Christi munera«. 3. J. Vl. Vruticky: »Uzdišem i čeznem«. 4. St. Premrl: »Le spi« (božićna). 5. Em. Hochreiter: »Češčena si Marija« (tenor solo D. Zorović). 6. Dim. Bortniansky: »Slava vo višnih Bogu«. Tačke pod br. 1. i 3. izvodio je ženski, ostale mješ. zbor Zborom je opet ravnao Antun Gjivanović, a pratnju na harmoniju je preuzeo Mro I. Vl. Vruticky.

Crkveni koncert u Šidu. Rimokatolički vjernici u Šidu mogu pravom biti ponosni na svoj dosadanji uspješni rad. Sagradili su eto krasnu crkvu, posvećenu presv. Srcu Isusovu. Mora im se priznati, da su dobri organizatori, jer imaju već i svoj valjani mješoviti zbor pod vodstvom svog zborovođe g. Vojina Dubajića. Vrlo rada sam se odazvao, da sudjelujem kod blagoslova crkve i kod crkvenog knocerta dne 15. X. o. g. Izvedeno je »Vjerovanje« i »Aganče Božji« iz staroslav. mise u čast sv. Andrije te Psalam br. 112 (»Hvalite Gospoda«) od potpisanoga. G. Josip Mühlbauer izvodio je na violini uz pratnju harmonija Händelov: »Largo« i Gounodov »Ave Maria«. Potpisani otpjevao je »Molitvu« od Schwalma i »Ave verum« od Ed. Treglera uz pratnju harmonija i violine. Još sam tom prilikom izvodio A. Dvořaka: Biblijsku pjesmu br. 8. i melodiju: »Taj rod« iz Händelova oratorija »Messias«. G. Mühlbauer imade vrlo meki ton. Kad se još razvije i dobije dulje gudalo, biti će vrlo solidan i poželjan solista pa će biti odličan sudionik kod glazbenih priredbi. I s potpisanim bila je publika zadovoljna.

Sve priznanje valja izraziti zboru. Ako se u zboru ističe gibivost, ujednačenost, jedinstvenost i disciplina, to mnogo znači. Znači to, da se radi i da se hoće raditi. Napomenute vlastitosti su ljestve, po kojima se može zbor visoko popeti. Zborovođa je neumoran i marljiv. Ovdje ondje bilo bi poželjno malo markantnijih kadenca. Mogu kazati, da sam rijetko čuo tako egzaktno izvesti »Vjerovanje« iz moje mise u čast sv. Andriji. Neka se basovi ne »bremzaju«. Samo dobar fundamenat daje akordu puninu. Tenori su bili plemeniti, altovi izdašni, ali i soprani su lijepo zvonili. U kratko odličan zbor sa marljivim radenicima, koji pomažu mnogo g. zborovođi. Zbor ih najbolje znade i voli. Jednodušno priznanje publike, da je koncert uspio, bila je zaslužena nagrada za uloženi trud i plemenito nastojanje pjevača, koji neka i u buduće ustraju i napreduju.

O. Kamilo Kolb.

»Trebević« u Sarajevu ponovio je dne 12. XI. o. g. svoj crkveni koncert od 14. I. o. g. Program bio je isti kao kod prvog koncerta i kod koncerta priređenog u aprilu u Zagrebu. Izvodila se opet Odakova: »Staroslavenska misa« (Op. 12.), Fr. Dugana: »Tebe mi Boga hvalimo« i I. Rheinbergera: »Salve Regina«. Koncert bio je dobro posjećen, a dio prihoda bio je namijenjen u dobrotvorne svrhe.

Hrv. pjev. društvo »Kolo« u Zagrebu pjevalo je na Svesvete u 12 sati na Mirogaju na grobu srpanjskih žrtava zbor Jakova Gallusa: »Evo kako umire pravednik«, a na grobu svog bivšeg tajnika Samuela Kocijana Zajčevu tužaljsu: »Naroda slavnog«.

Učiteljski pjev. zbor Ivan Filipović u Zagrebu održao je dne 16. X. svoju glavnu skupštinu. Skupštinu otvorio je predsjednik Ljudevit Krajačić, a o radu zbora izvijestio je poslovođa Fran Geberta. Nakon izvještaja blagajnika Ivana Jardasa podijeljen je apsolutorij staroj upravi. U odbor izabrani su: Ljudevit Krajačić, Vinko Oster, Dušan Bogunović, Ante Jager, Stjepan Tomičić, Ivan Jardas, Fran Geberta, Omer Šuljak i Dragutin Pavin.

Zagrebačka filharmonija održala je sastanak svojih izvršujućih članova. Predsjednik Dragutin Aranyi govorio je smjernicama rada filharmonije u ovoj sezoni. Filharmonija pozvana je u Beč prigodom muzičkog festivala. U vezi s time kani filharmonija prirediti koncerte u Pragu, Brnu, Bratislavi i Grazu. Prije toga će filharmonija koncertovati i u Beogradu. Prvim tajnikom filharmonije izabran je prof. M. Graf, a drugim Miroslav Crlenjak.

Zagrebački kvartet priredio je 25. XI. koncert u Ljubljani (Kino-dvor). U prvom dijelu zastupani su bili: Beethoven, Baranović (Andante), Schubert i Mendelssohn, a u drugom dijelu M. Ravel: »Quattuor pour instruments a cordes. O kvartetu piše izvjestitelj »Slovenca« V. U. ovo:

Zagrebški kvartet, spada med nadpovprečne komorne ensemble. Odlike njihovega igranja so predvsem v močni elementarnosti in medsebojni izenačenosti. Veliko vrednost ima njih pravo vživljanje v stilne razlike in precizna tematična izdelava v svoji nad- in podrejenosti. Pogrešali pa smo tu in tam ob tej priliki brezhibne intonacije. Vzrok leži morda nekoliko v nerazpoloženju izvajalcev, o glavnem pa je, mislim, krivda dvorane, ki po svoji akustiki ne odgovarja komornim glasbenim zahtevam.

Slušači muzičke akademije održali su nedavno glavnu skupštinu svog udruženja, kojom je ravnao predsjednik Nikola Jerolimov. Nakon raznih izvještaja izabrani su u novi odbor pretsjednikom Viktor Šafranek, a odbornicima: Nikola Hercigonja, Dragutin Gürtl, Ivan Brkanović, Mila Čerin, Truda Reich, Zlatko Šir i Mira Grašić.

II. društveno sijelo hrv. kat. kazina u Zagrebu bilo je posvećeno gradišćanskim Hrvatima.

Naš povjesničar dr. Rudolf Horvat nam je lijepo prikazao, kada i odakle su došli Hrvati u Burgenland. Isto tako zanimljivo bilo je predavanje prof. Mate Ujevića, kako su se održali i kako živu gradišćanski Hrvati već 400 godina daleko od svoje domovine.

Uz ta predavanja bilo je vrlo zgodno, što smo čuli i nekoje pjesme gradišćanskih Hrvata. Gdja Ružica Hrnčić otpjevala je uz pratnju klavira dvije njihove popijevke u harmonizaciji R. Matza i Vj. Ružića, muški zbor hrvat. katol. kazina izveo je tri jačke iz Stinjakov (harm. I. Liebezeit), a mješ. zbor tri crkvene jačke, koje je još god. 1816. zapisao učitelj Gjuro Vejković, a harmonizirao ih je prof. Fr. Dugan u »Sv. Ceciliji«. Izvjestitelj »Hrv. Straže« kaže o tim jačkama: »Najviše su se svidjele neobično duboko harmonizirane pjesme »Hodočasnička«, »Zdravo budi, Kraljice!« i »K Tebi oči podižemo«, koje su pune ozbiljnosti i pobožnosti. Upravo je čudo, koliko je glazbeno blago sadržano u tim crkvenim pjesmama.«

Upravi kazina vrlo smo zahvalni za ovu poučnu i vrlo uspjelu priredbu.

Ivana Strajn, učiteljica muzičke akademije u Zagrebu, je umirovljena.

Traži orguljašku službu g. Martin Marguč iz Sv. Jerneja pri Ločah. On je svršio g. 1926. orguljašku školu u Celju i vršio je na općenito zaljašku školu u Celju i vršio je orguljašku službu u svojoj rodnoj župi sve dok nije uz orguljašku i zvonarsku službu ili mjesto općinskog pisara. Njegov naslov je: Martin Marguč, Sv. Jernej pri Ločah, Dravska banovina.

Novosadsko muzičko udruženje sa svojim dirigentom Svetolikom Paščanom priredilo je turneju u Čehoslovačku i koncertovalo u Bratislavi, Brnu, Plznju, Pragu i Kralovom Hradecu. Dne 12. XI. bio je koncert u Pragu. Općinstvo i kritika je udruženje vrlo lijepo primila.

Predrag Milošević, koji je završio svoje studije na majstorskoj školi za kompoziciju na konzervatoriju u Pragu imenovan je nastavnikom muzičke škole i korepetitorom opere u Beogradu.

Dragutin Čolić, je nakon svršenih nauka na praškom konzervatoriju, postao nastavnikom u muzičkoj školi »Stanković« u Beogradu.

Iz Cecilijina društva.

† **Lovro Dolenec.** Dne 8. oktobra sahranjen je uz veliko saučešće svih staleža na župskom groblju u Koprivnici um. škol. nadzornik Dolenec, koji je preminuo dne 6. X. o. g. u zagreb. bolnici milosrdnih sestara. Pokojnik je rođen dne 6. VIII. 1867. u Hlebinama. Velika je bila njegova energija i želja za naukom, kad je već kao odrasao mladić stupio u križevačku ratarnicu, koju je svršio s odličnim uspjehom. No on još nije mirovao, jer ga je vukla želja za učiteljskim staležem, on se nadao, da će moći kao učitelj najviše koristiti svomu narodu. God. 1887. položio je kao privatista ispite za donju gimnaziju te se onda upisao u učiteljsku školu u Zagrebu, koju je svršio god. 1890. Kao odličan učitelj službovao je u Garešnici, Novoj Plošćici, Trnovici i u svom rođenom mjestu Hlebinama, dok nije napokon postao sreskim školskim nadzornikom u Koprivnici. Sposoban, marljiv i ljubazan sa svakim ostavio je u svim mjestima svog službovanja najljepše uspomene te se prema ocjenama svojih starješina odlikovao svagdje ustrajnim radom i neumornom marljivošću. Bio je dobar govornik i predsjednik raznih društava, a rada je podupirao sve kulturne i dobrotvorne ustanove.

Pokojnik bio je glazbeno vrlo darovit. Imao je lijep i ugodan glas, bio je dobar svirač te u svim mjestima svog službovanja vršio sa velikim oduševljenjem i marom i orguljašku službu. S velikim zanimanjem pratio je i cecilijanski pokret i u njegovom duhu i radio. Postigao je lijepe uspjehe u crkvenom pjevanju te bio za svoj rad i pohvaljen. Dolenec bio je čovjek nježnog i plemenitog srca, uvjeren katolik, vatren rodoljub i dobar učitelj, koji je svojim ustrajnim radom ostavio sebi, trajnu uspomenu. Pokoj njegovoj čestitoj duši.

Karlo Adamić.

Cecilijino društvo izgubilo je u blagopokojnom Lovri Dolencu, školskom nadzorniku u m., vrijednog prijatelja, utemeljitelja i podupiratelja. On je bio pretplatnik »Sv. Cecilije« od njezinog početka te je s velikim zanimanjem čitao. On je bio svake godine među prvima, koji su poslali pretplatu, a pretplatu je uvijek dragovoljno povisio na 100 D. Sačuvat ćemo mu zahvalan spomen među dobročincima našeg glasila. I njegova supruga blagorodna gđa Štefica Dolenec poslala nam je ovih dana 200 D na njegov spomen. Bila joj usrdna hvala, a nezaboravljenom njezinom milom pokojniku slava!

»Narodne Novine« su u svom broju od 31. X. 1932. br. 252. opet vrlo povoljno ocijenile 5. broj »Sv. Cecilije«. Ističu naročito veliku studiju dr. A. Goglie o Zajcu, koja da se ističe preciznošću najsolidnijeg historika.

»Obzor« o »Sv. Ceciliji«. U »Obzoru« od 22. X. 1932. br. 241. referirao »Cecilijanac podrobno o sadržaju 5. broja »Sv. Cecilije«. O istom broju napisao je vrlo pohvalan prikaz i stalni glazbeni izvjestitelj L. Š. K. u »Obzoru« od 9. XI. 1932. br. 255.

»Cyril« o »Sv. Ceciliji«. Češki časopis za crkvenu glazbu i liturgiju »Cyril« priopćio je u svom 7. i 8. broju sadržaj 2. i 3. broja ovogodišnje »Sv. Cecilije«.

K članku o rimskim hidrauličkim orguljama, pronađenim u Budimpešti, što je izašao u zadnjem broju »Sv. Cecilije«. Presvijetli gosp. Mons dr. Frane Bulić nam piše dne 22. X. 1932. »Listajući zadnji svezak (5.) »Sv. Cecilije« nađoh i članak o rimskim hidrauličkim orguljama, koji me interesira. Molim da mi pošaljete još jedan primjerak tog broja za moju privatnu biblioteku. U istom članku opažam, da centonarii nisu tkalci. Često se spominje u natpisima solinskim Collegium fabrum et centonariorum (= vatrogasci). Fabri su sjekli grede u požaru upaljene, a centonarii maltrom, bi-

jeljcima, krpama pokrivali požar. Uz to na istoj strani 159. predzadnja brazda je Victorinus ne Viatorinus, a na str. 160. Modestus (ne Hodestus) i Probus konzuli. Zahvaljujemo presvijetlom gospodinu na ovom upozorenju.

Cecilijino društvo u Vinkovcima održalo je dne 13. V. o. g. svoju glavnu skupštinu, na kojoj je predsjednikom izabran g. Mate Vuksanović. Društvo pod ravnanjem svoga zborovođe g. Frana Barca lijepo napreduje.

Cecilijino društvo u Srijemskoj Mitrovici. Poslije naše glavne skupštine dne 28. II. o. g. nastavilo se još marljivije sa vježbanjem i to sada sa mješ. zborom. Svaki mjesec smo održali po jednu odborsku sjednicu, gdje su se rješavale tekuće stvari o potrebama društva kao i o daljem našem radu. Naučili smo i lijepi broj pjesama većinom iz glazbenih priloga »Sv. Cecilije«, pa je uz ženski zbor nastupio i mješ. zbor. Na Tijelovo o. g. pjevalo je naše društvo kod jedne sjenice moju kompoziciju »Čovječjeg spasa« za mješ. zbor. Tom je prilikom nastupila i hrvatska i njemačka naša sekcija, jer od glavne skupštine pripada i njem. društvo pod istu upravu, dakle svi zajedno čine »Cecilijino društvo sv. Dimitrija u Sr. Mitrovici«. Preko školskih, odnosno preko ljetnih praznika bio je malo otešćan rad, ali valja priznati, da se je radilo i da je društvo časno ipsunjavalo svoje dužnosti pjevanjem za vrijeme službe Božje.

Medju članovima niknula je želja, da se okušaju i kao diletanti. Predložio sam im stvar O. M. Barbarića: »Kod žalosne Gospe«, pa je ta stvar i izvedena dne 26. X. o. g. Morao sam i komponirati dvije pjesmice za mješ. zbor, jer tako smo stvar uljepšali, a i sama radnja se tako podigla. Na taj dan bio je i naš crkveni god: Sv. Dimitrije, pa smo prije podne kod svečane mise izveli »Hrvatske misne pjesme« M. Novaka za mješ. zbor. Poslije podne imali smo glavni pokus predstave, kome je prisustvovala i školska mladež. Na večer izvela se ta stvar vrlo dobro, a sveopće priznanje publike najbolji je dokaz, da je naše društvo u Sr. Mitrovici steklo simpatije gradjanstva i veliki broj prijatelja. — Poslije te izvedbe zaključili smo prirediti crkveni koncert u slavu naše zaštitnice sv. Cecilije. Odmah se je počelo marljivo s vježbanjem. Crkveni koncert dne 20. XI. o. g. imao je ovaj raspored: 1.) W. Schlichting: Svečana igra za orgulje (Op. 25. br. 2.); 2.) J. Gruber: Ave Maria (alt solo, dvije violine i orgulje); 3.) M. Tarzicija Fosić: Bog moj i sve moje (ženski zbor, dvije violine i orgulje); 4.) Dr. Ant. Faist: Beim ewigen Licht (mezzosopran solo, violina i orgulje)) 5.) M. Novak: Poslije podizanja (mješ. zbor i orgulje); 6.) I. Muhvić: Zdravo, Kraljice! (sopran i alt uz orgulje); 7.) Schmid: Heilig (mješ. zbor i orgulje); 8.) Fr. Dugan: Rodio se Bog (ženski zbor i orgulje); 9.) J. Hladnik: Larghetto (za orgulje); 10.) Schmid: Jesu, Jesu komm zu mir (mješ. zbor i orgulje); 11.) V. Manojlović: Zdravo Marijo (sopran, alt i orgulje); 12.) Fr. S. Vilhar: Ružici tajinstvenoj (mješ. zbor i orgulje); Fr. Šram: »Sv. Ceciliji« (ženski zbor, dvije violine, trombon i orgulje). Sopran pjevala je gdjica Lorica Manz, mezzosopran gdjica Ana Arnold, alt solo moja supruga, a ja sam orguljao. Kako se vidi sastavljen je raspored i od naših i od njemačkih autora, držeći se obveza i prema njemačkom i prema hrvatskom dijelu našega zbora. Koncert je vrlo dobro uspio, a i posjet je bio vrlo dobar. — U najskorije vrijeme održati ćemo našu glavnu godišnju skupštinu. Napominjemo, da smo skupili i lijepi broj podupirajućih članova. Osobito valja istaknuti, da nas naš začasni pretsjednik g. Mons. Dr. Franjo Rački u svakom pogledu i u svakom pothvatu potpomaže, što mnogo znači za napredak jednog crkveno-pjevačkog zbora.

Prof. Franjo Šram, pretsjednik.

Prigodom blagog dana sv. Cecilije, zaštitnice glazbe, sjetili su se novčanim prinosima našeg glasila: preuzvišeni g. nadbiskup zagrebački **dr. Antun Bauer** sa 1000 D., preč. g. Mons. **dr. Antun Slamić**, kanonik sa 200 D, vlč. g. **Ivan Lovreček**, nadarbenik prvost. crkve sa 120 D. Po 100 D su darovali: preuzvišeni g. **dr. Franjo barun Salis-Seewis**, pom. biskup, presvijetli g. **dr. Josip Lochert**, šef zdravstva u m., preč. g. Mons. **Ivan Mandić**, kanonik, preč. g. **Mijo Pavlić**, pristav diec. blagajne, veleč. g. **Karlo Mikerić**, protokolista nadb. pisarne i veleuč. g. **dr. Alojsije Stepinac**, nadbiskupski ceremonijar. Svim plemenitim darovateljima srdačna hvala na izdašnoj njihovoj pripomoći.

Darovi za naše glasilo. Od kako je izašao zadnji broj, sjetili su se našeg glasila svojim prinosima ovi darovatelji. Po 60 D poslali su nam: preč. g. **Petar Mihinić**, dekan i župnik u Pitomači te veleč. gg. župnici **Josip Petrak** u Cvjetlinu i **Janko Dumbović** u Bedekovčini. Veleč. g. **Dragutin Kordaš**, župnik u Miholjcu doznačio nam je 35 D. Po 20 D darovali su: veleuč. g. **Zlatko Gollner**, odvjetnik u Kutini, preč. g. **Ivan Mandić**, kanonik tršćanski u Zagrebu, veleč. g. **Karlo Mikerić**, protokolista nadb. pisarne, veleč. gg. župnici: **Mirko pl. Hranilović** u Krapini, **Matija Kralj** u Brckovljanima, **Antun Medven** u Križu i **Juraj Horvatović** u Štrigovi te po 10 D: veleuč. g. **dr. Josip Jedlowski**, odvjetnik u Zagrebu, veleuč. g. **Ivo Stanoš**, kr. notar u Biogradu na moru, blag. g. **Luka Cosić**, učitelj u Slav. Brodu, veleč. gg. župnici: **Franjo Matica** u Gornjim Bogičevcima, **Stjepan Kolander** u Kapeli, **Vilim Pintar** u Kupincu, **Mijo Poldrugač** u Cigleni, **Josip Mlakar** u Kamanju, **Josip Mokrović** u Stenjevcu te **župska crkva u Kapeli kod Bjelovara**. Neka svi ti dobročinci prime našu usrdnu hvalu!

SV. CECILIJA« izlazi svaka dva mjeseca, a stoji na godinu 40 din., za škole i djake 25 din. Članci, dopisi i pretplata šalju se na Janka Barlè-a, ravnatelja nadbiskupske pisarne u Zagrebu, a glazbeni prilozi na ravnatelja Franju Dugana u Zagrebu (Palmotićeva ul. br. 17).

IZDAJE: »CECILIJINO DRUŠTVO« U ZAGREBU. — UREDNIK LISTA: JANKO BARLÈ, KANONIK U ZAGREBU, KAPTOL, BROJ 31. — UREDNIK GLAZBENOG PRILOGA: FRANJO DUGAN, PROF. MUZIČKE AKADEMIJE U ZAGREBU, PALMOTIĆEVA UL. 17A. — TISAK »NADBISKUPSKE TISKARE« U ZAGREBU. — ZA TISKARU ODGOVARA: STJEPAN MARINOVIĆ, KAMAUFOVA 14.

Nek je svašta.

† **Karlo Dötsch** stariji, predsjednik saveza kantorskih društava i potpretsjednik Cecilijina društva u Madžarskoj, regens chori u crkvi sv. Josipa u BPešti, rodio se 4. XI. 1869 u BPešti. Bio je profesor glazbe u ženskim zavodima engleskih gospojica i zborovođa raznih pjevačkih društava. Komponirao je mnoge crkvene i svjetovne skladbe, kojima je stekao veliko priznanje. Od sv. Oca odlikovan je ordenom »Pro Ecclesia et Pontifice« godine 1927. Umro je 17. VII. 1932. primivši svete sakramente umirućih.

† **Josip Sztára**, regens chori stolne crkve u Kaloči. Rodio se 6. I. 1851. u Oravicabánya. Studirao je u Beču i Parizu. Godine 1879. svratio je na sebe pozornost kardinala Haynalda, koji ga je pozvao za ravnatelja kora svoje prvostolne crkve. Komponirao je veliki broj crkvenih skladbi. Pisao i skladbe za komornu glazbu, kvartete, a za »Tu es Petrus« bio je nagrađen od blagopokojnog sv. O. Pija X. Prije 45 godina osnovao je prvi tečaj za naobrazbu katoličkih kantora. Prije nekoliko godina dobio je u Parizu nagradu za neku kompoziciju za orgulje. Umro je ove godine. E. K.

† **Otto Stransky**, poznati kompozitor i libretista u Berlinu, podrijetlom Čeh, umro je dne 23. XI. Pregazio ga tramvaj. Postao je popularan osobito s nekim svojim operetama. Navršio je tek 42 godine.

Nova uprava muzičkog društva »Stanković« u Begradu. Na VIII. godišnjoj skupštini dne 25. IX. izabrana je ova glavna uprava: Vladislav Ribnikar, pretsjednik, Milan P. Bogdanović, potpretsjednik, Mihajlo Vukdragović, glavni sekretar, Vlađa Petrović, glavni blagajnik, Emil Hajek, načelnik škole, Siniša Švabić, načelnik kora, Radovan Ivačković, načelnik orkestra, Dragomir Stošić, načelnik »Muzičkog Glasnika«, Rikard Švarc, načelnik društvene knjižnice i Vlada P. Gjorgjević, načelnik muzeja.

Graditelj orgulja Fr. Jenko u St. Vidu nad Ljubljanom napravio je opet nove orgulje i to za župsku crkvu sv. Petra u Ljubljani. To su najveće orgulje, što ih je napravio do sada taj majstor. Stare orgulje za tu crkvu postavio je god. 1849. graditelj Ferdinand Malachovsky. Imale su 24 registre, a stojale su 4330 for. Već prije rata mislilo se na nove orgulje, no tek ove godine moglo se orgulje naručiti. Novi ormar izrađen je po nacrtima arh. Vurnika. Blagoslov novih orgulja bio je dne 24. XI. Tom su zgodom izvodili Mons. Premrl i prof. M. Tomc nekoje orguljske kompozicije G. Kreka, Koporca, Fajgelja, Premrla, Tomca i Hladnika. Orgulje su ispitali stručnjaci na orguljama i izrazili svoje zadovoljstvo.

»Glazbena Matica« u Ljubljani priredila je dne 14. XI. velik koncert u dvorani »Uniona«. Pod ravnanjem ravnatelja Mirka Polića sudjelovali su na tom koncertu tenorista Banovec, mješoviti zbor Glazb. Matice i povećani orkestar opere. Na programu su bila ova moderna djela: ouvertura za veliki orkestar Matije Bravničara: »Kralj Matjaž«; III. simfonija Karla Szymanovskoga; »Noćna pjesma« za tenor solo, zbor i veliki orkestar i Igor Stravinski. »Simfonija psalama« za mješ. zbor i veliki orkestar. Koncerat pobudio je mnogo zanimanja.

Glazbena Matica u Mariboru održala je dne 21. X. svoju glavnu skupštinu pod predsjedanjem dra Josipa Tominšeka. Glazbena Matica se vrlo lijepo razvija te je važan faktor u mariborskom glazbenom životu. Glazbena škola ima preko 300 učenika. Njezin pjevački zbor nastupao je često kod raznih prigoda i imao i dve veće priredbe.

Zbor slovenskoga učiteljstva priredio je pod vodstvom svog dirigenta Srećka Kumara uspjele koncerte dne 5. XI. u Mariboru, a dne 6. XI. u Celju. Program je bio vrlo lijepo sastavljen. Sa svojim skladbama bili su zastupani Tajčević, Lajovic, Krstić, Milojević, Adamič i Štolcer-Slavenski. Zbor spada među najbolje te je dorasao svakoj zadaći. Za propagiranje moderne muzike stekao si je zbor nesumnjive zasluge.

Dr. Josef Bohuslav Foester, jedan od najodličnijih čeških kompozitora, izabran je nedavno poslije smrti Josefa Zubatoga predsjednikom češke akademije znanosti i umjetnosti. Foester rođen je 30. XII. 1859. u Pragu iz vrlo poznate glazbene obitelji. Otac mu je bio profesor konservatorija i orguljaš prvostolne crkve sv. Vida, pisac poznate vrsne knjige o harmoniji. Stric njegov Antun bio je orguljaš stolne crkve u Ljubljani i otac slovenskog cecilijanstva. Foester učio je najprije kemiju i prirodne nauke, no napokon se posvetio posvema muzici. Najprije je bio orguljaš u crkvi sv. Vojtjeha. Kasnije je živio mnogo godina u Hamburgu, a zatim u Beču kao profesor muzičke akademije. Poslije prevrata vratio se u Prag te je predavao kompoziciju na praškom konservatoriju. Bio je i rektor konservatorija, a god. 1929. pošao je u mir. Kompozitorski rad Foersterov vrlo je velik. Napisao je pet opera (Dabora, Eva, Jesika, Nepobijeđeni i Srce), pet simfonija, oratorij o sv. Vaclavu te mnoštvo zborova i pjesama.

Bečki zbor dječaka (Sängerknaben) otišao je na turneju u američke sjedinjene države, gdje kani ostati pet mjeseci. Do sada je priredio već nekoliko koncerata, koje je američka publika primila s neočekivanim oduševljenjem.

Brucknerovo udruženje sjetilo se 19.—23. X. prigodom 35. godišnjice smrti dostojnim načinom velikog majstora. Održana su zborovanja u Klosterneuburgu i priredjeno je više koncerata. Među ostalim izvedena je i IX. Brucknerova simfonija.

Orgulje u crkvi Sv. Matije u Budimu. U 6—8 broju časopisa »Katholikus Kántor« od ove godine izvješćuje Viktor Sugár, ravnatelj kora iste crkve o pjevačkom i glazbenom zboru kao i o orguljama crkve sv. Matije u Budimu. Zbor pjevača i glazbenika ima oko 100 članova, koje plaća grad kao patron župe. Orgulje sagradila je tvrtka Rieger godine 1909., a godine 1931. ih je ista tvrtka povećala i posve preudesila. Tom zgodom izmijenjen je stari sviraonik, koji je sličan našem u pravostolnoj crkvi u Zagrebu, i zamijenjen novim, koji je sagrađen prema najnovijim tekovinama orguljske umjetnosti.

Orgulje imadu četiri manuala i 114 registara, od kojih 22 otpadaju na kopule. Registri zabilježeni su brojkama od 1 do 114 i na svakom se nalazi natpis t. j. ime registra. Natpis je označen crnim slovima, osim kod jezičnih registara, Glockenspiela i Tremola, koji imadu crvene napise. Zvučnih reigstara ima 82, a svirala ima 6013. Glockenspiel ima 20 dubokih i 51 viših glasova.

Registri su ovako razmješteni na sviraoniku: S lijeva I. red I. manual br. 1—22; II. red Pedal 23—32; III. red nastavak pedala 32—42. U sredini gore nad IV. manualom s lijeva na desno idu registri II. manuala br. 43—59, zatim III. manuala 60—74. Nad ovim registrima nalaze se

komorice sa mutnim staklom za električno signalno svijetlo u svrhu oznake funkcija pojedinih skupnih registara i slobodnih kombinacija. S desne strane nalaze se registri IV. manuala br. 75—88 i Tremoli 89—92. U II. redu jesu registri za kopule 93—103, a u III. redu kopule 104—114.

Ispod I. manuala od lijeva na desno nalazi se ponajprije gumb da se ukopča, koja od osmerostrukih slobodnih kombinacija. Zatim dolaze slobodne kombinacije 4, 3, 2, 1, zatim Plenum i jezični registri, potom slobodne kombinacije 5, 6, 7, 8, i još jedna spojka za dvije slobodne kombinacije zajedno i napokon gumb da se iskopča aparat za slobodne kombinacije.

Kopule za pedal i slobodne kombinacije nalaze se i odozdol, pa se mogu i nogom ukopčati. Valjak postepeno otvara i zatvara sve registre. Žaluzije označene su rimskim brojkama II, III, IV. Četvrti manual nalazi se u dvostrukim žaluzijama. Učinak triju žaluzija dolazi do izvanrednog izražaja u plenumu orgulja.

Aparat za osmerostruku kombinaciju ugrađen je u samim orguljama, dočim su u sviraoniku iza svakoga registra dva magneta pomoću kojih se nakon ukopčanja slobodne kombinacije automatski izvodi odnosna kombinacija u samom aparatu unutar orgulja. Jednim se magnetom ukopča, a drugim iskopča slob. kombinacija. Uslijed toga otpadaju mnogi gumbići za slobodnu kombinaciju, koji se nalaze na dosadanjim velikim orguljama. Fiksiranje slobodnih kombinacija izvađa se pomoću prije spomenutih glavnih registara, pa se to može kontrolirati i na samom sviraoniku. Kad se slobodne kombinacije izkopčaju, onda prestaje djelovanje spomenutih magneta. Uslijed ovakvog uređenja slobodnih kombinacija oterećen je sviraonik. Njegove su dimenzije radi toga mnogo manje, registracija je kud i kamo jednostavnija i preglednija, tako da su se strani organisti, (priučeni na sviraonik velikih dimenzija sa mnogim gumbićima), prigodom posjeta, u najkraće vrijeme snašli na tim orguljama, te su mogli bez ičije pomoći izvađati najraznovrsnije kombinacije.

Za izmjenu slobodnih kombinacija služe gumbići ispod I. manuala, kako je to prije spomenuto bilo. Kad se ukopča koja slobodna kombinacija, onda se odmah upali i njegovo signalno svijetlo, a kad se ista kombinacija iskopča, onda utrne odnosno svijetlo. Kod promjene slobodne kombinacije ili se rukom ili nogom pritisne odnosni gumb koje druge kombinacije, pa se u isti hip iskopča prva kombinacija zajedno sa signalnim svijetlom i ukopča druga kombinacija sa svojim signalnim svijetlom. Jednim pritiskom mogu se dakle mijenjati slobodne kombinacije, a mogu iste izlučiti i ponovno ukopčati. Ako ustreba, od nekojih kombinacija mogu se ukopčati i po dvije zajedno; u tom slučaju svijetle dva signalna svijetla. Ukopčavanje izvađa se električnim putem, dakle i električnom brzinom i prema tomu bez ikakvoga zaostatka u vremenu. Iz toga se može razabrati da su slobodne kombinacije uz četiri manualna tako mnogostruke, da se u jednom koncertu jedva mogu iscrpiti. Ako je potrebno, mogu se jednom fiksirane kombinacije posve zatvoriti, da nepozvani ili neupućeni svirači prije eventualnog koncerta ne mogu ništa promijeniti u njima.

Osim glavnog sviraonika ima i ravnatelj kora za sebe svoj mali sviraonik s registrima drugog manuala, k tomu i pedal i jednu nožnu tipku za upotrebu žaluzije. Ovaj sviraonik služi ravnatelju kora kao zgodno pomagalo.

Orgulje su kolaudirane 15. XII. 1931. Od toga vremena nije se na orguljama pojavila nikakva pogreška. E. K,

---

Saradnici „Sv. Cecilije“ u godini 1932.

Adamčik Bruno fra, franjevac, Mostar; **Adamič Karlo**, profesor glazbe, Koprivnica; **Alexander Robert**, činovnik, Beč; **Barlè Janko**, kanonik, Zagreb; **Bersenjev A. P.**, muzičar, Stara Zagora; **Birt Branko**, bogoslov, Zagreb; **Borić Bernardo** o. profesor, Sinj; **Bralo Božidar**, vjeroučitelj, Sarajevo; **Brdarić Franjo**, župnik, Koprivnički Ivanec; † **Brlić Andro**, liječnik, Slunj; **Brlić Zvonimir**, profesor, Gospić; **Bučar Franjo** dr., profesor, Zagreb; **Bubalo Božo** fra, kapelan, Konjic; **Canjuga Anselmo** o., kapucin, Varaždin; **Cepulić Drago** dr., profesor, Zagreb; **Cvetan Franjo**, bogoslov, Zagreb; **Djaković Stjepan**, profesor, Vinkovci; Mons. **Dočkal Kamilo**, papin. prelat i kanonik, Zagreb; **Drinkwelder Erhard** dr., duhovnik, Salzburg; **Dugan Franjo** st., profesor muzičke akademije, Zagreb; **Dukat Vladoje**, zemalj. školski nadzornik u m., Zagreb; **Farran (Ferlan) Eddy**, Sidney; **Fosić M. Tarzicija** s., učiteljica, Zagreb; **Gjivanović Antun**, financ. savjetnik u m., Dubrovnik; **Gjurić Dragutin** ml., pravnik, Nova Gradiška; **Glibotić Ivan** fra dr., svećenik, Rim; **Goglia Antun** dr., banski savjetnik u m., Zagreb; **Igšun Mirko**, trgovac, Cerević; **Ivšić Matija**, vjeroučitelj, Zagreb; **Ivšić Milan** dr., sveuč. profesor, Zagreb; **Kašner Božidar**, tipograf, Zagreb; **Kempf Julije**, škol. nadzornik u m., Slav. Požega; **Kolb Kamilo** o., gvardijan, Ilok; **Kornfeind Eugen**, vjeroučitelj, Zagreb; **Krawc-Schneider Bjarnat**, kr. muzički ravnatelj u m., Dresden; **Kristić Augustin** fra, franjevac, Kreševo; **Krnic Ivan**, učitelj, Hrašćina; **Kuničić Jordan** o., dominikanac, Rim; **Lončar Vjekoslav**, svećenik d. I., Zagreb; **Lovrić Stjepan**, vjeroučitelj, Slav. Brod; **Lučić** pl. **Franjo**, profesor muzičke akademije, Zagreb; **Marić Branko** fra, franjevac, Beč; **Mantuani Josip** dr., dvorski savjetnik, ravnatelj muzeja u m., Ljubljana; **Markulin Stjepan** dr., odvjetnik, Zagreb; **Mihoković Ivan**, slušatelj muzičke akademije, Zagreb; **Mladineo Ivan**, New-York; **Musa Trpimir** fra, franjevac, Konjic; **Paša Juraj**, duh. pomoćnik, Bjelovar; **Pavelić Milan**, svećenik d. I., Zagreb; **Perčić Franjo**, vjeroučitelj, Vinkovci; **Pleteš Ladislav**, nadoficijal središnjeg ureda za osig. radnika, Zagreb; **Plut Dragutin**, ravn. učitelj u m., Vukovina; **Preprek Stanislav**, učitelj, Petrovaradin; **Selak Kosta** o., franjevac, Kuna; **Sertić Zdenka**, profesorica, Zagreb; **Shlik Miroslav**, muzičar, Southampton; **Sokol Bernardin** o. dr., franjevac, Zagreb; **Šafranek-Kavić Lujo**, ravnatelj i kompozitor, Zagreb; **Šram Franjo**, profesor, Srijemska Mitrovica; **Taclik Rudolf**, bank. činovnik, Karlovac; **Tumbas Bela**, bogoslov, Dubrovnik; **Vranić Ante**, dirigent, Zagreb; **Vupora Pankracije** o., organista, Zagreb; **Zamola Stjepan**, zadružni upravljatelj, Stolac; **Zaninović Antonio** o., dominikanac, Dubrovnik; **Židovec Franjo**, nastavnik gradjanske škole, Gjurgjevac.